

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΑ

15 Μαΐου 1908

ΕΤΟΣ Η' ΤΕΥΧΟΣ 183

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΤΡΟΥ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗ Έντυπώσεις και άναμνήσεις, ή Βασιλεύουσα.
ΣΤΕΛΑΙΟΥ ΣΕΦΕΡΙΑΔΗ Πούηματα.
ΓΙΟΒΑΝΙ ΡΑΡΙΝΙ 'Ο Διάβολος, διήγημα, μετάφρασις Π. Ζητουνιάτη.
Ι. ΠΟΔΕΜΗ Οί συγγραφείς μας, Μπάμπης 'Αννινος.
ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗ Οί άρχοντες Βαρούχαι ώς ψευδάρχαι.
ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΦΑΓΚΕ 'Ο βίος της 'Ιωάννας Δ' 'Αρχ.
ΒΟΡΕΙΟΥ 'Ιωάννης Νεπομούκ Σέπτ.
Ν. Π. ΠΑΡΚΑ Περί της έλληνικής του 'Ιησού εκπαιδεύσεως.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Λόγοι και 'Αντίλογοι υπό Π. Νρ.
'Επιφυλλίδες υπό Γρηγ. Ξενοκώλου
Θέατρον υπό Κ. Μ.
Μουσική υπό Θ. Ι. Σακελλαρίδη.
'Αρχαιολογικό υπό *.
ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ 'Η κ. Παναγιωτάτου εις τόν Παρνασσόν.—Φρανσουά Κοπλέ.—'Από τὰ διάφορα περιοδικά και έφημερίδας.—'Ολιγόστιχα. —'Αλληλογραφία. — Νέαι εκδόσεις. — Πρὸς τοὺς συνδρομητάς μας.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Λεμβοδρομιαί εις τὸ 'Αρζαντέιλ ἐκτὸς τοῦ κειμένου. — Μπάμπης 'Αννινος. — 'Ιωάννης Νεπομούκ Σέπτ. — Λουκία 'Ιωάννου. — 2 εἰκόνες ἀπὸ τὴν 'Εκθεσὶν τοῦ Ζαπτείου: Ν. 'Αλεκτορίδη, Β. Μποκατσιάμπη. — Γελοιογραφία τοῦ Δεκαπενθήμερου, ὑπὸ Θ. 'Αννίνου.

'Αθήναι, ὁδὸς 'Αριστοτέλους 35

'Εκαστὸν Τεύχος Δραχ. 1,20

ΑΙ έγγραφα αρχίζουν κατά μήνα.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος δρ. 25

δι' έξ μην. 13

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος φρ. 25

δι' έξ μην. 13

ΔΑΚΥΝΗ ΜΡΟΝ

ΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΟΝ Π ΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΑΘΗΝΑΙ. 35 Όδός 'Αριστοτέλους.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

εκδίδονται την 15 και 30 έκαστου μηνός.

Έκαστον έτος αποτελείται από δύο τόμους από 15 'Οκτωβρίου και από 15 'Απριλίου. Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Έν τεύχος αποστέλλεται δωρεάν ως δείγμα.

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ: Δρ. Φρ. 4 κατά διμηνίαν, προπληρωτέα. Η 1η δόσις Δρ. Φρ. 5.

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΜΗΝΙΑΙΟΙ (διά την Ελλάδα μόνον) Δρ. 2 κατά μήνα, προπληρωτέα. Η 1η δόσις Δρ. 3.

— Πάσα αίτησις προς έγγραφην συνοδεύεται απαραίτητως υπό του αντιτίμου εις τραπέζ. ή ταχ. έπιταγήν

Προς τον κ. ΚΙΜΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΝ

Διευθυντήν των «Παναθηναίων» ΑΘΗΝΑΣ

Όλα τα τεύχη των προηγουμένων έτών πωλούνται υπερτιμημένα.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ των «Παναθηναίων» εις όλην την Ρωσίαν ο κ. 'Αναστάσιος Μάλτος. Όδός rue Pouschkin No 66.

ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΖΕΣΘΕ

ΤΟ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑ

Το οινόπνευμα είνε άβλαβές και ή χρήσις του έντελώς ακίνδυνος. Προσέχετε μόνον:

1) Νά μη αφήνετε τά δοχεία με το οινόπνευμα άβούλωτα, γιατί χάνει δύναμιν. 2) Νά μη ρίχνετε οινόπνευμα σε άναμμένη λάμπα, γιατί άλλωδς μπορεί ν' ανάψη το οινόπνευμα πού είνε μέσα στο δοχείο. Το ίδιο συμβαίνει και με το πετρέλαιο. 3) Νά έχετε τον νοϋν σας νά γεμίζετε από το πρωί, την λάμπα, και όχι την στιγμήν πού θά την ανάψετε. 'Αν τυχόν και σωθή το οινόπνευμα ενόσω καίνετε την δουλειά σας, νά σβύνετε την λάμπα, τό καμινέτο ή τό μαγειρείον, νά τ' αφήνετε νά κρυώσουν καλά και έπειτα νά τά ξαναγεμίσετε, γιατί όταν είνε πυρωμένα τά σίδερα πιάνει φωτιά το οινόπνευμα. 4) Νά μη ρίχνετε γιά προσάνναμμα στά κάρβουνα οινόπνευμα. Τά περισσότερα δυστυχήματα, ως τώρα, άπ' αυτό έγιναν. 5) Νά μη ξεχνάτε τό δοχείον με το οινόπνευμα επάνω στο τζάκι. 'Ημπορεί τυχαίως νά πάρη φωτιά. 6) Μη γεμίζετε ξεχειλιστά την λάμπα, τό μαγειρείο, τό καμινέτο. Ν' αφήνετε πάντοτε ένα δάκτυλο ελεύθερο. 7) 'Αφού γεμίσετε, ό,τι έχετε νά γεμίσετε, νά τό σκουπίζετε σφιχτά γιά νά μη μένη άπ' έξω περιχυμένο οινόπνευμα.

'Αν δέν θυμηθίτε τίς συμβουλές αυτές και πιάση φωτιά, μήν τά χάσετε, αλλά ρίξτε επάνω ένα ποτήρι νερό και άμέσως θά σβύση

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΗΛΟΠΟΙΕΙ ΟΤΙ

Συμφώνως τῷ άρθρῳ 6 τῆς ἀπὸ 28 Φεβρουαρίου 1903 συμβάσεως μεταξὺ τοῦ Δημοσίου καὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, κυρωθείσης διὰ τοῦ νόμου ΒΩΣ' καὶ τοῦ ἀπὸ 16 Μαρτίου ἰδίου ἔτους Β. Διανόγητος, τὰ ἐν κυκλοφορίᾳ τραπεζικὰ γραμμάτια τῆς Τραπεζῆς Ἑπειροθεσσαλίας καὶ αἱ παρὰ πόδας περιγραφόμενα ἐκδόσεις καὶ κατηγορίαι τραπεζικῶν γραμματίων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ἀντικατασταθῆσαι δι' ἐκδόσεων νεωτέρων τύπων, ἀποσύρονται τῆς κυκλοφορίας.

Οἱ κάτοχοι τραπεζικῶν γραμματίων τῶν ἀποσυρομένων ἐκδόσεων παρακαλοῦνται ὅπως προσαγάγῃσι ταῦτα ἐντὸς ἑτοῦς ἀπὸ σήμερον εἰς τὰ ταμεία τοῦ Κεντρικοῦ καταστήματος καὶ τῶν ὑποκαταστημάτων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς πρὸς ἀνταλλαγὴν.

Μετὰ τὴν πάροδον τῆς ἐτήσιας ταύτης προθεσμίας ἐξακολουθήσουσι πάντοτε νὰ δύναντο ὑποχρεωτικῶς δεχτὰ τὰ τραπεζικὰ γραμμάτια τῶν ὡς ἀνω ἀποσυρομένων κατηγοριῶν μόνον εἰς τὰ ταμεία τοῦ κεντρικοῦ κατα-

στήματος καὶ τῶν ὑποκαταστημάτων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς πληρωμὰς καὶ πρὸς ἀνταλλαγὴν.

Τὰ ἀποσυρόμενα τῆς κυκλοφορίας τραπεζικὰ γραμμάτια εἰσι τὰ ἐπόμενα:

Α'. Τὰ τραπεζικὰ γραμμάτια τῆς Τραπεζῆς Ἑπειροθεσσαλίας πάσης ἐκδόσεως καὶ κατηγορίας.

Β'. Τὰ τῆς Ζ'. ἐκδόσεως τῶν δραχμῶν νέων 25.

Τὰ τραπεζικὰ γραμμάτια τῆς ἐκδόσεως ταύτης διακρίνονται εὐχερῶς ἐκ τῆς πρὸς τὰ ἀριστερὰ εἰκόνος τῆς Ἀθηνᾶς, ἐκ τῆς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς προσόψεως ἐν ἑλλειψοειδῇ πλασίῳ εἰκόνος ἐκ προτομῆς τοῦ πρώτου Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς Γεωργίου Σταύρου καὶ ἐκ τῆς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ὀπισθίας ὄψεως εἰκόνος τῆς προτομῆς τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους.

Γ'. Τὰ τῆς Α'. ἐκδόσεως τῶν δραχμῶν νέων 5.

Τὰ τραπεζικὰ γραμμάτια τῆς ἐκδόσεως καὶ κατηγορίας ταύτης διακρίνονται εὐχερῶς ἐκ τῆς ἐν τῷ μέσῳ τῆς προσόψεως ἐν κυκλικῇ πλασίῳ εἰκόνος τοῦ πρώτου Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς Γεωργίου Σταύρου, ἐν ᾧ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει, τῇ καὶ τελευταίᾳ τῶν γραμματίων τούτων, ὑπάρχει αὐτὴ πρὸς τὸ ἀριστερὰ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Ἰανουαρίου 1908.

Ο Διοικητής
Σ. ΣΤΡΕΪΤ

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΥΠΟΚΑΜΙΣΩΝ

ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΚΥΡΙΩΝ

ΙΔΡΥΘΗ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΙΜΗΜΑ ΣΙΔΗΡΩΤΗΡΙΟΥ ΠΡΩΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ

ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

33 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 33

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΕΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ ΠΑΝΤΟΣ ΕΙΔΟΥΣ

ΜΕΤΕΘΥΝΣΕΙΣ

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ 10. Παρά τῇ πλατείᾳ Συντάγματος

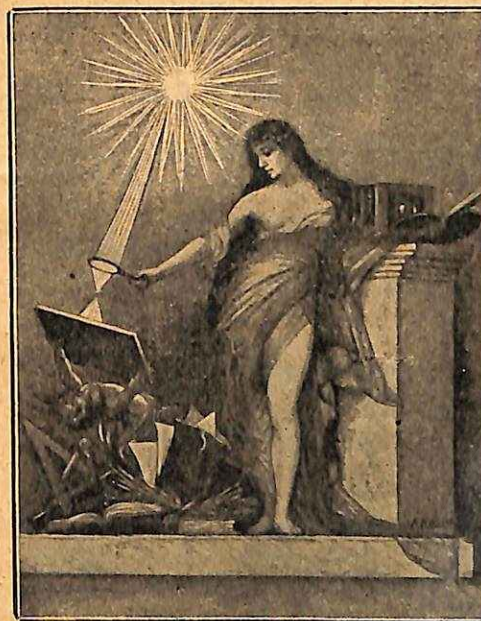
ΤΑ ΜΕΤΑΞΩΤΑ

ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΡΑΣΤΑΜΑΤΗ

ΗΕΙΩΘΗΣΑΝ 10 ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΤΙΜΗΘΗΣΑΝ ΔΙΑ ΧΡΥΣΩΝ ΒΡΑΒΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΙΤΛΩΝ ΤΙΜΗΣ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Τὰ περίφημα ταῦτα μεταξωτά τῆς κ. Σπάρτης Καρασταμάτη, τὰ ὑμνηθέντα εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ διαδοθέντα εἰς ὅλον τὸν κόσμον κατέστησαν περιώνυμα διὰ τὴν ἀπαράμυλλον στερεότητά των καὶ τὴν ἐκ καθαρὰς καὶ φυσικῆς μετὰξης λεπτεπίλεπτον τέχνην των.

11 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 11

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ, ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ & ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΑΡ. ΛΑΪΟΥ

Αριστοῦχου τοῦ Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν

Αριστοῦχου τῆς Ἀκαδημίας Μονάχου

ΑΘΗΝΑΙ. — ΟΔΟΣ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΚΟΥ 1.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΗΛΙΑ Ι. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

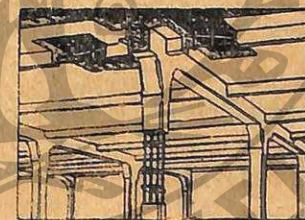
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΩΝ ΓΕΦΥΡΟΠΟΙΩΝ

5 — ΟΔΟΣ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ — 5

Μελέται καὶ ἐκτελέσεις μηχανικῶν καὶ οἰκοδομικῶν ἔργων. — Ἐφαρμογὴ συστήματος Hennebique.

Κατασκευὴ γεφυρῶν, ἀφλέκτων οἰκῶν, δαπέδων, στηλῶν κ.τ.λ. διὰ σιροκονιάματος σιδηροπαγοῦς (béton armé) συστήματος Hennebique.

ΜΕΓΑ ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΕΝ ΤΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙᾳ ΕΚΘΕΣΕΙ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ 1900

— Ἀντιπροσωπεῖα ἐν Ἑλλάδι τοῦ ἐν Παρίσι οἴκου Hennebique. —

RICHARD JOHNSON CLAPHAM & MORRIS L^D

24-26 LEVER STREET

MANCHESTER

Ἐμποροὶ καὶ Προμηθευταὶ εἰς τὰ ἑξῆς εἶδη:

Γαλβανισμένοι λαμαρῖνοι ἴσαι καὶ ἀδλακωταί.
Λαμαρῖνοι μαῦραι.
Τενεκέδες διάφοροι.
" γαλλικοί.
Μόλυβδος εἰς φύλλα καὶ χελώνας.
Κασσίτερος.
Χαλκὸς εἰς φύλλα καὶ κύκλους.
Σωλῆνες διὰ κλίνας.
Σιδηροσωλῆνες διὰ φωταέριον καὶ ὕδωρ.
Σωλῆνες ἐκ χαλκοῦ, ὀρειχάλκου καὶ μολύβδου.

Σύρματα σιδηρᾶ, γαλβανισμένα καὶ μὴ.
" χάλκινα, ὀρειχάλ. καὶ κασσιτερωμένα.
Συρματοφράκται γαλβανισμένοι.
Σουηδικὸς Σίδηρος.
Ἄγκυραι καὶ Ἄλυστοι.
Κλῖναι διάφοροι.
Χημικὰ προϊόντα.
Χρώματα διάφορα.
Ἐλαία
Γλυκερίνη.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

HOBBS, MART & C^O L^D

ΜΟΝΟΚΟΜΜΑΤΑ

ΧΑΛΥΒΔΙΝΑ

ΧΡΗΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ
ΤΗΣ ΠΤΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΛΕΠΤΩΝ

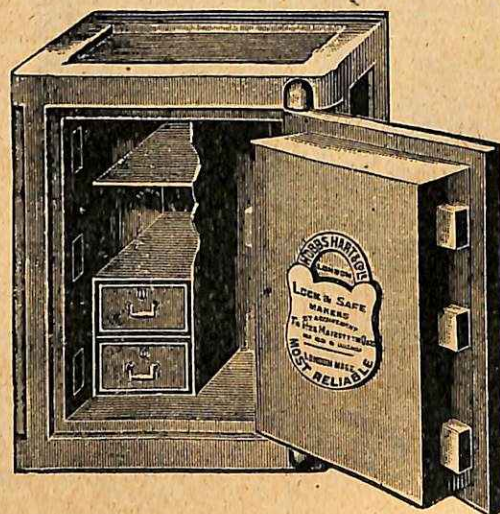
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΑΙ

ΤΩΝ ΘΗΣΑΥΡΟΦΥΛΑΚΙΩΝ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΚΘΕΣΙΣ: 76, Cheapside, London E. C.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ: Arlington Street, Islington, N.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΥΛΟΓΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΚΑΙ

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΕΛ. ΚΑΖΑΝΗ

ΜΕΓΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΝ, ΧΗΜΕΙΟΝ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΕΜΠΟΡΕΙΟΝ

Α. ΦΩΚΑ

Φαρμακοποιὸς Ἀπὸ τὰς τάξεως τῆς ἀνωτάτης Φαρμακευτικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων.

Ἀκριβεστάτη ἐκτέλεσις ὅλων τῶν συνταγῶν ὑπὸ προσωπικοῦ ἀπαρτιζομένου ὑπὸ ἐπιστημόνων φαρμακοποιῶν. — Γαλλικαὶ καὶ Ἀγγλικάι εἰδικότητες (Spécialités). — Πρόσφατα μεταλλικά ὕδατα. — Ἀπολυμάνσεις καὶ ἀποστειρώσεις διὰ τελειοτάτων συσκευῶν καὶ κλιβάνων. — Τεχνητὸς ὀρρός.

Ὅλα τὰ εἶδη τῶν χημικῶν ἀναλύσεων. — Ἀναλύσεις ὑδάτων μετὰ μικροβιολογικῆς ἐρευνῆς. — Μικροβιολογικὸν ἐργαστήριον τέλειον.

ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

Ὅλα τὰ φαρμακευτικά εἶδη εἰς τιμὰς ἀκαταγωνίστους.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΦΩΤΙΣΜΟΣ

ΘΕΡΜΑΝΣΙΣ

ΚΙΝΗΤΗΡΙΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣ

διὰ τοῦ οἰνοπνεύματος

Ὁ Φωτισμὸς διὰ τοῦ οἰνοπνεύματος στοιχίζει τέσσαρας φορὰς εὐθηνότερα ἀπὸ τὸν φωτισμὸν διὰ τοῦ πετρελαίου, δὲν ἀλλοιώνει τὸν ἀέρα, οὔτε παράγει καπνὸν ἢ ὀσμὴν. — Κίνδυνος κανεῖς. — Καθαριότης τελεία.

Μηχανήματα μαγειρείου Rechauds καὶ λουτρῶν. — Σίδερα διὰ σιδέρωμα.

Θερμάστραι διὰ δωμάτια παντὸς μεγέθους.

Κινητῆρες δυνάμειος 1/2 ἕως 30 ἵππων, τῶν καλυτέρων μηχανουργείων τοῦ ἐξωτερικοῦ Otto Deutz, Christoph etc.

ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ "ΑΠΟΛΛΩΝ"

ΩΔΕΙΟΝ ΛΟΤΤΝΕΡ

ΑΘΗΝΑΙ. — Ὁδὸς Φειδίου 3. — ΑΘΗΝΑΙ

Ἐν τῷ Ὁδεῖῳ τούτῳ διδάσκουσιν οἱ ἑξῆς δεδοκιμασμένοι καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι:

Ἡ Κα Λίνα φὸν Λόττνερ, Διευθύντρια, κλειδοκύμβαλον.

Ὁ Κος Κάρολος Μπέμμερ, Βιολοντέλλον, χορῶδια καὶ musique d'ensemble.

Ὁ Κος Τὸνν Σούλτσερ, Βιολίον.

Ἡ Κα Νίνα Φωκά, Μονωδία.

Ἡ Δ' Σ. φὸν Χαίρσελμαν, Κλειδοκύμβαλον.

Ὁ Κος Νικ. Δέλλιος, Θεωρία τῆς Μουσικῆς.

Ἡ Κα Ε. Κισσίσογλου, Κλειδοκύμβαλον.

Ἐκτενέστεραι πληροφορίες, ὁ κανονισμὸς τοῦ Ὁδεῖου ὡς καὶ τὸ καταστατικὸν τοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου «Απόλλων» στέλλονται ταχυδρομικῶς τῷ αἰτοῦντι.

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ ΙΔΡΥΘΕΙΣΗΣ ΤΩ 1886

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡΑΧ. 5.000.000

Τμήμα Τραπεζικόν. — Συνάλλαγμα. — Έκδοσις επιταγών (chèque). — Πιστωτικά έπιστολαί. — Εισπράξεις. — Δάνεια επί ενεργών Χρεωγράφων. — Προεξοφλήσεις. — Καταθέσεις. — Φύλαξις τίτλων και τιμαλφών.

Τμήμα Ταμιευτηρίου. — Ταμιευτήριον 4 % — Μηνιαία καταθέσεις ανατοκιστικά.

Τμήμα Χρηματιστηρίου. — Αγοραπωλησίαι χρεωγράφων. — Χρηματιστικά έντολαί.

Τμήμα Έμπορίου. Προμήθειαι έμπορευμάτων. — Αντιπροσωπεΐα οίκων. — Πληροφορίαι έμπορικά. — Δέματα κατειργασμένα βυρσοδεψείου Μοσχάτου.

Γενικόν Πρακτορείον εν Ελλάδι του Γαλλικού «Rhenix» ασφαλείας κατά του πυρός και της ζωής.

ΤΟΚΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

3 $\frac{1}{2}$ %	απόδοσις εις πρώτην ζήτησιν.	4 $\frac{1}{2}$ %	απόδοσις μετά εν έτος.
4 %	» μετά τρεις μήνας.	5 %	» μετά δύο έτη.
4 $\frac{1}{4}$ %	» μετά έξι μήνας.	5 $\frac{1}{2}$ %	» μετά τρία έτη και πλέον.

Διά καταθέσεις εις χρυσόν κατά $\frac{1}{2}$ % δλιγώτερον.

ΑΝΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΟΣ ΑΛΗΘΕΙΑ

έκφεύγουσα μετά θανμασμού
εκ του στόματος δλοκλήρου της μεγίστης πελατείας
του Έποδηματοποιείου

Ζ. ΣΚΑΡΔΙΑΚΟΥ

ΟΔΟΣ ΠΡΟΑΣΤΕΙΟΥ ΑΡ. 10

ότι ουδέποτε απενεμήθη δικαιότερον βραβείον από το Χρυσούν Βραβείον της τελευταίας Διεθνούς Έκθέσεως, δοθέν εις το Κατάστημα ΣΚΑΡΔΙΑΚΟΥ.

ΔΙΟΤΙ

τά υποδήματά του, γόβες, σκαρπίνια, μπότες και ή εν γένει έργασία του φέρει

Σφραγίδα της Τελειότητος

υπό έποψιν κομψότητος και στερεότητος.

ΛΑΡΥΓΓΟ-ΩΤΟΛΟΓΟΣ

ΙΑΤΡΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Πλατεία Αγίου Γεωργίου 4.

Ακριβώς έμπροσθεν του Συλλόγου Παρνασσού και της εκκλησίας Αγ. Γεωργίου (Καρύτη)

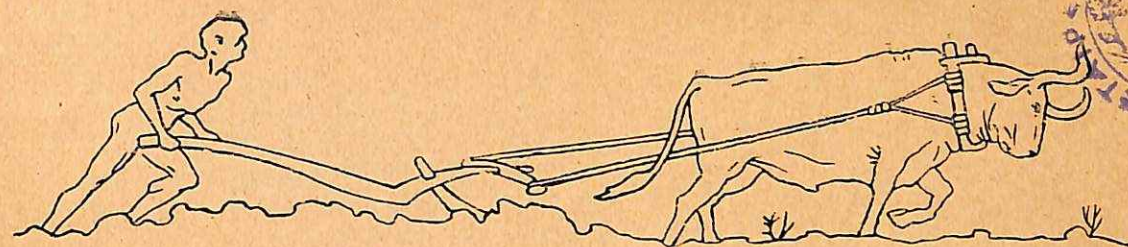
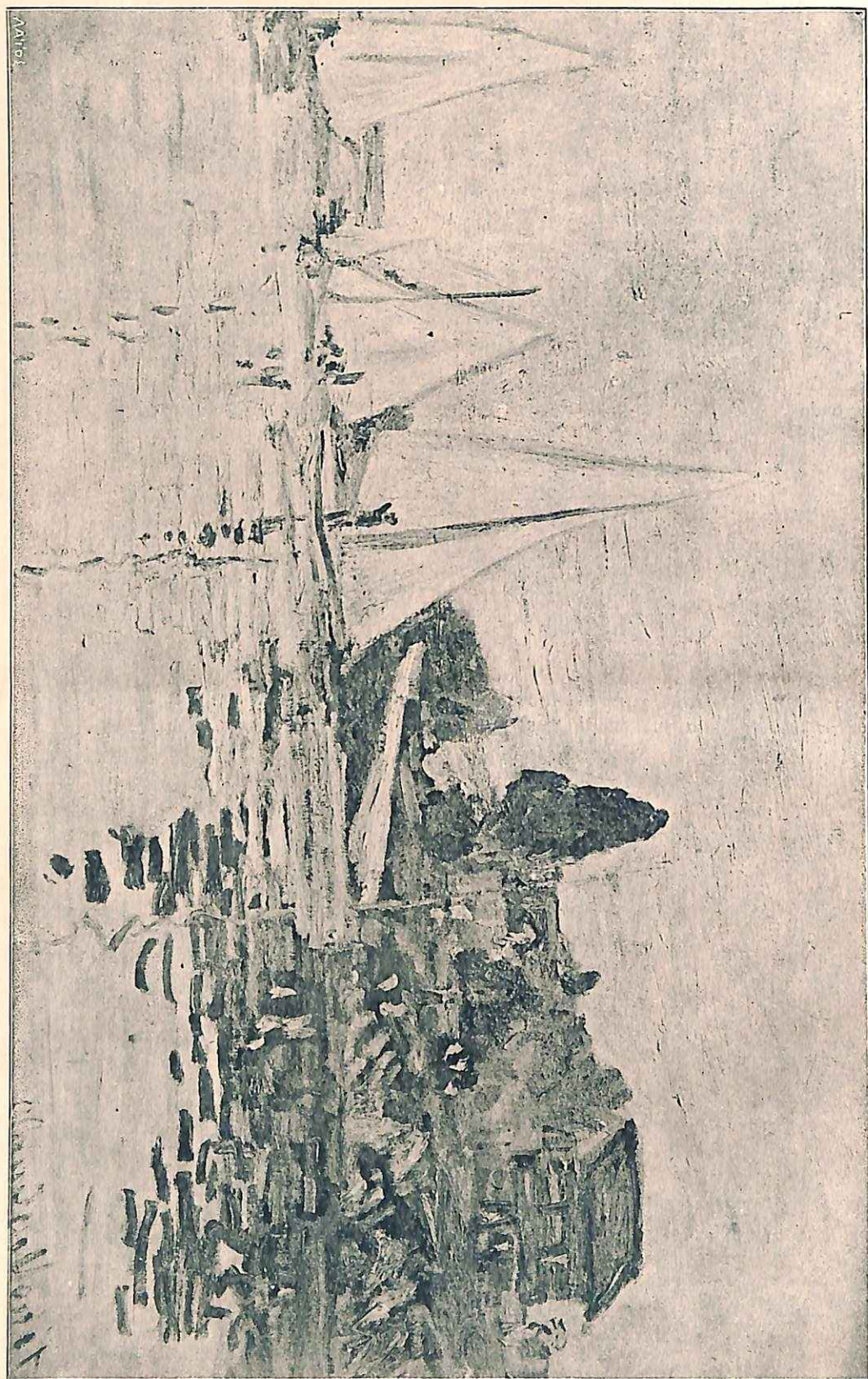
Ώραι επισκέψεως 10—12 π. μ. 3—5 μ. μ.

Τα κομψότερα Σακάκια από τα εκλεκτότερα Άγγλικά και Γαλλικά υφάσματα εις το μέγα έμποροπρακτικόν κατάστημα:

ΣΩΚΡ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Όδός Σταδίου 12. (Έναντι Βουλής).

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Η' 15
ΜΑΪΟΥ 1908

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ — Η ΒΑΣΙΛΕΥΟΥΣΑ

Εἶνε περασμένα τὰ μεσάνυχτα κ' ἕνα δυνατό ἀεράκι κτυπᾷ τὰ πλάγια τοῦ ἀτμοπλοίου ποῦ τρέμει δλόκληρο ἀπὸ τὴν ταχύτητα. Ἐπάνω ἀπὸ τὴν γέφυρα βλέπω τὴν Μιτυλήνη νὰ ἑξαφανίζεται ἡσυχά - ἡσυχά μέσα ᾽ς τὸ σκότος καὶ ᾽ς τὸ πέλαγος.

Ὁ ἑναστρὸς θόλος ἀπλώνεται ἐπάνωθι μου ἀργυροποικίλος, κι' ἡ θάλασσα τριγύρω μου φουσκώνει. Ὅσο περνᾷ ἡ ὥρα, τόσο καὶ τὸ μελτέμι δυναμώνει κ' ἐμπρός μου ἀνοίγονται τεράστια ὑδάτινα σπήλαια σκεπασμένα μὲ ἀφρούς. Τὸ ἀτμόπλοιο ἀρχίζει νὰ τρέμῃ ἔτσι, ποῦ θαρρεῖ κανεὶς πὼς θὰ ξεκαρφωθῇ. Ἡ κούρασις θωπεύει τὰ βλέφαρά μου, μὰ ἐγὼ ἐξακολουθῶ νὰ καπνίζω τὸ ἀρωματικὸ σιγάρο μου καὶ νὰ προσμένω σιωπηλὸς τὴν χαρὰν.

Σὲ λίγο, δύο μαῦρα σημεῖα φαίνονται ᾽ς τὸν ὁρίζοντα. Εἶνε ἡ Λήμνος καὶ ἡ Τένεδος. Πρὸς τὴν ἀνατολὴν ἕνα χρώμα κιτρινόλευκο μ' ἐλαφρὲς ῥόδινες γραμμὲς βάφει τὸν οὐρανὸ, καὶ τὸ βάρος τῆς Τροίας ἀκρογιαλὴ, δαντελωτὸ, διαγράφεται καθαρά ᾽ς τὰ βλέμματά μου. Μοῦ φαίνεται πὼς διακρίνω ἀκόμη τὴν σκιά τοῦ Ἀχιλλέως νὰ στέκεται μελαγχολικὴ σιμὰ ᾽ς τὸν ἀφορισμένο πόντο, ἐνῶ μέσα ᾽ς τὴν ἀπέραντη πεδιάδα οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Τρῶες ξετυλίγονται ᾽ς ἀτελείωτες γραμμὲς γιὰ τὴν μάχη. Στὸ βάθος, ἐπάνω ἀπὸ τὰ τείχη τοῦ Ἰλίου, ποῦ καὶ τώρα ἀκόμα σὰν σίφωνας ὑψώνεται ὁ καπνὸς τῆς καιομένης χώρας τοῦ Πριάμου, ἀνάμεσα ᾽ς τὴν Ἀνδρομάχη καὶ τὴν προφητικὴν Κασάνδρα, ἡ Ἑλένη ὥραία ὅπως ἡ Ἀφροδίτη, τοὺς βλέπει καὶ χαμογελᾷ ἀπὸ ἡδονὴν. Ὡ αἰωνία γυναῖκα, ποῖος εἴμπορεῖ ν' ἀρνηθῇ τὰ θέλητρά σου; Καὶ ποῖος θὰ μπορέσῃ νὰ εἰπῇ πὼς ὁ Ἔρως δὲν εἶνε ὁ δυνατότερος θεὸς κι' ὁ ἀπόλυτος κύριος τῶν θνητῶν; Ὡ σύμβολον τῆς αἰωνίας ὁμορφιάς,

ὅποιος εἰπῇ τὸ ἐναντίον, πρέπει νὰ εἶνε ἡλίθιος ἢ ἀναίσθητος.

Ἀπὸ τὸ παραθυράκι τῆς καμπίνας μου βλέπω τὸν πορθμόν, ποῦ ἡ κόρη τοῦ Ἀδάμαντος, μέσα ᾽ς τὰ ὀλογάλανα, τὰ ἡσυχά νερά του, ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ παρθενικά της βλέφαρα.

Πίσω ἀπὸ ἕνα πέπλο, ὑφασμένο μὲ τὶς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, διαφαίνεται ἡ Ἐπτάλοφος. Ὠραία σὰν τὶς Ἀμαδρυάδες, γιομάτη ἀπὸ χρώματα καὶ ἀπὸ βαθεῖς ὀλοπράσινες σκιές. Οἱ λόφοι της, κατὰφυτοι, ἀφίνουν τοὺς μεγάλους ἡσικούς τὸν ν' ἀπλώνονται ἀπαλὰ - ἀπαλὰ ἐπάνω ᾽ς τὴν ἀκύματη θάλασσα. Περνοῦμε πλάγι ᾽ς τὰ τεράστια τείχη τοῦ Βυζαντίου, ποῦ τὰ κυπαρίσσια ὑψώνουν τὶς κορυφές των πρὸς τὸν οὐρανόν. Δεξιὰ μου τὰ προικηπύονησα, ἡ Ἀντιγόνη, ἡ Πρίγκηπος, ἡ Χάλκη, σὰν φιλάρεσκες νεάνιδες καθρεφτίζονται ᾽ς τὴν θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ.

Τὸ ἀτμόπλοιο μ' ἔναν ἐλγυμὸν μᾶς ἀποκαλύπτει τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου, τὸν Κεράτιον καὶ τὸν τροῦλον τῆς Ἀγίας Σοφίας. Στὴν θέα του νοιώθω ἄθελα τὰ μάτια μου νὰ ὑγραίνονται καὶ τὸ μέτωπό μου βαρὺ ἀπὸ τὶς παλῆς ἀναιμνήσεις γέρονι ᾽ς τὴν παλαίη μου νὰ σπληνθῇ. Δώδεκα αἰώνων ζωὴ μ' ἀρπάζει ᾽ς τὰ φτερά της καὶ μ' ἀνοίγει τὴν χρυσοῦ θύρα τοῦ παλατιοῦ της. Προσπᾷ ᾽ς τὸν θρόνον τῶν Αὐτοκρατόρων γονατίζω καὶ φιλῶ τὸ τιμημένο σπαθὶ τοῦ Κωνσταντίνου. Ὅνειρον, ὄνειρον, ποῖα μάτια δὲν δακρύζουν ᾽ς τὸ ἀντίκρυσμά σου;

Στρέφω ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον Βυζάντιον ποῦ τόσα δράματα ξετυλίχθηκαν καὶ τόσες μορφὲς ἐπέρα-

σαν εμπρός από τὰ μάτια μου. Ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνον, τὸν μεγάλον ἰδρυτὴν τοῦ Βυζαντίου, ἔως τὸν Κωνσταντῖνον τὸν Παλαιολόγον. Εἶδα τὸν Ἰουλιανόν, πὺν τὸσον ἡλιθίως ἀπεκάλεσαν παραβάτην, μετὴν Ἑλληνικὴν τοῦ ψυχῆν, ὥραϊον σὰν τὸν Ἀπόλλωνα, νὰ στρέφῃ περίλυπος ἀκόμα τὰ βλέμματά του πρὸς τὸν Ἑλικῶνα καὶ τὸν Ὀλυμπον καὶ νὰ δνειροπολῇ τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ κόσμου. Ὁ γενναῖος μαθητὴς τοῦ Ἰαμβλίου κρατοῦσεν εἰς τὰ χέρια του τὰ βιβλία τοῦ Πλάτωνος καὶ ἔβλεπε μετὰ κάποιαν περιφρόνησιν τὸ ἄγριο μῖσος τῆς Ἐκκλησίας πὺν κάθε στιγμὴ ἐθέριε τριγύρω τὸν. Ὁ χριστιανισμὸς δὲν εἶχεν ἐννοήσει ὅτι ὁ ὥραϊος αὐτοκράτωρ δὲν ἦτο ἀναχωρητής, ἀλλ' ἡ κεφαλὴ μιᾶς ἀπέραντης αὐτοκρατορίας. Μὰ καὶ ὁ βασιλικὸς συγγραφεὺς τῶν «Καيسάρων» ἔς τὸν τρελλόν του ἐνθουσιασμόν γιὰ τοὺς ἀρχαίους θεοὺς δὲν ἀντελήφθη τὴν μεταβολὴν πὺν εἶχε γίνῃ ἔς τὴν ἀνθρώπιν ψυχὴ. Μόνος του διηγείται τὸ πάθημά του αὐτὸ ἔς τὴν Ἀντιόχειαν. Ἦταν, λέγει, ὁ μῆνας πὺν πανηγυρίζετο ἡ ἐορτὴ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁλόκληρος ἡ πόλις τῆς Ἀντιόχειας ἔπρεπε νὰ παρευρεθῇ ἔς τὴν ἐορτή. Ἐγὼ ὁ ἴδιος φεύγω ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ Διὸς καὶ τρέχω εἰς τὸν ναὸν τῆς Δάφνης μετὴν φαντασίᾳ πλημμυρισμένη ἀπὸ ἀρώματα, θύματα, σπονδὰς καὶ νέους ντυμένους μετὰ λευκοὺς χιτῶνες, σύμβολον τῆς ψυχικῆς τῶν ἀγνότητος. Μὰ ὅλα αὐτὰ δὲν ἦταν παρὰ ἓνα ὥραϊο ὄνειρο, διότι ὅταν ἔφθασα ἔς τὸν ναὸν δὲν εὗρηκα τίποτε. Ὅμως ἐπίστευσα ὅτι ἀπὸ σεβασμὸν σ' ἐμένα θὰ τᾶχουν ἀφίσει ἔξω καὶ περιμένουν τὴν διαταγὴν μου. Ἐρωτῶ τότε τὸν ἱερέα. Τί ἐπρόσφερον ἡ πόλις γιὰ τὸν πανηγυρισμὸν τῆς ἐορτῆς; Καὶ αὐτὸς μοῦ ἀπήντησε. «Τίποτε, μόνο μία χίνα κι' αὐτὴ τὴν ἔφερα ἐγὼ ἀπὸ τὸ σπῆτι μου!». Καὶ ὅμως κατηραμένον ἄς εἶνε τὸ χριστιανικὸ χέρι πὺν τοῦ ἐπληξε τὴν καρδιά.

Κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους τῆς Ἀγίας Σοφίας, τοῦ Παρθενῶνος τοῦ χριστιανισμοῦ, στέκομαι καὶ βλέπω τὴν σκιὰν τῆς Θεοδώρας. Ἡ βασίλισσα στέκει καὶ χαμογελᾷ βυθισμένη ἔς τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὴν ὁμορφιά τῆς. Τὸ γόητρον πὺν σκορπᾷ τὸ πρόσωπο τῆς μ' αἰχμαλωτίζει. Τὰ μάτια τῆς, τὰ ὥραϊα μαῦρα μάτια τῆς σὰν δύο πύρινοι ἥλιοι ἐξακοντίζουν τὸ φῶς τῆς διανοίας τῆς, καὶ μαγεύουν. Σ' ἓνα τέτοιο θέλητρον ποῖος εἴμποροῦσε ν' ἀντισταθῇ; Τί με μέλει τί ἦταν πρῶτα καὶ τί τῆς ψέλνει ὁ Προκόπιος καὶ ὁ Γίβων; Δὲν ἀρκεῖ τάχα πὺν ἦταν Βασίλισσα τῆς ὁμορφιάς καὶ τῆς ἀγάπης;

Ἀπέναντι ἀπ' τὸ Βυζάντιον περιεργάζομαι τὸν Γαλατᾶ. Εἶνε τόσο γραφικὸς ἀπὸ μακριά, ὅσο

εἶνε ἀπαίσιος σὰν γυρῆζη κανεὶς μέσα ἔς τοὺς στενοὺς δρόμους του. Ἐν τούτοις ἡ γραφικότης του δὲν μ' ἐνθουσιάζει, μετὰ συγκινεῖ μόνον, διότι σὲ κάποιον ἀπὸ τὰ σπῆτια του εἶδε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἓνας μεγάλος ποιητής. ὁ André Chénier πὺν τόσο παθητικὰ τὸν ἐτραγουδῆσε.

«Ω Γαλατᾶ πὺν ἀπὸ καιρὸς τὰ μάτια μου ποθοῦσαν».

Σήμερα εἶνε περίφημος γιὰ τὴν ἐμπορικὴν του κίνησιν καὶ γιὰ τὰ παγωτὰ πὺν κατασκευάζει ὁ Ρετζέπ.

Μ' ἓνα φίλον μου τραπεζίτην πὺν ἀγαπᾷ τὰ νεοελληνικὰ γράμματα μετὴν ἱερὴν μανίαν τῶν ἐραστῶν τοῦ ὥραϊου, τὸν κ. Ἀλέξ. Τσιμάραν τρέχω ἔς τὸν Βόσπορον, πὺν εἶνε ἀληθινὴ πινακοθήκη πλημμυρισμένη ἀπὸ τοιογραφίες. Κάθε λοφίσκος καὶ μιὰ ξεχωριστὴ εἰκόνα. Τοπία πὺν σκορποῦν τὴν γοητεία καὶ γεμίζουν τὴν ψυχὴ τοῦ θεατοῦ ἀπὸ ἄρρητον θέλητρον.

Στέκω μετὰ τὸ βλέμμα προσηλωμένον ἔς τὸ χλοερὸ Μπεμπέκι, βυθισμένο μετὰ νοχέλια ἔς τὰ πλάγια δύο λοφίσκων. Μία χαράδρα βαθεῖα σχηματίζεται πὺν ἀπὸ μακρὰ κυματίζει μέσα τ' ὄνειρο. Τὰ βοσπορικὰ κύματα φιλοῦν τὰ γραφικὰ ξύλινα σπιτάκια του. Ὅσο τὸ βλέπω τόσο καὶ τὸ συμπαθῶ. Ἦσως γιὰτὶ ἔς τοὺς μαγικούς του λόφους, ἓνα παλιὸ μου ὄνειρο, πολὺ παλιὸ, λησμονημένο τώρα, εἶδε τὸ φῶς μιὰν ἡμέρα.

Πέρα ἀπὸ τὸ γοητευτικὸν Νεοχώρι καὶ τὰ εὐμορφα Θεραπιά ἡ Συμπληγάδες βυθισμένες ἔς ἓνα διάφανο χοῦμα μετὰ προσμένουν ἀκίνητες ἔς τὰ πλάγια τοῦ Εὐξείνου. Ἐπάνω ἀπὸ ἓνα βράχο τῶν θωρῶ περίλυπα τὰ καράβια πὺν περνοῦν γιὰ νᾶμπουν ἔς τὸν ἀπέραντον πόντον. Μ' ἀλλοίμονο δὲν βλέπω πουθενὰ τὴν Ἀργώ. Κι' ὅμως οἱ ἥρωες μετὰ τῆς ὥραϊας πλούσιες κόμης πὺν πηγαινάν γιὰ τὸ «Χρυσοῦν δέρας» ἀκόμα δὲν ἀπέθαναν ἔς τὴν εὐμορφήν Ἑλλάδα.

Ἐπιστρέφω ἔς τὴν Πόλιν ἀπὸ τὴν δεξιὰν ὁδὸν τοῦ Βοσπόρου τὴν στιγμὴν πὺν ὁ ἥλιος κρύβεται πίσω ἀπὸ τοὺς λόφους. Τὰ δέντρα, τὰ βουνάκια, ἡ θάλασσα λαμβάνουν χίλια χρώματα πὺν λαίμαργα τὰ βλέμματά μου δὲν τὰ χορταίνουν. Ἡ Χρυσούπολις καίεται μέσα ἔς τῆς τελευταῖες ἀκτίνες του. Ὁ Κεράτιος ἀπλώνεται νοχελὴς σὰν κουρασμένος ὁσμανλὴς ἔς τὰ πόδια τῆς Ἑπταλόφου καὶ κάτω τὰ πριγκιπὸνῃσα λικνίζονται ἔς τὰ κύματα. Ὅμως ὅλη αὐτὴ ἡ εὐμορφία εἶνε βαρεία ὅπως τ' ἀρώματα τῆς Ἀνανολῆς. Θέλγουν τὰ βλέμματά μου μὰ δὲν μ' ἐνθουσιάζουν ὅπως τὸν Λαμαρτῖνον. Τὴν ψυχὴν μου δὲν τὴν αἰχμαλωτίζουν. Καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ κατὰ; Ὁλος

ὁ Βόσπορος δὲν ἀξίζει τὴν ἀερώδη ὁμορφίαν τοῦ Σαρωνικοῦ.

Περισσότερον ἀπὸ τὴν Πρίγκηπον μετὰ τραβᾷ ἡ Χάλκη. Ἐνας ποιητὴς μετὰ πολὺ αἶσθημα ὁ κ. Δ. Τανταλίδης τὴν ἀποκαλεῖ εἰς ἓνα ὥραϊο τοῦ ποίημα τῆς «Πόλης τὸ καμάρι». Εὐρίσκω πῶς δὲν ἔχει ἄδικο. Ἡρεμὸς καὶ σιωπηλὸς τὴν περιβάλλει ὁ πόντος κι' αὐτὴ σὰν ἓνας κρεμαστὸς κήπος ἀπλώνεται ἔς τὴν ὑγρὴ ἀγκαλιά του. Πῶς εἴμπορὸν νὰ ξεχάσω τὸ πενκολίμανο πὺν μέσα ἀπὸ τῆς σκιᾶς τῶν πενκῶν ἢ ὥραϊες Ὀθωμανίδες ἐβυθίζοντο ἔς τὰ γοητευτικὰ ὄνειρά των;

Ἐν τούτοις σὲ μιὰν ἀκροῦλα τῆς Πρίγκηπον πλημμυρισμένη ἀπὸ θέλητρον, τὸ βλέμμα μου συνήντησε τὰ ὥραϊότερα μάτια πὺν εἶδα ποτέ. Ὁραῖα γοητευτικὰ μάτια, πότε ἄραγε θὰ σᾶς ξαναῖδῶ; Ποιὰ μοῖρα μετὰ ὠδήγησε σιμὰ σας καὶ ποῖος κρυφὸς καημὸς ἐσκόρπησε ἔς τὰ στήθη μου ἔς τὸ πρῶτο ἀντίκρουσμά σας; Ὁραῖα μάτια, ἡ ψυχὴ μου ἐνοστάλησε τὸ φῶς σας πὺν ἐρρίψατε μέσα ἔς τὸ σκοτάδι τῆς ζωῆς μου. Καὶ ὅμως μὴ κάμετε νὰ λάμπῃ καὶ ἔς τὰ δικά μου μάτια ἢ ἐλπίδα πὺν θὰ μοῦ στοιχίσῃ, ποῖος ξέρει, πόσα δάκρυα.

Διασχίζω τὸν γοητευτικὸν Κεράτιον σήμερα. Προσκυνητὴς τοῦ ὥραϊου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ γιὰτὶ τάχα δὲν θὰ εἶμαι καὶ τοῦ ἀγαθοῦ; Πηγαίνω ἔς τὸ Φανάρι μετὰ τὴν εὐλάβειαν τοῦ πολεμιστοῦ ἔς τοὺς κόσμους τῶν ὀνείρων. Ἦσυχά καὶ μελαγχολικὰ τὰ Πατριαρχεῖα εἶνε βυθισμένα σὲ μιὰ ὥραϊα σιωπὴ. Ἐπάνω ἔς τοὺς τοίχους τῶν εἶνε ζωγραφισμένες ὅλες ἡ παλαιᾶς ἀναμνήσεις. Ἀπέναντι ἔς τὴν θύρα πὺν κρέμασαν τὸν Πατριάρχην νοιῶθα τὸ αἶμα ν' ἀνεβαίνει ἔς τοὺς κροτάφους μου. Εἶδα ὅμως τὸν Πατριάρχην Ἰωα-

κείμ τὸν Γ' ἓνα ὥραϊον καὶ μεγαλοφυᾶ γέροντα, πὺν μ' ἐφίλησε ἔς τὸ μέτωπο κι' ἔφυγα μετὰ τὴν ψυχὴν πὺν δυνατὴ.

Μέσα ἔς τὰ ὥραϊα αἰσθήματα πὺν ἀκμάζουν ἔς τὴν Πόλιν μεγαλώνει καὶ ἡ Ἑλληνικὴ λογοτεχνία. Εἶνε ἀλήθεια πῶς γελῶ πολλές φορές μετὰ τοὺς γλωσσικούς ἀγῶνας πὺν γίνονται ἐκεῖ. Εἶνε ὅμως τόσο χρήσιμοι. Ὁ Φωτιάδης, ὁ Φυτίλης, ὁ Σιώτης, ὁ Τανταλίδης, ὁ Πανταζῆς κτυποῦν ἀλύπητα τὸν σχολαστικισμόν. Ἄγιον εἶνε τὸ ἔργον των. Φοβοῦμαι μόνον μήπως ἔς τὴν ὁρμὴν των εἶνε λιγάκι ὑπερβολικοί. Ἡ γλῶσσα δὲν εἶνε νοῦς ἀλλὰ αἶσθημα καὶ τὸ αἶσθημα ζητεῖ τὴν λατρείαν τοῦ ὥραϊου. Ἄς μὴ ξεχνοῦν τί ἔλεγεν ὁ Ξενοφῶν ἔς τοὺς Σοφιστὰς πὺν τὸν περιγελοῦσαν. Ἐπειτα «πᾶν μέτρον ἄριστον». Μποροῦμε νὰ εἰμαστέ ζωντανοὶ χωρὶς νὰ σπάσωμε καὶ τὴν παράδοσιν. Πόσον εὐμορφα κάμνει ὁ λυρικότατος Σημιριώτης καὶ ὁ Ἀπόστ. Μελαχροινὸς πὺν τονίζουν μακριὰ ἀπὸ κάθε γλωσσολογικὴ συζήτησιν, τὴν λύραν των. Συμπαθῶ πολὺ τοὺς στίχους τοῦ ποιητοῦ τῶν «Μαύρων Κρίνων» ὅπως καὶ τοῦ Μελαχροينوῦ πὺν τοὺς στολίζει

«Ἡ ἀσπράδα ἢ σπαρταχὴ τῶν μαντιλῶν τοῦ χαῖρε».

Τώρα πὺν περιπλέω τὸ Σούνιον καὶ τὰ μάτια μου ἀντικρύζουν τὸν Παρθενῶνα, ὃ Βασιλεύουσα, γιὰτὶ ἡ ψυχὴ μου σὲ νοσταλγεῖ; Μέσα ἔς τὴν ἀγκαλιά σου τί ὄνειρα κρύβεις πὺν θωπεύουν τῆς σκέψεως μου καὶ μοῦ λιανίζουν τὴν ψυχὴ; Ἀλλοίμονον αὐτὸ τὸ αἰώνιον ὄνειρο τοῦ Ἑλλήνος πότε θὰ λάβῃ σάρκα καὶ ὄστα. Σὲ ποιὲς μαῦρες σπηλιὲς κι' ὥς πότε ἢ ἄγρια μοῖρα δεμένο θὰ τὸ κρατῇ;

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΑΣ

Ἰδία, δὲν ἄλλαξε καθόλου,
μετὰ τὸ μαρμάρινο δεσποτικὸ θρόνον
καὶ μετὰ τὸν πολυέλαο καταμεσίς τοῦ θόλου
σὰν νὰ τὸν κατεβάσαν ἀναμμένο οἱ Οὐρσανοί.

Τὰ καρδένια τῆς στασίδια
κι' ἡ Μεγαλόχαρη ντυτὴ σὲ θησαυροί,
λὲς καὶ τὰ χρόνια πὺν περνοῦν ὅλα τ' ἀφῆκαν ἴδια,
κι' ὥς καὶ τὸ μῦθο τοῦ παλαιοῦ τοῦ λιβαριοῦ ἔχω βροῇ.

Ἀπ' τὴ στενὴ τὴ χαραμίδα
 πὸν ἀφίνει τὸ παρόντορο μισοκλειστὸ
 θαρρῶ πὼς βλέπω γνώριμη νὰ ξεγλυστράῃ ἀχτίδα
 γιὰ νὰ φιλήσῃ ἔστ' ἀσπονδὰ μαλλάρια τὸ Χριστό.

Μὰ ἔσ' τὸν ἀνλόγγορο πλειὸ πέρα
 τώρα σταυροί.... ποῦναι οἱ λαλέδες ποῦχα ὀδῇ;...
 Ἄ! τὴ χρυσὴ μαννοῦλα μου, τὸ γέρο μου πατέρα
 πὸν ἀπὸ τὸ χέρι μ' ἔφεραν ἔστην ἐκκλησιὰ παιδί!

ΦΤΩΧΟΥΛΑ ΧΩΡΙΑΝΗ

Χλωμοί, μὲ γένεια μακρὰ καὶ μὲ μαλλιά ἀσπρισμένα
 μὲ καλυμμαῦκια πράσινα, μὲ ράσα σκονισμένα,
 βιβλία κ' εἰκονίσματα σηκώνοντας ἔστη ῥάχη,
 ἔστ' ἡ χεὶρ ἓνα κομποδέμα γυρίζουνε μονάχοι
 παρὰ ξένοι καλόγεροι, παπᾶς ἀργός, γιὰ διάκοι
 ψέλνοντας μέσ' ἔστ' στόμα του ἀδιάβαστο κοντάκι.

Ἰσὶα ἔστη μέση τοῦ χωριοῦ θὰ φθάσουνε πρὶν φέξῃ
 κι' αὐτοὶ πὸν νὰ διαβάσουνε δὲν νοιώθουνε μιὰ λέξι
 καὶ ξεχωρίζουν τοὺς ψαλμοὺς ἀπ' τ' ἄλλα τὰ βιβλία
 ἀπὸ τὰ κόκκινα ψηφιά, κι' αὐτὸ μὲ δυσκολία,
 λένε ἔσ' τὴν κόρη τοῦ χωριοῦ πὸν τοὺς ἀκοῦν ἀράδα
 τὸ θᾶμα τ' ὀλοκαίνουργιο πὸν γράφει κ' ἡ φυλλάδα,
 κ' ἡ χωριανὲς πιστεύουνε μὲ μάτια ὀρθανοιγμένα
 αὐτὰ πὸν λὲν πὼς βρίσκονται μέσ' ἔστ' χαρτιά γραμμένα
 χωρὶς νὰ ξεχωρίζουνε τὸ ψέμα ἀπ' τὰ βαγγέλια.

Ἀπ' τὴν καὶ μένη μου καρδιά, πὸν κλάματα καὶ γέλια
 κι' ὀνειράτα, πὸν μοναχὴ τὰ κλώθει καὶ ξεκλώθει,
 κ' αἰσθήματα ἀνιστόρητα καὶ μαδημένοι πόθοι
 ἔστην τέχνη ἀγάπη περισσὴ ἔσ' τὸν πλοῦτο καταφρόνια—
 φωλιάσανε κ' ἐμείνανε πὸ τὰ παλῆα τὰ χρόνια,
 ἐρωτεμένος ἐσκυπεν ὁ νοῦς μου κ' ἔχει πάρει
 τὸ παραμῦθι τ' ὄμορφο, τὸ ξακουστὸ τροπάρι
 κι' ἀχώριστα τὸ θρόνιασε σ' ὀλόχρυσο θρόνι.
 Κ' ἐγὼ μπροστά, σὰν νᾶμουννα φτωχοῦλα χωριανὴ
 στέκω μᾶχεῖλι ἀλάλητο, μ' ὀρθανοιγμένα μάτια
 καὶ παίρνω γιὰ πετρόχτιστα τ' ἀγέρινα παλάτια.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΕΦΕΡΙΑΔΗΣ

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΜΑΣ—ΜΠΑΜΠΗΣ ἈΝΝΙΝΟΣ

Ἐνα χειμερινὸν ἀπόγευμα τοῦ 1881, νεανίας
 ἐγὼ τότε πρωτόβγαλτος γεμάτος ἀπὸ ὄνειρα
 καὶ εὐθυμίας, εἶδον διὰ πρώτην φοράν καὶ διὰ
 πρώτην φοράν ὠμίλησα μὲ τὸν Μπάμπην Ἀν-
 νινον. Δὲν ζοῦν πλέον ἐκεῖνοι πὸν μ' ἔκαμαν νὰ
 τὸν γνωρίσω, ὁ Πάνος Γιαννόπουλος, χαριτω-
 μένον καὶ λεπτότατον πνεῦμα, καὶ ὁ Ἀριστείδης
 Ρούκης εἰς τὰς παραμονὰς ἀκόμη τοῦ τόσον
 ἐνεργοῦ σταδίου του. Καὶ τὸν συνητήσαμεν εἰς
 τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος. Κοιμώτατος
 τότε, μὲ τελείαν ρεδιγκόταν—νομίζω πὼς τὴν
 βλέπω ἀκόμη—μὲ ὑψηλὸν πῖλον, ἀνθηρότατος,
 μὲ μάτια σπινθηροβολοῦντα διὰ μέσου ἀεικινή-
 των βλεφάρων, μὲ φωτεινὸν μειδίαμα, ἀναπαλ-
 λόμενον διαρκῶς περὶ τὰ χεῖλη του μᾶς ἐχαίρε-
 τισε μὲ ἓνα ἀπὸ τ' ἀτελείωτα ἐκεῖνα χαριτολο-
 γήματα πὸν θαροεῖς πὼς κρέμονται πάντοτε εἰς
 τὸ ἄκρον τῆς γλώσσης του, χωρὶς βεβαίως νὰ
 προσέξῃ εἰς ἐμὲ τὸν τόσον ἄγνωστον αὐτὸς ὁ
 ἀπὸ τότε τόσον γνωστός.

Καὶ θὰ μένη πάντοτε ζωερὰ χαραγμένη εἰς
 τὴν μνήμην μου ἡ πρώτη μὲ αὐτὸν συνάντησις
 μου. Ὅταν ἦμουν ἀκόμη παιδί μὲ εἶχε βαθύ-
 τατα συγκινήσει ἓνα ποίημά του, τὸ ὅποιον εἶχον
 δημοσιεύσει ἀλληλοδιαδόχως τὰ Ἡμερολόγια καὶ
 αἱ Ἀνθολογίαι τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης:

«Μονάχος, ξέρεις τί θὰ πῇ, ἀγάπη μου, μονάχος;»

καὶ ἐρανταζόμουν πόσον μεγάλο καὶ πόσον
 ὠραῖον πρᾶγμα εἶνε νὰ συγκινή τις τοὺς ἄλλους
 μὲ ὀλίγα λόγια καὶ μὲ ὀλίγους στίχους του!

Ὁ Μπάμπης Ἀννίνος εἶνε ἀπὸ τοὺς ὀλίγους
 ἐκείνους ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους, ἅμα γνωρί-
 σης, ἐπιθυμεῖς καὶ ἐπιδιώκεις νὰ τοὺς συνανα-

στρέψῃς ὅσον τὸ δυνατόν συχνότερα. Τίποτε
 δὲν εἴμπορεῖ νὰ ἐπηρεάσῃ τὸ εὐτράπελον τοῦ
 ὕφους του καὶ τίποτε νὰ θαμβώσῃ τὴν εὐφυΐαν
 του τὴν στίλβουσαν, καὶ νομίζεις ὅτι ὅλαι αἱ
 θλιβεραὶ καὶ ὀδυνηραὶ περιστάσεις, πὸν πολλὰ-
 κὶς ἔθιξαν τὴν ψυχὴν του, ἐφιλοτιμοῦντο ν' ἀφί-
 νουν ἄθικτον τὸ πνεῦμα του. Μελετητὴς ὅσον
 ἐλάχιστοι, ποικίλλει διαρκῶς τὰς ὁμιλίαις του μὲ
 ἀνέκδοτα ποικίλα, μὲ γνώσεις ἀπείρους, ἱστορι-
 κὰς καὶ πολλάκις ἀνεξιχνίαστους γνώσεις καὶ ἐπι-
 στημονικὰς καὶ παντὸς εἶδους καὶ πάσης ἐποχῆς,
 τόσον, πὸν εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴν ἔχῃς τὰ μάτια
 σου καρφωμένα εἰς τὰ χεῖλη του ὅταν αὐτὸς
 ὁμιλῇ. Καὶ ὁμιλεῖ πολὺ, ὁμιλεῖ σχεδὸν ἀκατά-
 παυστα ὅταν εὐρίσκει εἰς κύκλον φίλων. Ἐπειτα,
 ἔχει καὶ τὸ ἰδιαίτερον ἐκεῖνο χάρισμα τῆς εὐφυο-
 λογίας, διηρησμένης ἀπὸ ἐπίκαιρα καὶ ἐντελῶς
 ἀπροσδόκητα λογοπαίγνια καὶ κατορθώνει νὰ
 μὴ σὲ κουράξῃ καὶ ὅταν ἀκόμη διηγείται καὶ τὰ
 σοβαρώτερα καὶ τὰ βαρύτερα πράγματα. Ἄν,
 τώρα, εἰς ὅλα αὐτὰ προσθέσετε καὶ τὴν συρτήν
 του φωνὴν μὲ τὴν ἐλαφρῶς ἐπανησιακὴν προ-
 φονίαν του, δὲν θὰ δυσκολευθῇτε νὰ ἐννοήσετε
 διατί εἶπον ὅτι εἶνε τόσον περιζήτητος.

Ἡ φιλολογικὴ σταδιοδρομία τοῦ Ἀννίνου ἔχει
 μερικὸς σταθμούς, πρὸ τῶν ὁποίων, διερχόμε-
 νοι, ἀπεκαλύφθησαν ἄλλοτε ὅλοι οἱ σημερινοὶ
 ἐπικριταὶ του, οἱ ἐν γένει ἐπικρίνοντες διὰ νὰ
 φαίνωνται κρίνοντες. Ἐνθυμούμαι τὸν φιλολο-
 γικὸν πάταγον πὸν ἔγεινεν ὅταν, κατὰ τὸ 1884,
 ἐξεδόθησαν τὰ *Ἐδῶ κ' Ἐκεῖ*. Ἦτον ἓνας τόμος
 ἀρκετὰ ὀγκώδης μὲ σατυρικὰς καὶ κομικὰς καὶ
 ἐλαφρῶς σοβαρὰς διηγήσεις, μὲ ἀρθροῖδια χαρι-
 τωμένα καὶ κομωτάτα, τόμος, τὸν ὅποιον ἐλά-
 χιστα χεῖρια δὲν ἄνοιξαν (διότι τότε ὁ κόσμος
 ἀνεγνώσκει περισσότερον) καὶ ὁ ὅποιος μᾶς ἀφῆκε
 παρομιώδεις καὶ ἀθανάτους εἰμπορῶς νὰ εἴπω,
 τοὺς τύπους τῆς οἰκογενείας Παραδαρμένου.
 Ὅσον δὰ δι' ἐξέυρεσιν καὶ διαγραφὴν τύπων ὁ
 Ἀννίνος εἶνε ἀμίμητος. Ὁ τύπος τοῦ δημοδι-
 δασκάλου εἰς τὸ *Ζητεῖται ὑπηρέτης*, κομωδιαν
 διὰ τὴν ὁποίαν ἀκόμη γελοῦν καὶ αὐτὰ τὰ θρα-
 νία τῶν καλοκαιρινῶν θεάτρων, καὶ ὁ τύπος τοῦ
Μιχαλάκη εἰς τὴν *Νύκτα τοῦ Λεωνίδα* θὰ μεί-
 νουν ἀλησιμόνητοι. Ὅσον διὰ τὴν τελευταίαν
 αὐτὴν κομωδιαν, πόσα θεατρικὰ ἔργα τῆς συγ-
 χρονοῦ φιλολογίας μας εἴμπορουν νὰ καυχθῶν
 ὅτι ἔχουν τὸσας σκηναῖς ἀξιώσεις ὅσας ἐκεῖνη;
 Τὸ δημοσιογραφικὸν στάδιον τοῦ Ἀννίνου
 εἶνε τόσον συνδεδεμένον μὲ τὸ φιλολογικόν του,
 ὥστε πολὺ δύσκολα διακρίνει κανεὶς τὰ ὅρια πὸν
 τὰ χωρίζουν. Τόσον τὸ πρῶτον ἐπηρεάσθη ἀπὸ

τὸ δεύτερον, πὺν τὰ πλεῖστα τῶν δημοσιογραφημάτων του παρουσιάζονται ὑπὸ φιλολογικῆν μορφῆν.

Ἄν καὶ «le style c'est l'homme» καὶ ἂν καὶ σκιαγραφῶν τὸν συγγραφέα ἐσκιαγράφουν ταυτοχρόνως καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον, ἐν τοῦτοις ἡ ἐκτίμησις τὴν ὁποίαν τρέφω διὰ τὰ ἔργα του μ' ἔκαμε, νομίζω, νὰ παρεκλίνω ἢ τοῦλάχιστον

νὰ ὑπερβῶ τὴν ἐντολὴν πὺν ἔλαβον ἀπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν *Παναθηναίων*, νὰ κάμω μίαν ἀπλὴν προσωπογραφίαν τοῦ Ἀννίνου. Ἐὰν ἐτήρουν αὐστηρῶς τὴν ἐντολὴν αὐτήν, ἔπρεπε νὰ περιορισθῶ εἰς ἐκεῖνο πὺν εἶπον ἀνωτέρω: Ὁ Μπάμπης Ἀννίνος εἶνε ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ἐκεῖνους ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἅμα γνωρίσης, ἐπιθυμεῖς καὶ ἐπιδιώκεις νὰ τοὺς συναναστρέφῃς ὅσον τὸ δυνατόν συχνότερα.

I. ΠΟΛΕΜΗΣ

Ο ΔΙΑΒΟΛΟΣ

Σ' ὅλην μου τὴν ζωὴ δὲν μίλησα μὲ τὸν Διάβολο παρὰ πέντε φορές. Ὅμως ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους πὺν ζοῦν σήμερα, μόνος ἐγὼ ἐγνωρίσθηκα μαζί του καλύτερα. Κ' ἔγινε στενός μου φίλος. Μοῦ δείχνει — καὶ τὸ λέγω μὲ κάποια ὑπερηφάνεια — τέτοια καλοσύνη, πὺν μὲ συγκινεῖ. Ὅταν εἶμαι μαζί του δὲν κάνω τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ τὸν ἀκούω καὶ νὰ τὸν βλέπω. Ὁ Διάβολος ἄλλως τε, ὅπως μοῦ ἐφάνηκε ἕως τώρα, εἶναι μία φυσιογνωμία ἐπιβλητικὴ καὶ ὄχι ἀπὸ τίς συνειθισμένες. Ὑψηλὸς καὶ κίτρινος, φαίνεται ἀκόμη ἀρεκτὰ νέος, ἀλλὰ εἶναι τόσο μελαγχολικὸς πὺν θαρρεῖ κανεὶς πὺς εἶναι γέρος. Τὸ πρόσωπό του, ἄσπρο σὰν τὸ πανὶ καὶ μακρὺ τὸ μόνον χαρακτηριστικὸ πὺν ἔχει εἶναι τὸ στόμα του μὲ τὰ λεπτὰ χεῖλη, κλειστὰ πάντοτε καὶ σφιγμένα, καὶ μὴ ὄντιδα βαθεῖα πὺν ἀρχίζει ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ φρύδια του, ἀδελκῶνει κάθετα τὸ μέτωπό του καὶ χάνεται ὡς τὰ μαλλιά του. Τὰ μάτια του δὲν ἐνοιῶσα ποτέ, τί χρῶμα ἔχουν, γιατί ποτέ μου δὲν εἰμπόρεσα νὰ τὰ ἰδῶ περισσότερον ἀπὸ μὴ στικμῇ. Τὰ μαλλιά του τὸ ἴδιο, γιατί πάντοτε φορεῖ μὴ μεγάλη μεταξωτὴ σκούφια, πὺν ποτέ του δὲν τὴν βγάξει. Τὸ ντύσιμό του εἶναι καθὼς πρέπει. Φορεῖ μαῦρα ὁῦχα καὶ γάντια ὡς τὰ χέρια.

Ἐνεκα τῆς ἐποχῆς μας δύσκολα ἀποφασίζει νὰ κατεβῇ ὡς τὴν γῆ. Μὴ μέρᾳ μάλιστα μοῦ τὸ ὁμολόγησε μὲ κάποιᾳ μελαγχολίᾳ. «Ἀπ' ἐδῶ καὶ πέρα οἱ ἄνθρωποι δὲν μ' ἐνδιαφέρουν. Τοὺς ἀγοράζει κανεὶς γιὰ ἓνα λεπτό, κ' ὅσο πᾶνε καὶ ξεπέφτουν. Δὲν ἔχουν πᾶ οὔτε μυαλό, οὔτε ψυχὴ, οὔτε πνοή. Φοβοῦμαι μάλιστα μήπως καὶ τὸ αἷμα τους δὲν εἶναι ἀρεκτὰ κόκκινο γιὰ νὰ γράψῃ κανεὶς τὸ συνειθισμένο συμβόλαιον.

Μολαταῦτα, ὅταν στενοχωρεῖται ὡς τὴν πολυἀριθμὴν χώρα του, ἔρχεται κάποτε γιὰ λίγες ἡμέρες σιμὰ μας. Εἶνε ἀλήθεια ὅτι κανένας δὲν τὸν προσέχει, διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν τὸν ἀναγνωρίζουν καὶ περνοῦν πλάγι του χαμογελῶντας καὶ βγάζοντας τὸ καπέλλο των μὲ μὴ ἡσυχία πὺν τρομάζει, γιατί θαρρόυν πὺς εἶναι ἓνας ἀπὸ

τοὺς ὁμοίους των. Ἄλλ' ἐγὼ τὸν ὁσφραίνομαι ἀμέσως καὶ τρέχω ν' ἀπολαύσω τὴν πολὺτιμη συντροφίᾳ του. Ἄλλως τε ἡ συνομιλία του εἶνε τόσο ὠφέλιμη καὶ εὐχάριστη. Μᾶς κάμνει νὰ ἐννοοῦμε τὸν κόσμον, καὶ μάλιστα τὸν κόσμον πὺν ἔχομε ὅλοι μέσα μας, καλύτερα ἀπ' ὅλα τὰ μικρὰ ἢ μεγάλα βιβλία πὺν εἶναι ὡς τὴν βιβλιοθήκη τῆς Αἰδελβέργης.

Δὲν ἐγνώρισα ὑπαρξὴ πὺν καλοκάγαθη ἀπὸ τὸν Διάβολο. Γνωρίζει τόσο καλὰ τίς ἀνθρώπινες ἀδικίες, ἀτιμίες καὶ λοιπές βρωμιόσυνες, πὺν τίποτε δὲν τὸν ξεπτάζει καὶ δὲν τὸν θυμῶνει. Εἶναι πρῶτος καὶ γελαστός σὰν ἀρχαῖος φιλόσοφος, καὶ μοῦ φαίνεται πὺν χριστιανὸς ἀπ' ὅλους τοὺς χριστιανούς τοῦ κόσμου. Ἐσυγχώρησε μάλιστα καὶ τὸν Ὑψιστον, πὺν τὸν ἐδίωξεν ἀπὸ κοντὰ του. Ὅταν ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Θεοῦ, ἀναγνωρίζει ὅτι ὁ Παντοδύναμος δικαίως ἔπραξε κρημνίζοντας αὐτὸν ἀπὸ τὸν οὐρανόν, διότι ἓνας βασιλέας δὲν ἡμπορεῖ νὰ ὑποφέρει τριγύρω του ἀνθρώπους ὑπερόχους καὶ χωρὶς πειθαρχία. «Ἐὰν ἡμῖν εἰς τὴν θέσιν του — μοῦ ἐξωμολογήθηκε μὴ φορά — θὰ εἶχα τιμωρήσει τὸν ἀντάρτην μὲ τρομερώτερη ποινή. Θὰ τὸν κατεδίκαζα σὲ ἀδράνεια καὶ ἀκινήσια. Ἀντὶ ὅμως νὰ κάμῃ τοῦτο ὁ Θεὸς ὑπῆρξε πὺν ἐπιεικὴς γιὰ μένα καὶ μοῦδωκεν ὅλα τὰ μέσα ν' ἀκολουθήσω τὸν δρόμον γιὰ τὸν ὁποῖον ἡμῖν γεννημένους. Καὶ μολονότι σήμερα ἐκουράσθηκα, ὅμως δὲν παραπονοῦμαι γι' αὐτό, γιατί, φίλε μου, θὰ ἡμῖν πὺν στενοχωρημένος μέσα ὡς τοὺς κόλπους τῆς οὐρανίου μακαριότητος.»

Μὲ τοὺς ἀνθρώπους ὁ Διάβολος εἶναι πάντοτε ἀγαθὸς μολονότι ἡ ἀγαθότης του αὐτὴ ἔχει κάποιαν εἰρωνεία καὶ περιφρόνησι, πὺν πολλὰς φορές δὲν κατορθώνει νὰ τὴν κρύψῃ. Εἶναι, ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά του βέβαια, ὁ αἰώνιος ταραχοποιὸς τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀλλὰ τόσο ἡ συνήθειά του αὐτὴ μᾶς εἶναι γνωρὶμη, πὺν τὸν ἔκαμεν ὀλιγώτερον ἄγριο καὶ τρομερό. Δὲν εἶναι πᾶ ὁ ἀπαίσσιος Διάβολος τῆς μεσαιωνικῆς, ἐποχῆς μὲ οὐρά καὶ κέρατα, πὺν ἐχάιδευαν ἡ παρ-

θένης ὡς τὰ μοναστήρια κ' ἐσκανδάλιζε τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὡς τὴν ἔρημον.

Ὁ Διάβολος ἐνοιῶσε καλὰ τώρα ὅτι ὁ πειρασμὸς εἶναι ἀνοφελής. Οἱ ἄνθρωποι ἁμαρτάνουν μόνον των, αὐθόρμητα καὶ φυσικά, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ καμὴ ἀνάγκη νὰ τοὺς σπρώχνῃ κανεὶς ὡς τὴν ἁμαρτία. Τοὺς ἀφήνει λοιπὸν ἡσυχους, καὶ αὐτοὶ τρέχουν πλάγι του ὅπως τὸ ζυάκι ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ ὡς τὸν κάμπο. Ἐτσι δὲν τοὺς θεωρεῖ πᾶ γιὰ ἐχθρούς πὺν πρέπει νὰ νικήσῃ, ἀλλὰ γιὰ καλοὺς καὶ πιστοὺς ὑπάρχους, πὺν εἶνε πάντα πρόθυμοι νὰ πληρώσουν τὸν φόρον των χωρὶς νὰ τοὺς παρακαλέσῃ. Γι' αὐτό, τὰ τελευταῖα χρόνια φέρεται πρὸς τοὺς ἀνθρώπους μὲ κάποιᾳ εὐσπλαγχνίᾳ, πὺν σκεπάζει τὴν περιφρόνησίν του πὺν τρέφει πάντοτε γιὰ μᾶς. Καὶ αὐτὸ τὸ ἐβεβαιώθηκα ἀπὸ μὴ συνομιλία μας ὁποῦ μοῦ ἀποκάλυψε κατὶ τι πὺν ἐνδιαφέρει μερικὸς ἀπὸ ἐμᾶς πὺν ζητοῦμε τὸ «ὑπεράνω» καὶ τὸ «ὑπερέραν».

Τὴν ὑστερὴν φορὰ πὺν τὸν εἶδα ἦτο σ' ἓναν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἐρημικοὺς δρόμους πὺν τριγυρίζουν τὴν Φλωρεντίαν, ἀνάμεσα στὰ σταχτιά τεῖχη ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀναπηδοῦν τὰ κλαδιὰ τῶν ἐλαιοδέντρων. Περιπατοῦσε διαβάζοντας ἓνα μικρὸ βιβλιαράκι μὲ μαῦρον ντύσιμο, καὶ γελοῦσε ὅπως ἔξερε αὐτὸς νὰ γελά. Ἐπλησίασα καὶ μόλις μὲ εἶδεν ἔκλεισε τὸ βιβλίου του καὶ ἀφοῦ μὲ πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι ἄρχισε νὰ μοῦ λέγῃ.

— Γνωρίζω ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνας αὐτὸ τὸ μικρὸ βιβλίου. Εἶναι ἡ Βίβλος καὶ τὴν διαβάζω κάποτε — πότε ὅταν θέλω νὰ διασκεδάσω. Αὐτὴ πὺν διαβάζω τώρα εἶναι ἀγγλικά γραμμένη γιατί παρετήρησα ὅτι τὰ ἐγγλέζικα πηγαίνουν πολὺ καλὰ εἰς τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἐνῶ τὴν Νέα Διαθήκη προτιμῶ νὰ τὴν διαβάζω ἰταλικά. Τώρα ἐδιάβαζα, γιὰ μυριοστὴ φορὰ τὰ πρῶτα κεφάλαια τῆς Γενέσεως καὶ ἐννοεῖς γιατί. Σ' αὐτὰ τὰ κεφάλαια παίζω ἓνα πρόσωπο πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ εἶμαι γιὰ τοῦτο ὄχι μόνον ὑπερήφανος ἀλλὰ καὶ λιγάκι μάταιος. Εὐχαριστοῦμαι λοιπὸν νὰ βλέπω νὰ μὲ παρουσιάζουν σὰν φρεῖδι στριφωμένο δλόγυρα ὡς τὸ δέντρο ὅπως ὡς τῆς παλαιᾶς χαλκοτυπίης, ὑψώνοντας τὸ μαῦρον μου κεφάλι ὡς τὸ ὕψος καὶ γυμνὸ κορμὶ τῆς θελκτικῆς Εὐας. Εἶναι ὅμως κρῖμα πὺν ἡ ἱστορία τοῦ πειρασμοῦ ἀλλοιωθῇκεν ἔτσι ἄσχημα ἀπὸ τοὺς θεοφροβούμενους ἱστορικούς. Ἀλλὰ θάρθῃ μὴ ἡμέρα, ἂν ἔχω καιρό, πὺν θὰ κάμω ἐγὼ μὴ ἐκδοῖς διορθωμένη τῆς Βίβλου, καὶ ὄχι μόνον διορθωμένη ἀλλὰ καὶ αὐξημένη, διότι οἱ ἅγιοι καὶ εὐλαβεῖς συγγραφεῖς συχνὰ ἀποτροπιάζονται νὰ γράψουν τὸ ὄνομά μου καὶ ἔτσι ἄφησαν ὡς τὸ σκότος κάμποσα εἰμωρφα κατορθώματά μου.

Γιὰ νὰ ξανάρθω ὡς τὸ ζήτημα τοῦ πειρασμοῦ, σοῦ λέγω, ἀγαπητέ μου φίλε, ὅτι ἡ βιβλικὴ διή-

γησις εἶναι πολὺ παραποιημένη. Καὶ αὐτὸ πὺν σοῦ λέγω δὲν τὸ εἶπα σὲ κανένα, ἀλλὰ θαρρῶ πὺς σὺ εἶσαι ἀπὸ ἐκεῖνους τοὺς ἀνθρώπους πὺν μπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ ὅτι δὲν φαντάζεται ἓνας ἄνθρωπος. Θὰ σοῦ ἐκμυστηρευθῶ λοιπὸν πὺς ἐγὼ ποτέ μου δὲν ὑπῆρξα πειρασμὸς γιὰ κανένα, οὔτε καὶ διαφθορέας. Ὅταν ἐπρότεινα ὡς τὴν Εὐὰ νὰ δοκιμάσῃ τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν δὲν εἶχα καμὴ πρόθεσι νὰ δίσω τοὺς ἀνθρώπους ὡς τὴν δυσμένεια τοῦ Θεοῦ. Ἀπεναντίας τὸ σχέδιό μου ἦταν νὰ ἐκδικηθῶ τὸν Ἰεχωβά πὺν, κατὰ τὴν γνώμη μου, μ' εἶχε κακομεταχειρισθῇ. Μὲ μὴ λέξι ἠθελα νὰ τοῦ δημιουργήσω ἀντιπάλους ὡς τὴν παντοδυναμία του καὶ νὰ γιατί δὲν εἶχα καμὴ διάθεσι νὰ εἰπῶ ψέματα ὅταν ἔλεγα ὡς τὴν Εὐὰ «φᾶτε ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς καρποὺς καὶ θὰ γίνετε ὅμοιοι μὲ τὸν Θεόν».

«Καὶ ἔλεγα τότε, τὴν καθαρὰ ἀλήθεια. Γιατὶ πραγματικὰ τὸ ἀπαγορευμένο δέντρο ἦτο τὸ δέντρο τῆς ἐπιστήμης, τὸ δέντρο τῆς γνώσεως ὄχι μόνον τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὅπως λέγει ὁ ἐβραῖος, ἀλλὰ τῆς ἀλήθειας τοῦ ψευτιᾶς, τοῦ ὁρατοῦ καὶ τοῦ ἀοράτου, τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τῶν ἐμφύχων ὑπάρξεων καὶ τῶν πνευμάτων. Καὶ γνωρίζεις, ἀγαπητέ μου φίλε, ὅτι *γνώσις* εἶναι *δύναμις*, καὶ τὸ νὰ εἶναι κανεὶς θεὸς σημαίνει ἀκριβῶς ὅτι κατέχει τὴν γνώσιν καὶ τὴν δύναμιν. Ἐτσι δὲν ἐσκόπευα ν' ἀπατήσω τοὺς ἀνθρώπους συμβουλευὼν αὐτοὺς τὸν τρόπον νὰ γίνουν ὅμοιοι μὲ τὸν Ἰεχωβά. Τὸ συμφέρον μου λοιπὸν ἦτο νὰ ἐπιτίχουν γιὰ νὰ μὲ βοηθήσουν κ' αὐτοὶ κατόπιν νὰ ξαναποκτήσω τὸν οὐρανόν.

«Βλέπω μέσα σ' τὰ μάτια σου πὺς θέλεις νὰ μ' ἐρωτήσῃς κατὶ τι καὶ ξεύρω τί θέλεις νὰ μ' ἐρωτήσῃς. Ὡς ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐὰ ἀφοῦ ἔφαγαν τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν ὄχι μόνον δὲν ἔγεναν θεοὶ ἀλλὰ καὶ ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὸν παράδεισον;

«Θὰ σοῦ τὸ ἐξηγήσω ἀμέσως αὐτὸ τὸ μυστήριον. «Ἡ Εὐὰ, ταραγμένη, δὲν παρετήρησεν ὅτι τὸ δέντρο ἦτο γεμάτο ἀπὸ λογιῶ-λογίων καρποῦς. Οὐτε ἄκουσε καὶ ὅτι τῆς ἔλεγα, πὺς δὲν ἀρεῖ ἓνα-δύο μόνον ἀλλ' ἔπρεπε νὰ μὴν ἀφήσῃ καρπὸ γιὰ καρπὸ ὡς τὸ δέντρο, δηλαδὴ μὲ ἄλλα λόγια ν' ἀποκτήσῃ ἔτσι ὅλες τίς γνώσεις. Ἀντὶ ὅμως νὰ κάμῃ ἔτσι, ἀφοῦ ἔφαγεν ἓνα, δὲν εἶχε καὶ τὴν ἐτοιμότητα τοῦ πνεύματος νὰ μαζέψῃ ὕστερα ὅλους τοὺς ἄλλους καὶ νὰ τοὺς φάγῃ γρήγορα πρὶν προφθᾶσῃ ὁ Ἰεχωβάς, πὺν μόλις ἀντελήφθηκε τὸν κίνδυνον, ἀμέσως τοὺς ἐπέταξεν ἔξω ἀπὸ τὸν παράδεισον. Ἐὰν ὅμως ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐὰ εἶχαν φάγῃ ὅλους τοὺς καρποὺς ἀπὸ τὸ θαυματουργὸ δέντρο, ὁ Γερω-Σαβαὼθ τότε δὲν θὰ εἶχε πᾶ τὴν δύναμι νὰ τοὺς διώξῃ ἀπὸ τὸν παράδεισον. Διότι θὰ ἦσαν καὶ αὐτοὶ θεοὶ καὶ θὰ ἐμάχοντο μὲ τὸν Θεόν χωρὶς οἱ ἄγγελοι

ὅτι πρὸς εἰρήνευσιν τῆς ταραχώδους νήσου ἔπρεπε νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς ἰσχύοντας καὶ ἀδικουμένους ἐκ τῆς νέας τῶν πραγμάτων τάξεως ἐντοπίους εὐγενεῖς. Οὗτω προέβη κατὰ τὸ σύστημά της εἰς παραχωρήσεις πρὸς τούτους σημαντικὰς, ἐνίοτε μάλιστα καὶ συνήψε συνθήκας σχεδὸν ἐξευτελιστικὰς, ὅπως λ. χ. πρὸς τὸν ἰσχυρὸν οἶκον τῶν Καλλιερῶν. Φέουδα, τιμαί, τίτλοι εὐγενείας (nobilitas Cretensis) παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς Ἀρχοντορρωμαίους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι διαβλέποντες μετὰ τόσους ματαίους ἀγῶνας καὶ ἀποτυχούσας ἀποπείρας τὸ ἀπελπι καὶ ἀλυσitelές περαιτέρω ἀντιδράσεως, συνδηλλάγησαν πρὸς τοὺς Ἑνετοὺς, προσεπάθησαν δὲ μόνον νὰ ἀποσπάσωσι ὅσον ἡδύναντο περισσότερας μὲν τιμὰς καὶ φέουδα ὑπὲρ ἑαυτῶν, προνομίας δὲ καὶ ἀτελείας ὑπὲρ τῶν ὁμοειθῶν.

Εἰς τῶν ἀρχαίων τούτων εὐγενῶν οἶκων ἦτο καὶ ὁ τῶν Βαρουχῶν, ἀνάγων τὴν καταγωγὴν του εἰς ἓνα ἐκ τῶν 12 Ἀρχοντοπούλων τῶν ἐκ τοῦ Βυζαντίου ἐλθόντων, τὸν Κωνσταντῖνον Βαρούχαν.

Πρὸ ἐτῶν οὐχὶ πολλῶν ἐτυπώθη ἐν Ἑλλάδι βιβλιάριον ἐπιγραφόμενον *Οἰκογένεια Βαρούχα*, ἐν ᾧ εἰς τῶν σημερινῶν ἀπογόνων τῆς Κρητικῆς ταύτης οἰκογενείας ἐκ τοῦ κλάδου τοῦ μεταναστεύσαντος μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς Κεφαλληνίαν, συνέλεξεν ἀρκετὰ οἰκογενειακὰ ἔγγραφα τοῦ οἴκου τούτου καὶ ἠθέλησε νὰ γράψῃ τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκογενείας ἀπὸ τῆς ὀλίγον μυθικῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ Ἀρχοντοπούλου Βαρούχα εἰς Κρήτην μέχρι τῶν ἡμερῶν του. Ἐκτὸς τῶν ἔγγράφων περιλαμβάνεται καὶ τὸ γενεαλογικὸν δένδρον τοῦ οἴκου ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον. Τὸ σπουδαιότερον μέρος τοῦ βιβλιαρίου εἶναι ὁ λιθογραφικὸς πίναξ ὁ παρατιθέμενος εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ, ἐν ᾧ εἰς τέσσαρας σελίδας ἀποτυπῶνται αὐθεντικὰ κείμενα ἑνετικῶν χρόνων λατινιστὶ καὶ ἰταλίστὶ γεγραμμένα, ἀπευθυνόμενα πάντα πρὸς τοὺς Βαρούχας ἢ ἀναφερόμενα εἰς αὐτοὺς καὶ διαφωτίζοντα σπουδαῖα σημεῖα τῆς δράσεως αὐτῶν κατὰ τοὺς ἑνετικούς χρόνους, μάλιστα κατὰ τοὺς δύο τελευταίους αἰῶνας τῆς ἑνετικῆς κυριαρχίας ἐν τῇ νήσῳ.

Τοῦ βιβλιαρίου αὐτοῦ, ὅπερ ἄνευ χρονολογίας καὶ τόπου ἐκδόσεως ἐκυκλοφόρησε μετὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι μελῶν τῆς οἰκογενείας Βαρούχα, κατέχει ἀντίτυπον καὶ ὁ σεβαστὸς ἐν Χανίοις ἱατρὸς καὶ ἀπόγονος τοῦ οἴκου Νικόλαος Βαρούχας, τὸ ὁποῖον καὶ εὐγενῶς μοὶ παρεχώρησε πρὸ καιροῦ πρὸς μελέτην καὶ ἀντιγραφὴν τῶν ἐν τοῖς πίναξὶ ἡμερομηνιῶν καὶ ἐξιτήλων ἐν πολλοῖς ἀρχαίων ἔγγράφων. Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἐπεξεργάσθη τελευταῖον ἀναδημοσιεύσας σχεδὸν ὁλόκληρον ὁ γνωστὸς καὶ ἐξ ἄλλων περὶ Κρήτης ἐργασιῶν του, μεσαιωνολόγος Γερμανὸς Ernst

Gerland κατὰ πρῶτον μὲν ἐν τῇ Revue de l'Orient Latin, τελευταῖον δὲ καὶ ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ περὶ τῆς ἐν Κρήτῃ εὐγενείας κατὰ τὸν Μεσαίωνα (Histoire de la noblesse Cretoise au moyen âge Paris 1907).

Ὁ οἶκος Βαρούχα εἶχε τὴν ἔδραν καὶ τὰς κτήσεις του εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀμαρίου τῆς Ρεθύμνης. Φέουδα αὐτοῦ ἦσαν τὰ χωρία Μοναστηράκι μετὰ τῆς Ἀγίας Ἀννας καὶ ὁ Σμιλές. Θὰ εἶχε δὲ πάντως, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν, καὶ οἰκίαν ἐν τῇ πόλει Ρεθύμνῃ, ὅπου οἱ τιμαριούχοι Βαρούχαι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ μένωσιν οἰκογενειακῶς ἐπὶ τινι τοῦλάχιστον χρόνον κατ' ἔτος, καὶ ὁσάκις ὑποπτοὶ καθίστάμενοι εἰς τὰς Ἑνετικὰς ἀρχὰς προσεκαλοῦντο, ἵνα εὐρίσκωνται ὑποχείριοι ἐν πάσῃ στιγμῇ.

Τὰ σωθέντα ἔγγραφα δὲν μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκογενείας κατὰ τὰ 450 ἔτος τῆς ἑνετικῆς ἐν Κρήτῃ κυριαρχίας. Ἰδίως μᾶς λείπουν αἱ πληροφορίαι ποία ὑπῆρξεν ἡ στάσις καὶ ἡ πολιτεία τοῦ σημαντικοῦ οἴκου κατὰ τὰ πρῶτα 150 ἔτη τῆς ἀντιδράσεως κατὰ τῶν ξένων καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης κατὰ τῶν κατακτητῶν. Διὰ νὰ καταλέγωνται ὅμως ἀναμφισβητήτως εἰς τὰ 12 πρωτεύοντα γένη τῆς νήσου, νὰ διατηρῶσι φέουδα καὶ τίτλους καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἑνετικῆς κυριαρχίας καὶ νὰ ἀναγνωρισθῶσι καὶ ἐπικυρωθῶσι ταῦτα πάντα ὑπὸ τῶν ἐπισήμων ἀρχῶν καὶ νὰ ἔχωσι τὴν ἀνωτέραν φεουδαλικὴν ἐξουσίαν ὑπὲρ Ἑνετοὺς καὶ ἑγχωρίους εἰς δύο ἐπαρχίας τὸ Ἀμάριον καὶ τὸν Ἀγ. Βασίλειον (Ἐπάνω Σύβριτος καὶ κάτω Σύβριτος) πρέπει πάντως νὰ δεχθῶμεν ὅτι οἱ εὐγενεῖς καὶ ἀξιωματικοὶ Βαρούχαι, ὅπως τοὺς ἀποκαλεῖ ἀρχαιότερον βυζαντινὸν ἔγγραφο, ἀπετέλουν ἀνέκαθεν οἶκον ἰσχυρὸν καὶ σημαίνοντα, ὅστις θὰ διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον κατὰ τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας καὶ θεωρηθεὶς διὰ τοῦτο ἐπικίνδυνος εἰς τὴν Ἑνετικὴν Αὐθεντίαν θὰ ἔλαβε ἢ θὰ διετήρησε τὰς προνομίας καὶ τὰ φέουδα αὐτοῦ τὰ πατρογονικά.

Τὰ ἐν τῷ βιβλιαρίῳ αὐθεντικὰ ἔγγραφα μᾶς δίδουν ἀρκετὰς πληροφορίας, ἐνδιαφερούσας οὐχὶ μόνον τὴν οἰκογένειαν Βαρούχα ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν γένει ἱστορίαν τῆς Κρήτης ἐπὶ Ἑνετοκρατίας· ἰδίᾳ διαφωτίζουν τὸν τρόπον, καθ' ὃν κατὰ τοὺς δύο τελευταίους αἰῶνας τῆς ἑνετικῆς κυριαρχίας ἐπετέλουν οἱ ἀρχοντορρωμαῖοι τὰ φεουδαλικά των καθήκοντα πρὸς τὴν Κυρίαρχον, καὶ εἰς πόσῃν πολλῇ θὰ εὐρίσκοντο στενοχωρίαν νὰ συμβιβάζωσι τὰ ἐπιβεβλημένα ταῦτα ὑπὸ τῆς ἀνωτέρας βίας χρεὶ πρὸς τὸ ἐθνικὸν αἷσθημα καὶ τὴν πρὸς τοὺς ὁμοφύλους καὶ ὁμοδόξους συμπάθειαν.

Τὸ ἀρχαιότατον ἐπίσημον ἔγγραφο (ἂν ἔξαιρέσωμεν τὰ ὑποβολιμαῖα ἢ μετεσκενασμένα ἐκ παραδόσεων ἀρχαιοτέρων βυζαντινὰ καὶ δὴθεν ἑγ-

γραφα, εἶναι τὸ τοῦ Δουκὸς Κρήτης Ἀγγέλου Μωροζίνῃ τῆς 12 Αὐγούστου 1254, δι' οὗ παραχωροῦνται εἰς τὸν Μιχαὴλ Βαρούχαν Pettochilo (Πετροχέιλον;) δύο καβαλλερίας (ἵπποτικά φέουδα), ὧν μία μὲν εἶναι τὸ Μοναστηράκι μετὰ τῆς Ἀγίας Ἀννας, ἡ ἄλλη δὲ εἶναι ὁ Σμιλές (Smilea) ἀμφότερα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀμαρίου (Ἐπάνω Σύβριτος). Ἀντὶ τῆς παραχωρήσεως ταύτης ὁ Μιχ. Βαρούχας ὀρκίζεται δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἀπογόνους του πίστιν εἰς τὸν Δοῦκα καὶ τοὺς διαδόχους του, ὑποχρεούμενος νὰ ἔχῃ τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ ἐχθροὺς μετὰ τὴν Ἑνετικὴν Πολιτείαν, νὰ ἐκτελῇ τὰς φεουδαλικὰς του ὑποχρεώσεις ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ τιμαριούχοι, καὶ προσκαλούμενος νὰ ἔρχεται οἰκογενειακῶς νὰ διαμένῃ ἐν Χάνδακι ἢ ὅπου ἄλλαξοι ἤθελε κληθῇ. Ἡ παράβασις ἐνὸς τῶν ὄρων τούτων καθιστᾷ αὐτὸν ἐκπτώτον τῶν παραχωρουμένων τιμαρίων.

Ἐκ τῶν χρόνων καὶ τοῦ ὅπου τοῦ ἀνωτέρω ἔγγραφου καταφαίνεται ὅτι ἡ παραχώρησις αὕτη τῶν δύο ἱπποτικῶν φεούδων εἰς ἓν πρόσωπον ὑπῆρξεν ἔργον ἀνάγκης διὰ τὴν Ἑνετικὴν Κυβέρνησιν, ὅτι αἱ παραχωρήσεις αὗται θὰ ἦσαν ἀποτελεσματικαὶ συμφωνίας καὶ συνδιαλλαγῆς κατόπιν ἀντιστάσεως καὶ ἀντιδράσεως τοῦ ἰσχυροῦ ἀρχοντορρωμαίου Μ. Βαρούχα. Θὰ ἦτο οὗτος εἰς ἐξ ἐκείνων τῶν Κρητῶν εὐγενῶν, οἵτινες διὰ τῶν ὅπλων ἐξηνάγκασαν τὴν Ἑνετικὴν Διοίκησιν τῆς νήσου νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ ἀρχαῖα αὐτῶν προνόμια καὶ ἐγκαταστήσῃ αὐτοὺς χάριν τῆς ἰδίας ἡσυχίας καὶ ἀσφαλείας εἰς τὰ τιμάρια αὐτῶν τὰ ἀρχαῖα, τὰ ὁποῖα ἠθέλησαν οἱ Ἑνετοὶ ἀποικιοὶ νὰ σφετερισθῶσιν.

Μετὰ δέκα περίπου ἔτη ἐπὶ Δουκὸς Κρήτης Ἰακώβου Δελφίνου (1260 - 1262) διὰ νέου ἐπισήμου ἔγγραφου γίνεται διανομὴ τῶν δύο φεούδων Μοναστηρακίου Ἀγίας Ἀννας καὶ Σμιλῆ μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν τοῦ γνωστοῦ ἤδη Μιχαὴλ Βαρούχα καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Βασιλείου Βαρούχα Ἐπισκόπου Ἀρίου. Καὶ ὁ μὲν Μιχαὴλ λαμβάνει τὸ φέουδον Ἀγίαν Ἀνναν Μοναστηράκι, ὁ δὲ Βασίλειος τὸν Σμιλέν. Ἐπειδὴ ὁμοῦ οὗτος ὡς κληρικὸς (πρόην Ἐπίσκοπος Ἀρίου ἢ τιτουλάριος) δὲν ἡδύνατο νὰ ἐκτελῇ τὰς στρατιωτικὰς ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν Αὐθεντίαν, τὸ φέουδον μεταβιβάζεται ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν υἱὸν του Γεώργιον Βαρούχαν. Κατόπιν ὀρίζονται τὰ ὅρια καὶ ἡ περιοχὴ ἐκατέρου φεούδου, καὶ εἰς ἄλλο ἔγγραφο τῶν αὐτῶν χρόνων καταγράφονται ὀνομαστὶ οἱ πάροικοι (Villani) τῶν δύο τιμαρίων.

Ἄλλο φέουδον παραχωρεῖ ὁ αὐτὸς Δοῦξ εἰς τὸν ἄνω μνημονευθέντα Γεώργιον Βαρούχαν, τὸν υἱὸν τοῦ ἐπισκόπου, τὴν Γένναν (τοῦ Ἀμαρίου), τὸ ὁποῖον ἀνῆκε καὶ πρότερον εἰς τὸν αὐτὸν Ἐπίσκοπον Ἀρίου, καὶ νῦν αὐτὸς οὗτος τὸ ἐξήτησεν ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του. Πατὴρ δὲ καὶ υἱὸς

ὑπόσχονται πιστὴν ὑπακοὴν εἰς τὰ κελεύσματα τῆς Ἑνετικῆς Διοικήσεως· ὀλίγον ὕστερον βλέπομεν εἰς ἄλλο ἔγγραφο νὰ διανέμεται τὸ αὐτὸ τιμάριον Γέννα μετὰ τοῦ Γεωργίου Βαρούχα καὶ τοῦ θεοῦ του Μιχαήλ.

Εἰς ἄλλο διάταγμα τοῦ αὐτοῦ Δουκὸς παραχωρεῖται εἰς τὸν Βασίλειον Βαρούχαν υἱὸν τοῦ ἀποθανόντος Ἐπισκόπου ὑδρομύλος καὶ κήπος τὰ ὁποῖα εἶχε καταρτίσει ὁ Ἐπίσκοπος ζητήσας καὶ λαβὼν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ὕδωρ τοῦ Δημοσίου, ἡ παραχώρησις ὅμως γίνεται ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ κατέχωνται ταῦτα ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ αἰτοῦντος, τῆς γῆρας δηλ. τοῦ Ἐπισκόπου Βασιλείου ἐφ' ὅρου ζωῆς.

Ἐν ζήτημα μοὶ γεννᾶται ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν τελευταίων αὐτῶν ἔγγράφων, πῶς ὁ Βασίλειος Βαρούχας λέγεται, καὶ μάλιστα εἰς ἐπίσημα ἔγγραφα, Ἐπίσκοπος Ἀρίου καὶ ἀναγνωρίζεται ὡς τοιοῦτος ὑπὸ τοῦ Δουκὸς, ἐν ᾧ εἶναι γνωστὸν καὶ ἐξηκριβωμένον ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι Ἐπίσκοποι ἀπηλάθησαν καὶ δι' ἐκτὸς τῆς Κρήτης, τὰς δὲ Ἐπισκοπὰς κατέλαβον καὶ ἐνέμοντο Λατῖνοι Ἐπίσκοποι ὑπὸ τοῦ Πάπα στελλόμενοι. Ἰσως κατὰ τινὰ τῶν συγγῶν ἐπαναστάσεων ὁ Βασίλειος εἶχε χειροτονηθῇ Ἐπίσκοπος Ἀρίου καὶ πιθανῶς ἐπὶ τινι χρόνον, διαρκούσης τῆς ἐπαναστάσεως καὶ εὐρισκομένης τῆς Ἐπισκοπῆς Ἀρίου εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἐπαναστατῶν, ὁ Βασίλειος καὶ ἐξήσκησεν ἀρχιερατικὰ καθήκοντα. Διὰ τοῦτο κατὰ τὴν πρώτην συνδιαλλαγὴν τῶν Βαρουχῶν πρὸς τὴν Ἑνετικὴν Κυβέρνησιν τοῦ 1252 αὐτὸς δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἀλλὰ τὰ φέουδα παραχωροῦνται εἰς τὸν ἀδελφόν του Μιχαήλ. Κατόπιν ὁμοῦ μετὰ δεκαετίαν περίπου ἐξομαλύνονται αἱ σχέσεις καὶ τοῦ Βασιλείου πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ τότε γίνεται νέα διανομὴ τῶν φεούδων καὶ λαμβάνει ὁ υἱὸς του τὸ πατρικὸν μερίδιον ἐκ τῶν οἰκογενειακῶν τριῶν τιμαρίων. Ὅτι δὲν ἦτο πλέον κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν Ἐπίσκοπος Ἀρίου ἐν ἐνεργείᾳ ἀλλὰ διέμενεν ἐν τοῖς πατρικοῖς κτήμασιν ἐν Ἀμαρίῳ κτίζων μύλους καὶ φτεῦρον κήπους διὰ διοχετεύσεως ὕδατος παραχωρηθέντος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, αὐτὸ δεικνύει τὸ πρᾶγμα ἀναμφισβητήτως, ἐξ ἄλλου ὅμως καὶ ὁ Δοῦξ ἀναγνωρίζει τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα τοῦ Βασιλείου καὶ τὸν ὀνομάζει τιμῆς χάριν Ἐπίσκοπον. Ἡ Ἐπισκοπὴ Ἀρίου ἢ Ἀγρίου ἔχουσα τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τῆς πόλεως Ἀγρίου (εἰς τὰ σημερινὰ σύνορα Μυλοποταμίου καὶ Ρεθύμνης παρὰ τὴν θάλασσαν) κατελήφθη φαίνεται ὑπὸ Ἑλλήνων Ἐπισκόπων κατὰ τὰς διαφόρους ἐπαναστάσεις μετ' ἐπιμονῆς· τὸ τοιοῦτον ἐγένετο καὶ κατὰ τὴν ἐπαναστάσιν τοῦ Ἀλεξίου Καλλιέργου, οὗτος δὲ συνθηκολογήσας πρὸς Ἑνετοὺς ἐξήτησεν ἐπιμόνας καὶ ἔλαβε τὸ δικαίωμα νὰ ἔχῃ Ἑλληνα Ἐπίσκοπον ἐν Ἀρίῳ, δικαίωμα τὸ ὁποῖον δὲν

γνωρίζομεν ακριβῶς πόσον χρόνον διετήρησε μετὰ τὴν σφοδρὰν διαμαρτύρησιν τοῦ τότε Πάπα πρὸς τὸν Δούκα τῆς Ἑνετίας.

Ἐν ἄλλο ζήτημα μένει δι' ἐμὲ τοῦλάχιστον ἄλυτον· πῶς ὁ Βασίλειος Βαρούχας, Ἐπίσκοπος ὦν, ἔχει τέκνα (Γεώργιον καὶ Βασίλειον) καὶ δι' ἡ καταλείπει ἀποθνήσκων καὶ γυναῖκα χήραν· ἐκτὸς ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι εἰς γάμον προῆλθε μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς Ἐπισκοπῆς Ἀρίου, ἀλλὰ τότε οἱ υἱοὶ αὐτοῦ οἱ λαμβάνοντες τὰ φέουδα καὶ ζητοῦντες τὰς ἄλλας ιδιοκτησίας τοῦ πατρὸς των θὰ ἦσαν ἀκόμη παῖδες οὐχὶ πλέον τῶν δέκα ἐτῶν.

Καὶ αὐτὰ μὲν ἦσαν τὰ τιμάρια, αἱ κτήσεις, οἱ δουλοπάροικοι, τὰ ὁποῖα οἱ Βαρούχαι συνθηκολογήσαντες πρὸς τὴν Ἑνετικὴν Κυβέρνησιν ἔλαβον ἢ μᾶλλον, ὥς πιστεύω, ἀνέλαβον καὶ ἐπισήμως ἐπικυρωθέντα πατρικῆν των ὄντα κληρονομίαν. Πῶς νῦν ἐξεπλήρωσαν καὶ τὰς ἀντιστοιχούς αὐτῶν φεουδαλικὰς ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν κυρίαρχον Πολιτείαν; Περὶ τούτου συγχρόνως μαρτυρίας δὲν ἔχομεν, ἢ μᾶλλον μᾶς λείπουν ἀκόμη, ὅτε ἀδημοσιεύτου εἰσέτι καὶ ἀγνώστου ὄντος τοῦ κολοσιαίου ὕλικου τῆς ἐν Κρήταις Ἑνετοκρατίας τοῦ ἀποκειμένου ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τῆς Ἑνετίας. Γνωρίζομεν, ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας οἱ Κρήτες φεουδάρχαι Ἑνετοὶ καὶ ἐντόπιοι δὲν ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ στρατεύωσιν εἰς ὑπεροχίους ἐκτὸς τῆς Κρήτης στρατείας, οὐδὲ νὰ ὑπηρετῶσιν εἰς τὰς γαλέρας, ὥστε μόνον εἰς τὴν φρουρήσιν τῆς νήσου ἀπὸ ξένων ἐπιδρομῶν καὶ εἰς τὴν καταστολὴν τῶν ἐσωτερικῶν στάσεων ἐχρησιμοποιοῦντο οἱ τιμαριούχοι. Ἵνα δὲ πάντοτε εἶναι ἔτοιμοι καὶ ἐπαρκῶς ἐξοπλισμένοι καὶ ἐξησκημένοι διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον, ἐγίνοντο κατ' ἔτος αἱ λεγόμεναι στρατιωτικαὶ ἐπιθεωρήσεις (μόστραι) τῶν φεουδαρχῶν Ἑνετῶν καὶ ἐντοπίων, καθ' ὅς οὗτοι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ παρουσιάζωνται πάνοπλοι συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν ἀπαραιτῶν στρατιωτῶν πεζῶν καὶ ἱππέων καὶ νὰ ὑποβάλλωνται εἰς τὴν ἐξέλεξιν τῶν προϋσταμένων στρατιωτικῶν ἀρχῶν.

Εἶναι ὁθεν φυσικὸν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τοιαῦτα τινὲς θὰ ἦσαν καὶ τῶν Βαρουχῶν αἱ στρατιωτικαὶ ὑποχρεώσεις κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας. Ὑστερον ὁμως, ἀφ' οὗ αἱ μὲν ἐσωτερικαὶ στάσεις ἢ τέλεον κατέπλυνσαν, ἢ περιορίζοντο μόνον εἰς μικρὰ τοπικὰ κινήματα εὐκόλως καταστέλλόμενα, τοῦναντίον δὲ ἠϋξήσαν αἱ στρατιωτικαὶ ἀνάγκαι τῆς Γαλινοτάτης ἐκτὸς τῆς Κρήτης ἕνεκα τῶν συχνῶν πρὸς τοὺς Τούρκους συγκρούσεων καὶ πολέμων, ἤρχισεν φαίνεται κατὰ μικρὸν ἢ Ἑνετικὴ Κυβέρνησις νὰ ζητῇ τὴν συνδρομὴν τῶν Κρητῶν τιμαριούχων καὶ δι' ὑπεροχίους στρατείας ἐκτὸς τῆς νήσου καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν γαλερῶν· τότε δὲ ἤρχισε καὶ ἡ καταθλιπτικὴ ἀναγκαστικὴ στρατολογία τῶν Κρητῶν ἀγροτῶν

ὡς κωπηλατῶν εἰς τὰς Ἑνετικὰς γαλέρας ἢ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο μισθὴ καὶ φοβερὰ αὐτῇ ἀγγαρεία, ἀφ' οὗ οἱ μὲν Κρήτες τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶχον ἀπομάθει ἀπὸ πολλοῦ τὴν θάλασσαν, ὀλίγοι δὲ τῶν συλλαμβανόμενων δὲν ἐπανέβλεπον πλέον τὴν πατρικὴν γῆν, ἀλλ' εὗρισκον οἰκτρὸν θάνατον πνιγόμενοι ἢ φρονεούμενοι ἐν ταῖς ναυμαχίαις ἢ ὑπὸ λοιμικῶν ἀσθενειῶν καὶ φρικτῶν κακουχιῶν θεριζόμενοι.

Σειρὰ ἐπισήμων ἐγγράφων, μᾶς δίδουσι σαφῇ ιδέαν πῶς ἐγίνοντο αἱ ἀγγαρεῖαι αὐταὶ καὶ ἀναγκαστικαὶ στρατολογίαι καὶ ποῖα ἦσαν αἱ ἐκδουλεύσεις, τὰς ὁποίας ἀπῆτει παρὰ τῶν ἐν Κρήτῃ τιμαριούχων ἢ Ἑνετικῇ Κυβέρνῃσις. Τὰ ἐγγράφα ταῦτα εἶναι ἀπὸ τοῦ 1567 - 1572.

Οἱ χρόνοι αὐτοὶ ὑπῆρξαν γαλεποὶ διὰ τὴν Ἑνετίαν καὶ τὴν Κρήτην. Ἡ Σοῦδα κυριεύεται ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1567. Τὰ Χανιά μόλις διαφεύγουσι τὴν καταστροφὴν. Τὸ Ρέθυμνον καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ Ἀλγερινοῦ στόλου καὶ πυρπολεῖται μὲ μεγάλην φθορὰν ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων· οἱ Κρήτες χωρικοὶ ὠφελοῦμενοι τῶν δυσχερειῶν τῆς Ἑνετικῆς Κυβερνήσεως ἐπαναστατοῦσι, μετ' ὀλίγον δὲ ἄρχεται καὶ ὁ πόλεμος τῆς Κύπρου. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐγένετο καὶ ἐπανάστασις τοῦ Καντανολέου εἰς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας.

Εἰς τὰς δυστυχεῖς ταύτας περιστάσεις ἀναφέρονται τὰ κατόπιν ἐγγράφα τῆς οἰκογενείας Βαρούχα.

Ἐγγραφον τῆς Διοικήσεως Ρεθύμνης (1567) πρὸς ἓνα τῶν Βαρουχῶν ἀναθέτει αὐτῷ τὴν φροντίδα τῆς τακτοποιήσεως καὶ ἐπιβλέψεως τῶν παραλίων φρουρῶν (guardie), αἱ ὁποῖαι ἔπρεπε νὰ φυλάττωσι τὰ παράλια τῆς νήσου καὶ νὰ εἰδοποιῶσι ἐγκαίρως τὴν ἐμφάνισιν ἐχθρικῶν πλοίων καὶ καλῶσι πρὸς βοήθειαν.

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τρεῖς ἦσαν οἱ Βαρούχαι οἱ κατέχοντες τὰ πατρογονικά φέουδα ἐν Ἀμαρίῳ, οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ Γεώργιος, Ἰωάννης καὶ Κωνσταντῖνος ἐκ τοῦ κλάδου Μακρυμάλλης. Πρὸς τοὺς τρεῖς τούτους ἀδελφούς ἢ πρὸς τὸν Γεώργιον μόνον ὥς πρεσβύτερον ἴσως ἢ καὶ μᾶλλον σημαίνοντα ἀποστέλλονται τὰ ἐγγράφα ταῦτα. Ἐνίοτε ἀναφέρεται καὶ ὁ Ἰωάννης Βαρούχας ἐκ τοῦ Κλάδου Ξερῆτι.

Κατὰ τὸν Αὐγουστον τοῦ 1570 ἡ Διοίκησις Ρεθύμνης (ἥτοι ὁ Ρέκτωρ οἱ δύο του Σύμβουλοι καὶ ὁ Γενικὸς Προνοητὴς) γράφουσιν εἰς τὸν Γεώργιον καὶ Ἰωάννην Βαρούχας, νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ χωρία τὰ ὁποῖα τοῖς εἶχον ὑποδείξει προηγουμένως καὶ νὰ συναθροίσωσι τὸν σημειωθέντα ἀριθμὸν τῶν ἀνδρῶν διὰ τῆς πειθοῦς ἢ καὶ τῆς βίας καὶ τοὺς ὀδηγήσωσιν εἰς Ρεθύμνην πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς στρατιωτικῆς των θητείας. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς ταύτης παραχωρεῖται εἰς τοὺς Βαρούχας ἢ ἀδεια, νὰ ὀπλίσωσιν

ὅσους ἀνθρώπους κρίνωσιν ἀναγκαῖον νὰ τοὺς συνοδεύωσι, καὶ ἂν εὗρωσιν ἀντίστασιν ἢ δὲν θελήσωσι τινὲς νὰ συμμερῶνθωσι, νὰ πυρπολῶσι τὰς οἰκίας των καὶ νὰ κατὰσχωσι τὰ ὑπάρχοντά των, ἵνα δοθῶσιν εἰς ἐκείνους οἵτινες, οἰκεία θελήσει προσέλθωσι πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς Δημοκρατίας εἰς τοὺς κρίσιμους τούτους καιροὺς, καὶ οἱ ὅποιοι θὰ ἀνταμειφθῶσιν ἐπαξίως τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας θὰ παράσχωσιν.

Οἱ ἀδελφοὶ Βαρούχαι καὶ προσωπικῶς οἱ ἴδιοι ὑπηρετήσαν ἐπὶ τῶν γαλερῶν, ὅπως μαρτυρεῖ ἐγγραφον τοῦ Ἀρχιστρατήγου Ἰερωνύμου Ζάνε ὑπὸ χρονολογίαν 13 Ὀκτωβρίου 1570, δι' οὗ πιστοποιεῖται ὅτι ὁ Γεώργιος καὶ Ἰωάννης Βαρούχας, ὑπηρετήσαν μετ' ἄλλων πιστῶν ἀρχόντων ἐπὶ τῆς γαλέρας τοῦ Ἰακώβου Γενο ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιμισθίας.

Διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν γαλερῶν ἐχρειάζοντο στρατιῶται τοξόται καὶ ἄλλοι ὀπλίται λεγόμενοι Galeoti καὶ ἰδιαίτερος οἱ κωπηλάται. Καὶ ὡς στρατιῶται μὲν ἐλαμβάνοντο οἱ λεγόμενοι Ἀρχοντόπουλοι καὶ ἀρχοντορρωμαῖοι (Arcondoruli, Arcondoromei), ἥτοι ἐλεύθεροι μὲν Κρήτες, ἀλλ' οὐχὶ τιμαριούχοι ὑπηρετοῦντες ὑπὸ ἀξιοματικῶν τοὺς Ἑνετοὺς ἢ Κρήτας τιμαριούχους, ὡς κωπηλάται δὲ ἐστρατολογοῦντο οἱ πάροικοι (Villani) καὶ δὴ, ὡς θὰ ἴδωμεν, τὰ μᾶλλον κακοποιὰ καὶ ἐπικίνδυνα στοιχεῖα.

Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1571 ἡ Διοίκησις Ρεθύμνης δίδει τὴν ἐντολὴν εἰς τὸν Γεώργιον Βαρούχαν νὰ ἐξέλθῃ εἰς Ἀμαρίον συνοδευόμενος ὑπὸ φρουρᾶς ἰδίας, ὅσῃν ἤθελε κρίνει ἀναγκαῖον, καὶ νὰ στρατολογήσῃ τὸ 1/10 τῶν ὑπαρχόντων Ἀρχοντοπούλων δίδων εἰς αὐτοὺς τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι θὰ χρησιμεύσωσιν ὡς στρατιῶται ἐπὶ τῶν πλοίων καὶ οὐχὶ δι' ἄλλην τινὰ ὑπηρεσίαν (κωπηλάται ἢ εἰς ἀγγαρεῖαν). Εἰς τοὺς ἀπειθοῦντας τοὺς ὁποίους αὐτὸς ἤθελεν ὑποδείξει, ἢ Ἑνετικὴ Κυβέρνησις θὰ ἐπιβάλῃ τὴν πρέπουσαν τιμωρίαν.

Κατὰ τὴν 10 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ Βαρούχας λαμβάνει ἀκόμη διαταγὴν νὰ στρατολογήσῃ ἐκ τοῦ διαμερίσματός του 10 ἐνόπλους ἀρχοντοπούλους, οἱ ὅποιοι νὰ ἀναπληρώσωσι ἄλλους 10 δραπετευσάντας ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ἀνδρέα Καλλιέργη ἀξιωματικοῦ ἐπὶ γαλέρας, ἥτις ἐτοιμάζεται νὰ σπεύσῃ πρὸς συνάντησιν τοῦ Γενικοῦ Προνοητοῦ τοῦ στόλου, ὑπόσχεται δὲ εἰς αὐτοὺς ἢ Κυβέρνησις τὴν ἀντάξιον ἀμοιβήν.

Τὸ ἀκόλουθον ἔτος 1572 ὁ Γενικὸς Προνοητὴς Χανίων Λουκάς Μικιέλης, γράφει εἰς τοὺς τρεῖς ἀδελφούς Γεώργιον, Ἰωάννην καὶ Κωνσταντῖνον Βαρούχας Μακρυμάλλη καὶ εἰς τὸν Ἰωάννην Βαρούχαν Ξερῆτιν, οἵτινες προσέφεραν ἑαυτοὺς αὐθιγμῆτως πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς Δημοκρατίας, ὅτι ὑπαρχούσης ἐπείγουσας ἀνάγκης νὰ ἐξαργυνθῶσι τέσσαρες γαλέραι ἐν Χανίοις,

ἐπιφορτίζονται οἱ εἰρημένοι νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ χωρία τοῦ Ἀμαρίου καὶ νὰ στρατολογήσωσιν ὅσον δύνανται μεγαλύτερον ἀριθμὸν Γαλεωτῶν, ἰδίως ἐξ ἐκείνων, οἵτινες δὲν ὑπηρετήσαν κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη, φροντίζοντες μόνον νὰ μὴ εἶνε βεβαρημένοι οἱ στρατολογούμενοι ὑπὸ πολυμελοῦς οἰκογενείας. Ταῦτοχρόνως δὲ νὰ συλλάβωσι τοὺς κλέπτας καὶ τοὺς ἄλλους κακοποιούς διὰ νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὡς κωπηλάται.

Παρομοίαν ἐντολὴν λαμβάνουσι πάντες οἱ Βαρούχαι παρὰ τοῦ ἰδίου Γενικοῦ Προνοητοῦ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1572. Ὑπομνησκει εἰς αὐτοὺς τὰς ὑπηρεσίας τῶν προγόνων καὶ τὰς ἰδικὰς των αὐθορμητοὺς καὶ ἀφιλοκερδεῖς ἐκδουλεύσεις καὶ ἐξουσιοδοτεῖ αὐτοὺς νὰ περιέλθωσι τὰ χωρία τοῦ Ἀμαρίου καὶ νὰ στρατολογήσωσι 40 Γαλεώτους, νὰ συλλάβωσι δὲ καὶ τοὺς λιποστράτους, τοὺς ληστὰς καὶ τοὺς ἄλλους κακοποιούς, οἵτινες ἐνοχλοῦσι ὄχι μόνον τὸ διαμέρισμα Ρεθύμνης, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν Χανίων καὶ τοῦ Χάνδακος καὶ νὰ ὀδηγήσωσιν αὐτοὺς ἐμπροσθέν του, ἔχοντες ἐξουσίαν, ἂν εὗρωσι ἐμπόδιον ἢ ἀντίστασιν τινα ἐκ μέρους αὐτῶν, νὰ πυρπολήσωσι τὰς οἰκίας των, νὰ κόψωσι τὸν πώγωνά των καὶ νὰ δημεύσωσι τὰ ὑπάρχοντά των, ἐκ δὲ τῶν χρημάτων αὐτῶν νὰ πληρωθῶσιν ἐκείνοι οἵτινες θὰ διαταχθῶσι νὰ ὑπηρετήσωσι πρὸς ἀντικατάστασιν των.

Κατὰ τὴν 21 Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ Γεν. Προνοητοῦ ἀναθέτει εἰς τοὺς Βαρούχας καὶ τῶν δύο κλάδων νὰ εἰδοποιήσωσι τοὺς Ἀρχοντορρωμαίους τῆς ἐπαρχίας των νὰ παρευρεθῶσιν ὅλοι εἰς Ρεθύμνην τὴν ἐπομένην Κυριακὴν 24 Μαΐου ἐπὶ ἀπειλῇ πάλιν σκληρῶν τιμωριῶν.

Εἰς τὸ χωρίον Ἀμπελάκι τῆς Ρεθύμνης ἐγένετο τῇ 24 Ἰουνίου τῇ προσκλήσει τοῦ Γενικοῦ Προνοητοῦ τοῦ Κράτους Μαρίνου Καβάλλης, συνάθροισις ὅλων τῶν Ἀρχοντορρωμαίων τοῦ τμήματος Ρεθύμνης. Ἐκεῖ ὤρισθη ὁ ἀριθμὸς τῶν τοξοτῶν, τοὺς ὁποίους ἐκάστη ἐπαρχία τοῦ τμήματος (territorio) Ρεθύμνης θὰ συνεισφέρῃ διὰ τὰς 4 γαλέρας, ὅς ἔπρεπε νὰ ἐξαργυνθῇ ἢ Κρήτῃ. Οἱ τοξόται αὐτοὶ ἦσαν 170 δι' ὅλον τὸ τμήμα. Ἐκ τούτων ἀναλογοῦν ἀνὰ 40 εἰς τὰς δύο ἐπαρχίας, Ἐπάνω Σύβριτον (Ἀμαρίον) καὶ Κάτω Σύβριτον (Ἀγ. Βασίλειον). Ἐντέλλονται ὁθεν οἱ Βαρούχαι νὰ περιέλθωσι τὰ χωρία τῶν δύο ἐπαρχιῶν καὶ νὰ συλλέξωσι τοὺς τοξότας αὐτοὺς, ὑποχρεοῦντες ἕκαστον χωρίον νὰ παραδῶσιν τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν, οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ εἶναι ἀνθρώποι γενναῖοι καὶ τοῦ πολέμου (di valore e da guerra) καὶ οὐχὶ διὰ τὰς κόπας μὴ ἐπιτρέποντες νὰ σταλῇ ἀνθρώπος μὴ τέλειος καὶ ἐπιτήδειος διὰ τόσον σπουδαίαν ὑπηρεσίαν. Ὅσα χωρία δὲν δώσωσι τὸν ὀρισθέντα ἀριθμὸν τῶν ἀνδρῶν θὰ στερηθῶσι τῶν προνομίων, ἀτε-

λειών και χαρίτων και θά υποχρεωθῶσι νὰ πληρώσωσιν ἑκατὸν τσεκίγια δι' ἕκαστον λιπόστρατον. Οἱ ἄνδρες πρέπει νὰ ἐμφανισθῶσι τὴν 29 τρέχοντος ἐνώπιον τοῦ ἐκλαμπρότατου Προνοητοῦ Ρεθύμνης.

Αἱ ἀνωτέρω διδόμεναι παραγγελίαι εἰς τοὺς Βαρούχας φαίνεται ὅτι ἐξετελοῦντο κατὰ γράμμα, χωρὶς ἐννοεῖται τὰ σκληρὰ μέσα τὰ ὁποῖα ἡπεῖλει ἡ Ἑνετικὴ Κυβέρνησις. Ὅχι μόνον ἐστρατολόγουν οἱ Βαρούχαι τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι ἐχρησίμευον κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ὡς ἀξιωματικοὶ των. Διότι εἰς ἑγγράφον Βασιλείου Σκορδάνου συμβολαιογράφου καὶ διανομέως τῶν στρατιωτικῶν σιτηρεσιῶν ἐν Ρεθύμνῃ, βλέπομεν πιστοποιούμενον, ὅτι ὁ Γεώργιος καὶ Ἰωάννης Βαρούχας Μακρυμάλλη, ὠδήγησαν εἰς Ρεθύμνον 318 ἐνόπλους, εἰς οὓς διενέμοντο 600 ἄρτοι καθ' ἑκάστην, ἦτοι δύο εἰς ἕκαστον στρατιώτην πλὴν ὀλίγων προσώπων (πιθανώτατα αὐτῶν τῶν Βαρουχῶν καὶ τῆς ἀκολουθίας των), οἵτινες συνετηροῦντο ἰδίαις δαπάναις, ἐφ' ὅσον χρόνον ἔμενον ἐν τῇ πόλει Ρεθύμνῃ.

Καὶ δὲν ἦτο μόνον ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία καὶ ἡ ἐν ταῖς γαλέραις φρικώδης κωπηλασία, εἰς τὰ ὁποῖα ἦσαν ὑποχρεωμένοι οἱ Κρήτες τῶν χρόνων τούτων ἀναλόγως τῆς κοινωνικῆς τῶν τάξεως. Ἦτο ἀκόμη καὶ ἡ μισητὴ ἀγγραεῖα πρὸς οἰκοδομὴν καὶ ἀδιάκοπον ἐπισκευὴν φρουριῶν καὶ καστελλίων καὶ τειχῶν. Καὶ εἰς τοῦτο ἀκόμη ἡ Ἑνετικὴ Κυβέρνησις ἐπεφόρτιζε τοὺς ἄρχοντας Λατίνους καὶ Κρήτας νὰ φροντίζωσι καὶ νὰ στρατολογήσωσι τοὺς ἐργάτας καὶ νὰ ἐπιστατῶσιν. Ἐχομεν ἐπιστολὴν τοῦ Συμβούλου Ρεθύμνης Ἀνδρέου Μώρου, γραφεῖσαν ἐκ τοῦ χωρίου Μέρωνα τοῦ Ἀμαρίου τῇ 4 Δεκεμβρίου 1573, δι' ἧς εἰδοποιεῖται ὁ Γεώργιος Βαρούχας ὅτι, ὑπαρχούσης μεγάλης ἀνάγκης νὰ ὀχυρωθῇ ὁ βράχος τῆς Σούδας, ἐξῆλθεν ὁ ἴδιος ἔξω διὰ νὰ συνάξῃ τοὺς διὰ τὴν ἀγγραεῖαν ἀναγκαίους ἀνθρώπους· καὶ ὅσοι μὲν θέλουσι νὰ μεταβῶσιν οἱ ἴδιοι προσώπων καὶ νὰ σπεύσωσιν, ὅσοι ὅμως θέλουσι νὰ ἀποφύγωσι τὴν ἐνόχλησιν ταύτην, πρέπει νὰ πληρώσωσιν ἀπὸ 15-18 ὑπέρπυρα, ἵνα διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου μισθωθῶσιν ἄλλοι ἐργάται. Ἐξουσιοδοτεῖται ὁθεν κατ' ἀνωτέραν ἐντολὴν ὁ Γεώργιος Βαρούχας νὰ καταγράψῃ ὅλους τοὺς ἐν τῷ χωρίῳ του Μοναστηράκι ἄνδρας Ἀρχοντορρομαίους, φεουδάρχας, προνομιούχους μυλωθροὺς καὶ πᾶν ἄλλο εἶδος ἀνθρώπων, νὰ ὑπάγωσι δ' ὅλοι αὐθημερὸν εἰς τὸν Μέρωνα, ὅπου ὁ Μώρος θὰ μένῃ μόνον τὴν ἡμέραν αὐτὴν. Ἐν τέλει μετὰ πολλῆς τραχύτητος καὶ ἀπειλῶν ὁ ἀγροῖκος Ἐνετὸς ἐπιφέρει:

«Εἴπατε εἰς ὅλους νὰ φέρωσι τὰ χρήματα καὶ παρακινήσατέ τους νὰ μὴ μὲ βάλωσιν εἰς τὸν κόπον νὰ ἔλθω ἔως αὐτοῦ, διότι ὀρκίζομαι εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἂν δὲν θελήσωσι

νὰ δώσωσι ὅ,τι πρέπει, θὰ τοὺς κάμω νὰ μετανοήσωσιν».

Πολλάκις βεβαίως ἡ ψυχὴ τῶν εὐγενῶν Ἀρχοντορρομαίων λαμβανόντων τοιαύτας ὑβριστικὰς καὶ ἀγροίκους ἐπιταγὰς θὰ συνεταράχθῃ ἐξ ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως. Ποσάκις τοιαῦτα θεσπίσματα σκληρὰ καὶ ἄδικα θὰ ἐποδοπατήθησαν ἢ θὰ ἐρρίφθησαν κατὰ πρόσωπον τῶν ὁργάνων Κυβερνήσεως ἀπηνόους καὶ διεφθαρμένους! Περὶ τούτου λαλοῦσιν εὐγλωττότερον παντὸς ἄλλου αἱ αἱματηραὶ ἐπαναστάσεις καὶ ἀποστασίαι τῶν αἰώνων αἱ διαρκῶς καταπιγόμεναι καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν ἐκρηγνύμεναι.

Ἄλλ' ὁ τελευταῖος αἰὼν τῆς ἐν Κρήτῃ Ἑνετοκρατίας, ἐξ οὗ προέρχονται καὶ τὰ ἀνωτέρω ἑγγράφα, δὲν ἦτο πλέον ἐποχὴ γενναίων ἀποφάσεων ἐκ μέρους τῶν τυραννουμένων καὶ βασανιζομένων νησιωτῶν. Τὸ ἀδάμαστον φρόνημα τῶν προηγουμένων αἰώνων εἶχε πλέον καταβληθῇ ἐκ τῶν συνεχῶν ἀτυχιῶν καὶ τῆς σκληρᾶς Τύχης τοῦ ὅλου Ἑθνους. Τὸ Βυζαντικὸν Κράτος, πρὸς ὃ μέχρι τινὸς ἔστρεφε μετὰ γλυκειῶν ἐλπίδων τὸ βλέμμα ὁ Κρητικὸς λαός, εἶχε πέσει πρὸ πολλοῦ, καὶ ὅλον τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν Γένος εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν φρικωδεστέραν τυραννίαν καὶ πολιτικὴν ἐξουθένωσιν. Οὐδεμία ἐλπίς οὐδαμῶθεν ἐφαίνετο. Καὶ ἔπρεπε νὰ υπομένωσιν ἀγογγύστως τοὺς πόνους τῆς πικρᾶς δουλείας, ἵνα μὴ ἄλλος ὀλεθρὸς χειρότερος τοὺς καταλάβῃ.

Τελευταῖα ἔρχονται τὰ ἐπίσημα ἑγγράφα, ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι στρατιωτικαὶ ἐκδουλεύσεις τὰς ὁποίας παρέσχον οἱ Βαρούχαι κατὰ τοὺς δεινούς τῆς Ἑνετίας πρὸς τοὺς Τούρκους πολέμους, οἱ ἴδιοι στρατευόμενοι καὶ βοηθοῦντες τὰς Ἑνετικὰς ἀρχὰς ἐν τῷ διομερίσματι των πρὸς στρατολογίαν ὀπλιτῶν καὶ ἐρετῶν, ἦτο μᾶλλον οὐχὶ αὐθόρμητος ὑπηρεσία ἀλλ' ἀπόδοσις συμπεφωνημένη παραχωρήσεως ἄλλης ἐκ μέρους τῆς Ἑνετικῆς Διοικήσεως πρὸς τὸν οἶκον Βαρούχα.

Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον δηλαδὴ τοῦ 1570 οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ Βαρούχαι Μακρυμάλλη καὶ ὁ Ἰωάννης Βαρούχας Ξερίτης υποβάλλουσιν ἀναφορὰν εἰς τὴν Διοίκησιν Ρεθύμνης αἰτοῦντες νὰ ἀναγνωρισθῶσιν ἐπισήμως ὡς γνήσιοι καὶ νόμιμοι ἀπόγονοι τοῦ ἀρχαίου προγόνου των Μιχαὴλ Βαρούχα Pettochilo (εἰς ὃν εἶχον παραχωρηθῇ, ὡς εἶδομεν τὰ φέουδα κατὰ τὸ ἔτος 1254), ἐπισυνάπτουσι δὲ πλῆθος ἐγγράφων δικαιολογητικῶν τῆς οἰκογενείας, προικοσυμφώνων, γαμηλίων πράξεων, ἐξ ὧν ἀποδεικνύεται ἡ συνέχεια τοῦ οἴκου καὶ πρὸς τοῦτοις υποβάλλουσι καὶ τὸ γενεαλογικὸν δένδρον τῆς οἰκογενείας ἀπὸ τοῦ Μιχαὴλ Βαρούχα μέχρι τῆς ἐποχῆς των. Εἰς τὴν ἀναφορὰν ταύτην οἱ Βαρούχαι προσθέτουσιν, ὅτι ἀφ' οὗ ἐκπληρωθῇ ἡ αἵτησίς των, εἶναι πρό-

θυμοὶ ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα τῶν προγόνων νὰ μεταβῶσι καὶ οἱ ἴδιοι εἰς τὴν Ἑνετικὴν Ἀρμάδα καὶ ὑπηρετήσωσι τὴν Γαληνοτάτην ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀμοιβῆς, ἐπενδύμενοι ἵνα ὁ Θεὸς δώσῃ ταχεῖαν καὶ εὐτυχὴ νίκην εἰς τὰ ὅπλα τῆς Ἑνετίας κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον Ρεθύμνης προβαίνει ἀμέσως εἰς τὴν ἐξέλεξιν τῶν οἰκογενειακῶν ἐγγράφων, ἐξετάζει τὰ κτηματολόγια, ἐξ ὧν εὐρίσκει ὅτι τὰ πλεῖστα κτήματα τῶν ἀρχαίων Βαρούχαν εὐρίσκονται καὶ μέχρι σήμερον εἰς τὴν κατοχὴν τῶν σημερινῶν αἰτούντων Βαρουχῶν, ἐξετάζει διαθήκας, γαμήλια συμβόλαια γεννήσεις τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, καὶ οὕτως ἐξελέγχεται καὶ καταρτίζεται τὸ γενεαλογικὸν δένδρον τοῦ οἴκου ἀπὸ τοῦ Μιχ. Βαρούχα μέχρι τῶν τότε χρόνων. Ἐκδίδεται ὁθεν ἑγγράφον ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Ρέκτωρος Ρεθύμνης ἐξ ὀνόματος τοῦ Δονκὸς Ἑνετίας καὶ τῶν δύο Συμβούλων του, ἐν ᾧ ἐπιβεβαιοῦνται τὰ ἀνωτέρω καὶ ἀναγνωρίζονται οἱ αἰτοῦντες ὡς νόμιμοι ἀπόγονοι τοῦ παλαιοῦ Μιχ. Βαρούχα καὶ ἐκδίδεται τὸ παρὸν χάριν αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι πάντοτε ἐδείχθησαν πιστοὶ καὶ νῦν ὑπόσχονται μετ' ἄλλων δέκα νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Ἀρμάδα καὶ ὑπηρετήσωσι τὴν Γαληνοτάτην Δημοκρατίαν τῆς Ἑνετίας.

Μετά τὴν ἄλωσιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων (1645 - 1669) ὄχι μόνον διετηρήθησαν ἀπόγονοι τοῦ οἴκου ἐν Ἀμαρίῳ, ἀλλὰ καὶ κλάδος τις τῆς οἰκογενείας κατόκησεν ἐν Χανίοις. Εἰς ἐκ τοῦ κλάδου τούτου ὁ Γεώργιος Βαρούχας μετηνάστευσε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Δασκαλογιάννη, ἵσως εἰς τὸ κίνημα ὡν ἀναμεμιγμένος, εἰς Κεφαλληνίαν εὐρισκομένην ὑπὸ τὴν Ἑνετίαν. Ὁ Βαρούχας οὗτος ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ γνωρίζων τὴν χρησιμότητά των ἐκεῖ, ὅπου μετέβαινε, οἰκογενειακὰ ἑγγράφα 90 τὸν ἀριθμὸν, τὰ ὁποῖα μετ' ἀναφορὰς καὶ μαρτυριῶν συγχρόνων Κεφαλληνῶν περὶ τῆς χρηστῆς του διαγωγῆς κατέθηκε μετὰ ἐπὶ εἰς τὰ ἀρχεῖα Ἀργοστολίου. Τὰ ἑγγράφα ταῦτα εἶχε συλλέξει ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς Ἑνετίας καὶ ἐκ τῶν οἰκογενειακῶν ἀρχείων ὀλίγων μετὰ τὴν ἄλωσιν ὁ ἐκ Κρήτης μεταναστεύσας Ἰωάννης Ἀντωνίου Βαρούχας. Ἐκ τῶν εἰς τὸ ἀρχεῖον Κεφαλληνίας κατατεθέντων ἐγγράφων προέρχονται ἀκριβῶς καὶ τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα ἑγγράφα τοῦ βιβλιαρίου Οἰκογένεια Βαρούχα δημοσιευθέντα ὑπὸ τινος τῶν συγχρόνων ἀπογόνων τοῦ οἴκου τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀποκατεστημένων.

[Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης μηνὶ Μαρτίῳ 1908]

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΞΑΝΘΟΥΔΑΙΗΣ

Ο ΒΙΟΣ ΤΗΣ ΙΩΑΝΝΑΣ Δ' ΑΡΚ

ΥΠΟ ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ

Εἰς τὸ ἀντίτυπον τῆς «Ἰωάννας δ' Ἀρκ» τὸ ὁποῖον μοῦ ἔκαμε τὴν τιμὴν ὁ κ. Φράνς νὰ μοῦ ἀποστείλῃ, ἀναγινώσκω, — διατὶ νὰ μὴ τὸ εἰπῶ ἀφελῶς; — τὰς ἐξῆς λέξεις γραμμένας μετ' ὁ χέρι τοῦ συγγραφέως.

«Εἰς τὸν σοφώτατον Φαγκέ, τὸ χρησιμώτατον αὐτὸ βιβλίον».

Ἐὰν τὸ ἥμισυ τῆς φράσεως αὐτῆς εἶναι λίαν ἀμφισβητούμενον, τὸ ἄλλο εἶναι περιφανὲς ἀληθές.

Δὲν γνωρίζω βιβλίον ὑψηλοτέρας φιλολογικῆς καὶ ἱστορικῆς χρηστότητος ἀπὸ τὴν Ἰωάνναν δ' Ἀρκ τοῦ κ. Φράνς, οὔτε ἄλλως τε, τὸ ὁποῖον ἔρχεται εἰς δευτέραν μοῖραν, καὶ ὠραιότερον.

Ἐκεῖνη τὴν ὁποίαν θ' ἀποκαλέσω ψυχολογικὴν μέθοδον τοῦ κ. Φράνς, δηλαδὴ ἡ τέχνη νὰ τίθεται τις εἰς τὸ ψυχικὸν καθεστὸς τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖται διὰ νὰ γραφῇ ἐν βιβλίῳ, μοῦ φαίνεται ἀξιοθαύμαστος. Ὁ συγγραφεὺς ἠννόησεν ὅτι διὰ νὰ ὁμιλήσῃ κανεὶς μετ' ἀληθείας περὶ

τῆς Ἰωάννας δ' Ἀρκ, διὰ νὰ ἰδῇ τὴν ἀλήθειαν ἐν σχέσει μετ' αὐτὴν, ἀπαιτεῖτο ἐν εἶδος διχασμοῦ τοῦ ἑαυτοῦ του.

1) Πρέπει κανεὶς νὰ λησμονήσῃ τὴν ἐποχὴν εἰς τὴν ὁποίαν ζῇ καὶ ν' ἀποκτήσῃ ψυχὴν τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος. «Ἡ δυσκολία δὲν συνίσταται τόσον εἰς ὅσα πρέπει νὰ γινώσκωμεν, ὅσον εἰς ὅσα πρέπει νὰ μὴ γινώσκωμεν πλέον».

2) Καὶ ἐν τούτοις ἀπὸ ὅ,τι εἶνε ὁ ἄνθρωπος τοῦ 1908, πρέπει νὰ διατηρήσῃ τὴν κριτικὴν ἀντίληψιν, διὰ νὰ ἰδῇ ὅ,τι οἱ συγχρόνοι τῆς Ἰωάννας δὲν εἶδον καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἰδοῦν, τὸ δυνατόν τῶν γεγονότων καὶ τὸ πραγματικῶς ἀλληλένδοτον αὐτῶν, καὶ τὰς συνεπείας αὐτῶν τὰς φυσικὰς καὶ ὄχι ὡς ἐκ θαύματος.

Πρῶτα, νὰ ἀντιληφθῇ τὸ θαῦμα ὡς τὸ ἀντελαμβάνοντο οἱ ἄνθρωποι τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος· ἔπειτα (καὶ ἄλλως τε, ταυτοχρόνως), νὰ τὸ ἐννοήσῃ διὰ νὰ τὸ ἐξηγήσῃ, ὡς τὸ ἐννοεῖ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας· ἰδοὺ ἡ διπλὴ μέθο-

δος, αντιφατική και αναγκαία. «Ο ιστορικός πρέπει, ἐναλλάξ, νὰ μηκύνῃ καὶ νὰ βραχύνῃ τὴν ὕψιν του».

Καὶ αὐτὸ μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ κ. Φράνς ἔπραξε θαυμαστῶς. ἔχει κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν, τὴν ἀφέλειαν ἐνὸς ἀστοῦ τοῦ 1425, ποὺ ἂν δὲν συνέβαινε αὐτό, ὁ κόσμος διὰ τοῦ ὁποίου διηλθεν ἡ Παρθένος θὰ τῷ ἀπέμενε κλειστός, καὶ τὴν ὀξυτέραν διορατικότητά, ποὺ ἂν πάλιν δὲν εἶχε καὶ αὐτὴν, ἡ νοητὴ πραγματικότης τοῦ δράματος θὰ τὸν διέφενε. Καὶ ἔτσι, — ὡς ὀρθότατα λέγει ὁ ἴδιος — «ἔγραψε τὴν ἱστορίαν αὐτὴν μὲ ζῆλον διάπυρον καὶ ἡρεμον», οὕτως ὥστε εἶνε δυνατόν «νὰ τὸν μεμψθῇ κανεὶς ἐπὶ τόλμῃ ἕως οὗ τὸν μεμψθῇ ἐπὶ ἀτολμιά».

Ἡ μέθοδος αὐτὴ ὑποβοηθουμένη ἀπὸ παγκόσμιον εὐρυμάθειαν καὶ ἀπὸ ἐργασίαν συνεχιθεῖσαν ἡρέμα ἀλλὰ καὶ ἀδιάκοπα ἐπὶ εἰκοσιπέντε ἔτη, μᾶς παρέσχεν ἐν πρώτοις ἐν «περιβάλλον» ἀκριβείας καὶ δαφυλείας ἐξαιρετικῆς. Τὸ τοπίον καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὰ ἥθη καὶ τὰ ἰδιαίτερα θρησκευτικὰ ἔθιμα τῆς Λωρραίνης καὶ ἔπειτα σχεδὸν ἐξ ἴσου (καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ εἶνε ἐντελῶς ἐξ ἴσου), μᾶς εἶπε τί ἦτο τὸ Σινόν, τί ἦτο τὸ Πουατιέ, τί ἦτο ἡ Τουραίνη, τί ἦτο ἡ Ὁρλεάν καὶ τὸ Ὁρλεανάι, τί ἦτο τὸ Μπλουά καὶ τί ἦτο ἡ Ρέμς· ὅλα αὐτὰ γίνονται γνωστὰ καὶ ἀπεικονίζονται καὶ ζωσιν ἐνώπιόν μας ζῶν ἡ ὁποία κατορθώνει νὰ εἶναι συγχρόνως ἀνετος καὶ λεπτολόγος.

Ὁ κ. Φράνς κἀλιστα φοβεῖται ὡς πρὸς τοῦτο μήπως ὑπάρχῃ ὑπερβολή. Βεβαίως ὅμως δὲν ὑπάρχει ἀφοῦ δὲν εἶνε μόνον εὐρυμαθὴς ἀλλὰ καὶ μέγας καλλιτέχνης, δὲν ἀποπνίγεται δὲ οὕτως οὔτε αὐτός, οὔτε ἡ ἡρώς του ἀπὸ τὰ περὶ αὐτὴν.

Ἐδῶ ἐγκρίται ὅλη ἡ τέχνη. Ἐνῶ πᾶν ὅ,τι σχετίζεται μὲ τὴν Ἰωάνναν, ἔστω καὶ πόρρωθεν, μᾶς ἐπιδεικνύεται, ἡ Ἰωάννα δὲν χάνεται ποτὲ ἀπὸ τὸ ὀπτικόν μας πεδῖον καὶ κατέχει πάντοτε τὸ κέντρον αὐτοῦ.... Ἡ δὲ παρ' αὐτῆς ἀπολύτρωσις τῆς Ὁρλεάν εἶναι ἐν ὅλῳ ἀληθινὸν ποίημα, ἀπαραμίλλως ἔκτυπον καὶ ἐναργές.

Ἀνάμεσα εἰς ὅλα τ' ἄνω, τὸ πρόβλημα, τὸ περιλάλητον πρόβλημα (διὰ τὴν Ἰωάννα δ' Ἀρκ. ἐπέτυχεν; πῶς ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ;) τὸ ὁποῖον μᾶς παρακολουθεῖ πάντοτε, λαμβάνει τὴν λύσιν του, κατὰ μέρος, βαθμυδόν, κατὰ τρόπον ἀπολύτως ἱκανοποιητικόν. Ἡ Ἰωάννα δ' Ἀρκ. ἔπρεπε νὰ ἐπιτύχῃ. Καὶ ἂν δὲν ἦτο βέβαιον ὅτι θὰ ἐπέτυχανε ἀλλ' ἦτο πιθανώτατον.

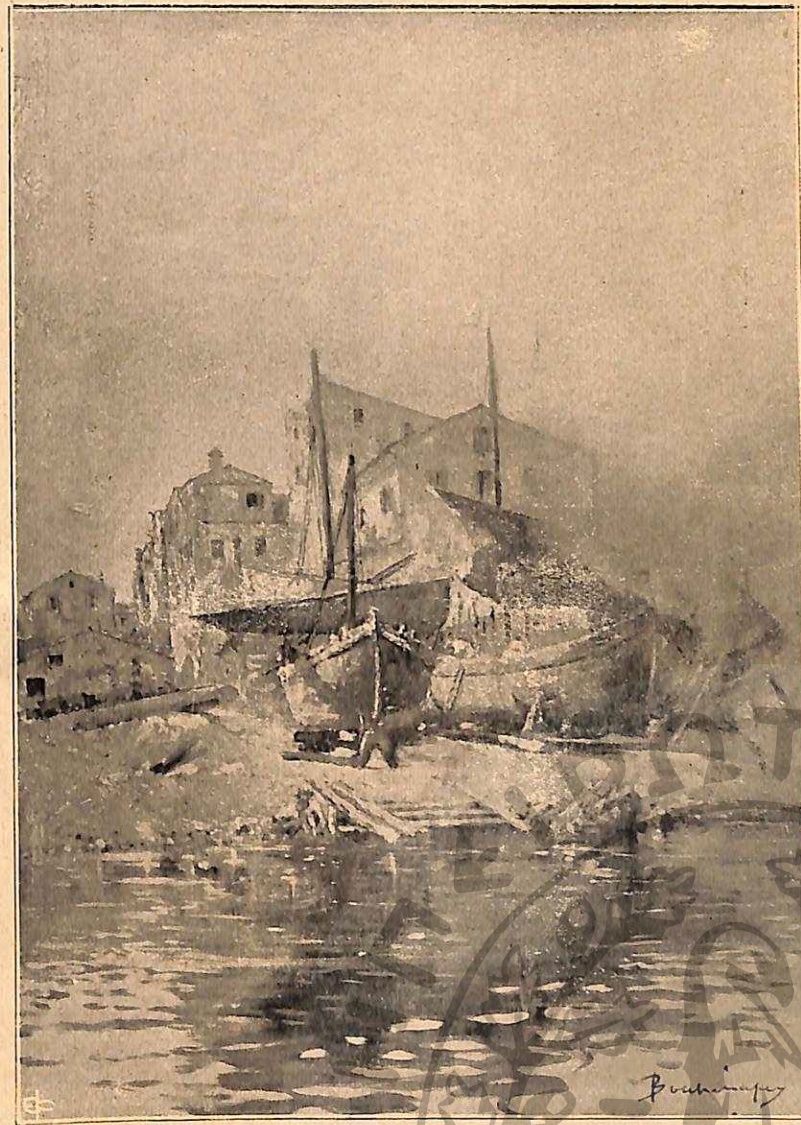
Ἐν τούτοις ἦτο προετοιμασμένη. Ἦτο ἀπὸ μακροῦ χρόνου· ἀπὸ τῆς Κασσιάνδρας, πέραν ἐκεῖ, ἀπὸ τῆς Βελλέδα, ἐνταῦθα, ἀπὸ τῶν Σιβυλλῶν τὰς ὁποίας εἶχε παραδεχθῇ ἡ Ἐκκλησία ὡς ἐχούσας τὸ προφητικὸν χάρισμα, ἡ ὑπερφυσικὴ δύναμις τῶν παρθένων ἦτο μία παράδοσις, ἐν

οἶνε δόγμα. Ἦτο προετοιμασμένη καὶ ἀπὸ τῶν ἐγγυτέρων χρόνων· πολλοὶ προφῆται ἀμφοτέρων τῶν φύλων, κατὰ τοὺς προλαβόντας πολέμους, εἶχον προείπει τὸ μέλλον ὀρθῶς· ἐκλινον οὕτως οἱ ἄνθρωποι νὰ πιστεύουν τοῦ λοιποῦ ἐκείνους ἢ ἐκείνας οἱ ὁποῖοι προοιωνιζόμενοι θὰ ἰσχυρίζοντο τι ἐντὼς περὶ τοῦ μέλλοντος. Τέλος, πολλαχόθεν προφητεῖαι ἐνκλοφόρουν αἱ ὁποῖαι ἐβεβαίονον ὅτι τὸ βασίλειον τῆς Γαλλίας, τὸ ἀπολεσθὲν ἀπὸ μίαν γυναῖκα (καὶ πάντες ἐξυπῆκουον τὴν Ysabeau), θὰ ἐπανωρθοῦτο ἀπὸ μίαν κόρην.

Καὶ τέλος ἀφοῦ οὕτως ἦτο προετοιμασμένη καὶ ἀφοῦ ἐγένετο ἀποδεκτὴ ἀπὸ τοὺς μεγιστᾶνας καὶ τοὺς στρατιωτικὸς ἀρχηγούς ὧν αἱ ἀντιζηλῖαι πρὸ αὐτῆς καὶ μόνης κατορθώθη νὰ σιγήσουν, εὐθὺς ὡς ἐπάτησε τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ ἀναβολέως, τὰ ἐμπόδια ἐξωμαλύνοντο ἀφ' ἐαυτῶν πρὸ αὐτῆς. Διὰ τῆς ἀπαραμύλλου γενναϊότητός της καὶ διὰ τῆς εὐσπλαγχνίας της καὶ διὰ τῆς ἀγαθότητός της, ἃς προσθέσωμεν διὰ τῆς ὀρθότητος τῆς κρίσεώς της καὶ τῆς ἀλαλήτου διορατικότητός της, ἐνεποίησεν εἰς ὅλους τὴν ἐντύπωσιν ὄντος θουματούργου, ὄντος θεοῦ τὸ ὁποῖον ἔφερε μεθ' ἐαυτοῦ ἀσφαλῆ τὴν ἐγγύησιν τῆς νίκης. Αὐτὴ ἀκόμη ἡ δοξασία ἡ ὅλως ἀντίθετος τῶν Ἀγγλῶν, κατ' οὗς ἦτο μάγισσα ἡ δαίμων, τὴν ἐξυπηρετεῖ παραδόξως, πρῶτον διότι ἐνέπνεε τρόπον εἰς τὸν ἐχθρόν, ἔπειτα διότι ἐνέπνεε εἰς αὐτοὺς τοὺς Γάλλους αἰσθημα συγκυμένον καὶ περιπλοκόν, τὸ ἐξῆς ὡς ἐγγιστα: «Ὅπως δήποτε, ἐνυπάρχει εἰς αὐτὴν κατὶ τὸ ὑπερφυσικόν, περὶ τοῦ ὁποίου κανεὶς δὲν ἀμφιβάλλει».

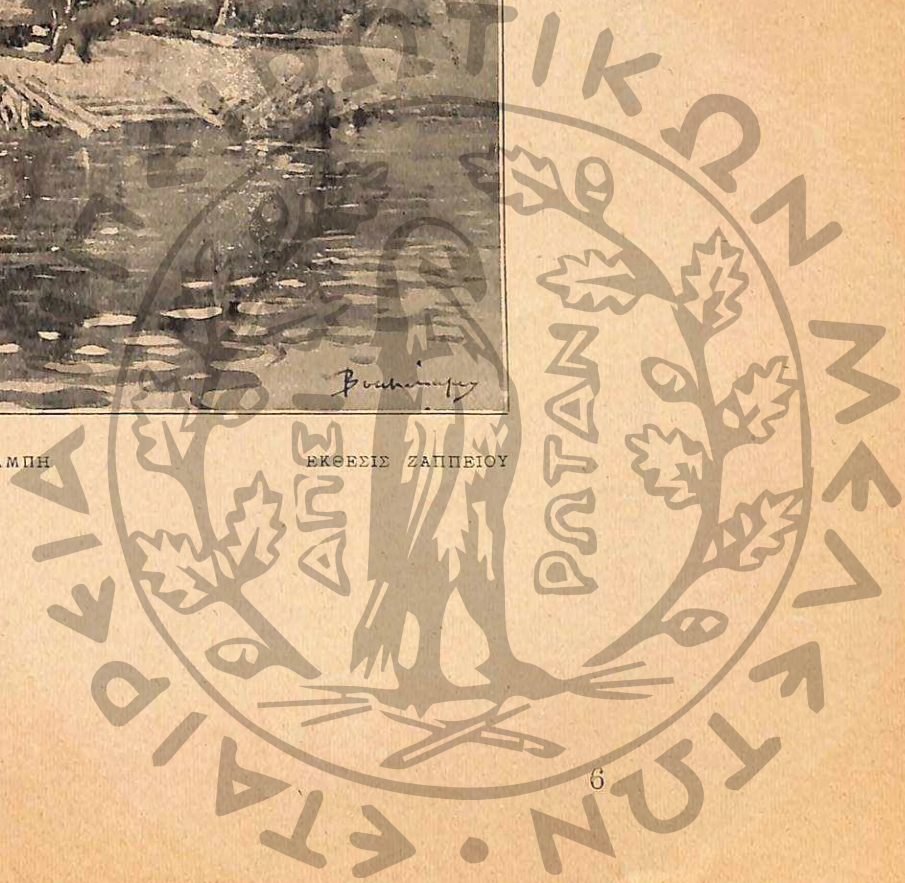
Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶνε γαλλικώτατον εἰς ὅλα αὐτὰ, εἶναι ὅτι ὅτι ἡ πιστὴ πίστις τὴν ὁποίαν ἡ Αὐρηλιανὴ Παρθένος ἐνέπνευσεν, ἐνεθουσίασε τοὺς πάντας καὶ δὲν ἀπεκοίμισε κανένα. Ἡ πίστις αὐτὴ δὲν εἶχε τίποτε τὸ ἀνατολικόν. Ἀφ' ἐνός, ἦσαν ὅλοι πεπεισμένοι ὅτι ἔχοντες τὴν Ἰωάνναν μὲ τὸ μέρος τῶν ἦσαν ἡδη νικηταί, καὶ ἀφ' ἐτέρου ἐπολέμησαν μὲ τὸ θάρρος τῆς ἀπογνώσεως. Εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος εἰς τὸ Πουατιέ διετύπωσε πρὸς αὐτὴν τὴν ἐξῆς παρελκυστικὴν ἀντίρρησην «Ἄν ὁ Θεὸς θέλῃ νὰ σώσῃ τὸ βασίλειον, δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ὀπλοφόρων», ἡ Ἰωάννα ἔδωκε τὴν ἀκόλουθον ὅλως γαλλικὴν ἀπάντησιν, τὴν ἐντελῶς ὁμοίαν μὲ τὴν ὅῃσιν τοῦ Ἀμβροσίου Παρὲ «Τὸν ἐπέδωσα, ὁ Θεὸς τὸν ἔσωσε». Τῷ ἀπῆντησε: «Οἱ ὀπλοφόροι θὰ πολεμήσουν καὶ ὁ Θεὸς θὰ δώσῃ τὴν νίκην». Ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ στρατιῶται τῆς Γαλλίας, ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ἡρωικοὶ ἀστοὶ τῆς Αὐρηλίας, εἶχον τὰς λέξεις αὐτὰς εἰς τὴν καρδίαν.

Τὸ πᾶν ὅθεν ὑπῆρξεν εὐνοϊκὸν εἰς αὐτὴν, ἡ τοῦλάχιστον ἐννοεῖ κανεὶς τελείως πῶς ἐπέτυχε σχετικῶς τόσῳ ταχέως. Ὑπῆρξε προσαρμογὴ εὐκολὸς καὶ ταχεῖα πασῶν τῶν ἀρετῶν της πρὸς

ΜΑΝΤΟΥΚΙ — Β. ΜΠΟΚΑΤΣΙΑΜΠΗ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΠΕΙΟΥ

όλας τὰς περιστάσεις αἱ ὁποῖαι ἐπέπρωτο νὰ εἶνε εὐνοϊκαὶ καὶ ὑποβοηθητικά δι' αὐτάς.

Καὶ τότε αὐτὴ ἡ ἰδία, λαμβανομένη καθ' ἑαυτήν, τί ἦτο, ἡ ἀγραμματος ἡ ἀμαθὴς αὐτὴ κόρη, ἡ μὴ γνωρίζουσα νὰ γράφῃ, καὶ ἡ ὁποία κυριολεκτικώτατα ἀπελύτρωσε μίαν μεγάλην χώραν ἀπὸ τὸν ξενικὸν ζυγόν; Ὑπῆρξε γυνὴ μεγαλοφυΐας; Ἔσχε τὴν διαίσθησιν τῆς πολεμικῆς τέχνης; Ὁ κ. Φράνς νομίζει ἀπλούστατα ὅτι ὑπῆρξε «μία ἀγία» ὅτι ὅλη ἡ ἐπενέργειά της ὑπῆρξε ἠθική, ὅτι ἡ μόνη της τέχνη ἦτο ὅτι ἐξήγειρε τὸ θάρρος πάντων ἢ ἐκύριε τρόπον τινὰ αὐτὸ διὰ τῆς πίστεως, καὶ ὅτι, ἄλλως τε, ὡς πρὸς τὴν στρατηγικὴν ἐπιστήμην, ἔμφυτον ἢ ἐπίκτητον, δὲν ἐκέκτητο, παρ' ὅσα καὶ ἂν λέγουν, τὴν ἐλαχίστην τοιαύτην.

Λέγω ἐν πρώτοις ὅτι συμφωνῶ ὡς ἔγγιστα μὲ τὸν κ. Φράνς καὶ ὅτι μοῦ ἀρκεῖ ἐντελῶς ὅτι ἡ Ἰωάννα ὑπῆρξε ψυχὴ καὶ ψυχὴ ἐξαιρετική. Ἐν τούτοις θὰ παρατηρήσω εἰς τὸν κ. Φράνς ὅτι ἀντιφάσκει κάπως ὁ ἀρνούμενος εἰς τὴν Ἰωάνναν δ' Ἀρκ τὴν στρατιωτικὴν τέχνην καὶ ὁ βεβαίων, ὡς πράττει αὐτός, ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Ἰωάννας δ' Ἀρκ ἡ στρατιωτικὴ τέχνη δὲν ὑπῆρχεν. Ἄν ἡ στρατιωτικὴ τέχνη δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Ἰωάννας δ' Ἀρκ, ἡ Ἰωάννα δ' Ἀρκ εὐθὺς ὡς ἐπέβαινε τοῦ λευκοῦ τοῦ ἵππου ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τοιαύτην ὄσσην καὶ ὁ τυχὼν κοντόσταυλος.

Καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν, μοῦ φαίνεται ὅτι σχεδόν, οὕτω πρέπει νὰ ὑποληφθῶν τὰ πράγματα.

Ἡ στρατιωτικὴ τέχνη δὲν συνίστατο σχεδόν, εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἢ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἐμπνευσιν, εἰς τὴν ψυχραιμίαν ἠνωμένην μετ' ἀνδρείας καὶ εἰς τὴν διορατικότητα ἢ ὁποία καθίστα δυνατόν νὰ ἴδῃ τις τὸ ἀκριβὲς σημεῖον καὶ τὴν ἀκριβῆ στιγμήν κατὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ καταβάλλῃ κανεὶς ὅλην τὴν προσπάθειαν. Ἔστω. Λοιπὸν! Σύμφωνα μὲ αὐτάς τὰς ἰδίας ἀφηγήσεις τοῦ κ. Φράνς, τὴν ψυχραιμίαν, τὴν διορατικότητα καὶ τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν τοῦ ἀκριβοῦς σημείου καὶ τοῦ ἀκριβοῦς χρόνου, μοῦ φαίνεται ὅτι πολλάκις καὶ ἰδίως εἰς Ὁρλεὰν τὰς ἀπέδειξεν ἡ Ἰωάννα δ' Ἀρκ. Χωρὶς νὰ θέλῃ κανεὶς νὰ τὴν παραστήσῃ ὡς ὑπέροχον κάτοχον τῆς τακτικῆς καὶ τῆς στρατηγικῆς τέχνης, δὲν πρέπει νὰ μειόνη παραπολὺ τὴν ἀξίαν της ὡς πρὸς τ' ἄνω.

Ὑπολείπεται ὅτι συμφωνῶ μὲ τὸν κ. Φράνς ὡς πρὸς τοῦτο, ὅτι ὑπῆρξεν ἰδίως μία ἐμπνευστρια καρτερίας καὶ μία ἀπὸ τὰς μεγάλας ἐκείνας ψυχὰς αἱ ὁποῖαι «ἐκδηλούμεναι ὁλόκληροι», συναρπάζουν τὰ ἔνσπλα πλήθη καὶ τὰ καθιστοῦν ἀήττητα. Ἐπὶ τέλους ὁ νεαρὸς Κονδέ, εἰς Ροκρουὰ δὲν μοῦ φαίνεται νὰ ὑπῆρξε τίποτε περισσότερον. Ἡ Ἰωάννα δ' Ἀρκ, (ἂν ἐξαιρέσωμεν πρὸς στιγμήν τὴν ὑπερφυσικὴν της ἐπενέργειαν, ἥτις ἄλλως τε εἶνε οὐσιώδης καὶ τὴν ὁποίαν δὲν πρέπει κανεὶς ποτὲ νὰ λησιμονῇ), ὑπῆρξε διδάσκαλος ἐνεργητικότητος καὶ πατριωτισμοῦ, καὶ ὑπῆρξε, κατὰ γράμμα, αὐτὴ ἡ ἰδία Γαλλία ἢ ὁποία ἐλάμβανε συνείδησιν τοῦ ἑαυτοῦ της, ἢ ὁποία ἠγείρετο, ἢ ὁποία ἐφώναζε, καὶ ἡ ὁποία ἐκάλει τὰ τέκνα της.....

ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΦΑΓΚΕ

[Μετάφρ. Χ. Θ. Δ.]

Μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ

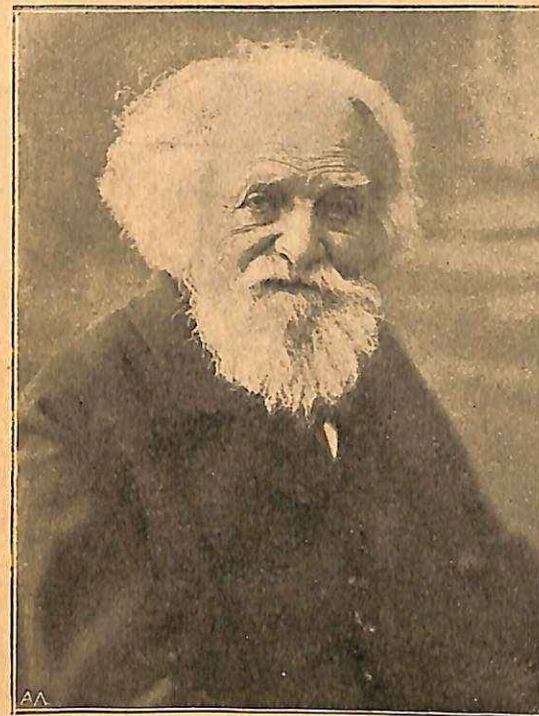
JOHANNES NEPOMUK SERP

Ἡ περικαλλὴς πρωτεύουσα τῆς Βαυαρίας, μὲ τὴν ὁποίαν τόσον στενοὶ μᾶς συνδέουν δεσμοί, ὑπῆρξε κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ὄχι μόνον κοιτὴς τῶν ὡραίων τεχνῶν καὶ τῶν ὡραίων ἐμπνεύσεων, ἀλλὰ καὶ φωτοβόλος ἐστία, ἐκπέμπουσα δὴν μαγικῶν ἀκτίνων τὰ μεγάλα θεύματα τοῦ φιλελληνισμοῦ, ἅτινα διεσκέδαζον ἐν μέρει τὴν σκοτίαν, ἣν αἱ σκότιαι βλέψεις τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας ἐξήπλουν πανταχοῦ εἰς βάρος τῶν δικαίων τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Εἰς ἀπὸ τοὺς τελευταίους, ἀλλὰ καὶ εἰλικρινεστέρους κήρυκας τοῦ φιλελληνισμοῦ ἐν Βαυαρίᾳ εἶναι ὁ διαπρεπὴς καθηγητὴς Ἰωάννης Νεπο-

μὸν Σέππ, ὅστις εἰς τὰς κρίσεις τοῦ ἡμετέρου ἔθνους στιγμὰς ὑπῆρξε πάντοτε ἐνθουσιώδης ὑπέρμαχος τῶν ἑλληνικῶν συμφερόντων διὰ τε τοῦ λόγου καὶ τοῦ καλᾶμου.

Ὁ Σέππ, ὁ ἐνθερμος οὗτος φιλέλληνας ἀλλὰ καὶ ἀκραιφνὴς βαυαρὸς πατριώτης, ἐγεννήθη τῇ 7ῃ Αὐγούστου 1816 ἐν Tölz τῆς Ἀνω Βαυαρίας, ἐσπούδασε δὲ θεολογίαν καὶ φιλοσοφίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου. Κατὰ τὰ ἔτη 1845—46 περιῆλθε χάριν ἐπιστημονικῶν μελετῶν τὴν Ἀνατολήν, ἰδίᾳ δὲ τὴν Συρίαν, Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον, ἅμα δὲ τῇ ἐπιστροφῇ αὐτοῦ διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΝΕΠΟΜΟΥΚ ΣΕΡΠ

πανεπιστημίῳ τῆς βαυαρικῆς πρωτεύουσας. Ἀλλ' ἡ ἀμοιβὴ αὐτῆ τῶν ἐπιστημονικῶν μόχθων καὶ μελετῶν τοῦ Σέππ ὑπῆρξε πολὺ βραχυχρόνιος, διότι κατὰ τὸ ἐπὶ ἔτος ἔνεκα τῆς παρηγορίας αὐτοῦ καὶ τῆς στάσεως, ἣν ἔλαβεν ὁ ὑπεραμυνόμενος τοῦ γοήτρου τῆς τρομοκρατουμένης πατρίδος του, περιέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς περιφήμου Λόλας Montez καὶ ἐκηρύχθη ἐκπτώτος τῆς ἀκαδημαϊκῆς ἑδρας, ὡς καὶ ἕτεροι ἐπὶ διακεκριμένοι ἐπιστήμονες, ἐν οἷς καὶ ὁ πολὺς διδάσκαλος καὶ φίλος τοῦ Σέππ, Ἰωσήφ Görges, ὁ πρωτοτυπώτατος καὶ πνευματωδέστατος δημοσιολόγος τῆς Γερμανίας κατὰ τὴν παρελθούσαν ἑκατονταετηρίδα. Ἡ Λόλα Montez, κόρη σκώτου ἀξιωματικοῦ καὶ κρεολῆς γυναικός, εἶχεν ἔλθῃ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὡς ὀρχηστρὶς εἰς τὸ Μόναχον, κατῴρωσε δὲ νὰ κατακτῇ τὴν καρδίαν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου, τοῦ πατρὸς τοῦ Ὁθωνος, εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ ἀγῇ καὶ νὰ φέρῃ τὸν ἀγαθὸν καὶ αἰσθηματῆαν ἐκείνον μονάρχη. Τὸ ζήτημα τῆς ἀπονομῆς τῆς βαυαρικῆς ἰθαγενείας καὶ τοῦ τίτλου τῆς κομῆσης von Landsfeld εἰς τὴν φίλην τοῦ βασιλέως ὑπῆρξεν ἀπαισία πέτρα σκανδάλου, ἐγένετο δὲ ἀφορμὴ ἐπανελημμένων φοιτητικῶν ταραχῶν, γενικῆς τρομοκρατίας, τῆς παραιτήσεως τοῦ ὑπουργείου Abel καὶ ἐπὶ τέλους τοῦ κλεισμάτος τοῦ πυλῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Ὁ ἀσθηρ τῆς Λόλας ἔδυσεν εὐτυχῶς μετὰ τινα χρόνον, ἢ τὰ-

εἰς ἀποκατέστη καὶ ὁ Σέππ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἡ πατρίς αὐτοῦ τὸν εἶχε τιμῆσει διὰ τῆς ἐκλογῆς ὡς μέλους τῆς περιφήμου Βουλῆς τῆς Φραγκφούρτης, τῆς συνεδριάζουσας ἐν ἔτει 1848 ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγίου Παύλου, ἐνθα προεβιβάθη τρόπον τινὰ ἡ ὁδὸς τῆς ἐνώσεως τῶν γερμανικῶν κρατιδίων εἰς μίαν κραταιὰν αὐτοκρατορίαν. Τὸ ἀνήσυχον πνεῦμα τοῦ Σέππ περιέπλεξεν αὐτὸν μετὰ τινα ἔτη εἰς νέας προσωπικὰς διαμάχας, ὧν ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ δευτέρα ἀπομάκρυνσις τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ ἀπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ περιβάλλοντος (1867).

Κατὰ τὰς κρίσεις στιγμὰς τῆς ἐνάρεως τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου ὁ Σέππ ἔπαιξε σπουδαιότατον πρόσωπον ἐπὶ τῆς πολιτικῆς κοινότητος. Ἡ ἐκ κληρονομίας καὶ τοπικιστῶν ἀποτελουμένη τότε πλειονότης τῆς Βαυαρικῆς Βουλῆς δὲν ἐφαίνετο διατεθειμένη ν' ἀποφασίσῃ τὴν συμμετοχὴν τῆς Βαυαρίας εἰς τὸν πόλεμον, ὅστις ἐδόξασεν ὕστερον καὶ ἦνωσε τὴν Γερμανίαν. Ἰδιαιτέρα ἐπιτροπὴ τῆς Βουλῆς εἶχεν ἦδη κηρυχθῇ διὰ ψήφων ἕξ κατὰ τριῶν ὑπὲρ ἐνόπλου οὐδετερότητος. Ἡ ἀπόφασις τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης συνεζητεῖτο ἐν τῇ γενικῇ συνεδρίᾳ τῆς Βουλῆς τῇ 19ῃ Ἰουλίου 1870. Ἀλλ' ὁ Σέππ κατῴρωσεν ὄχι μόνον νὰ ματαιώσῃ διὰ φλογερωτάτου λόγου τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἄμεσον ἐπιλήψισιν τῶν ζητηθεῖσων πιστώσεων καὶ τῆς κινητοποιήσεως τῶν βαυαρικῶν στρατευμάτων.

Ἡ στάσις αὐτῆ τοῦ Σέππ συνετέφερε βέβαια τελείαν ῥῆξιν τῶν σχέσεων αὐτοῦ πρὸς τὸ πολιτικὸν κόμμα, εἰς ὃ ἀνῆκεν, ἔσχατον ὁμῶς σπουδαιότατην ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου. Τοῦτο ἀναγνωρίζων ὁ Βίσμαρκ διέτηρξεν ἀείποτε εὐγνώμονα ἀνάμνησιν τῶν πρὸς τὸ γερμανικὸν ἔθνος ὑπηρεσιῶν τοῦ Σέππ, ἐπέτυχεν δὲ ὅπως ἀνατεθῇ εἰς αὐτὸν δευτέρα ἐπιστημονικὴ περιοδεία ἀνὰ τὴν Ἀνατολήν καὶ τοὺς Ἀγίους Τόπους, ἥτις καὶ ἐγένετο κατὰ τὸ 1874 δαπάναις τῆς Αὐτοκρατορίας.

Αἱ μελέται εἰς ἃς ἐνεβάθηνεν ὁ Σέππ κατὰ τὴν μακρὰν αὐτοῦ ἐπιστημονικὴν σταδιοδρομίαν ὑπῆρξαν πολυσχιδέσταται. Διεκρίθη ὡς ἱστορικός, ἰδιαιτέρως δὲ ὡς σκαπανεὺς τῆς ἱστορίας, τῆς θρησκείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Τὴν ἐπιστημονικὴν βαθύτητα τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ καρουκεῖ καλλιτεχνικὴ λεπτότης, ἥτις διακρίνει τὰ συγγράμματα τοῦ αἰσθηματῆαν ἐπιστήμονος. Ἐκ τῶν δεκάδων τῶν συγγραμμάτων τοῦ Σέππ ἄξια ἰδιαίτερας μνείας εἶναι «Ὁ Βίος τοῦ Ἰησοῦ» (1842—46), ἑξάτομον, ἀπευθυνόμενον κατὰ τοῦ Στράους, «Ἡ Ἐἰδολολατρεία καὶ ἡ σημασία αὐτῆς κατὰ τὸν Χριστιανισμόν» (1853) τρίτομον, «Τὰ ἔργα καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῇ παγιοσμίᾳ ἱστορικῇ αὐτῶν ἐπιβεβαιώσαι» (1864) ὡς

καὶ ἡ «Ἱστορία τῶν Ἀποστόλων ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ» (1866 ἐν δευτ. ἐκδ.) τὰ δύο τελευταῖα ἀπευθύνονται κατὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Στράβου καὶ τοῦ Ρενάν. Πρὸς τούτοις «Ἡ Ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ ἅγιοι τόποι» (δίτομον ἐν δευτ. ἐκδ. 1876), αἱ «Νέαι ἀρχιτεκτονικαὶ μελέται καὶ ἱστορικοδογματικαὶ ἔρευναι ἐν Παλαιστίνῃ» (1867), «Κριτικαὶ συμβολαὶ εἰς τὸν βίον τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν τοπογραφίαν τῆς Παλαιστίνης» (1870), ὁ «Πλοῦς εἰς Τύρον πρὸς ἀνασκαφὴν τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Τύρου μετὰ τοῦ τάφου τοῦ Βαρθολόμου» (1879) καὶ ἄλλα. Ἐκ δὲ τῶν κυρίως ἱστορικῶν συγγραμμάτων τοῦ Σέπλ σπουδαιοτάτη εἶναι ἡ βιογραφία τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ «Götrres μετὰ τῶν συγχρόνων του» ὡς καὶ πλείστοι ἐργασίαι ἀναγόμεναι εἰς τὴν Βαυαρικὴν ἱστορίαν.

Καὶ ἤδη μετὰ πολὺπλαγκτον ἐπιστημονικὸν βίον διέρχεται ἡσύχως τὰς ὥρας αὐτοῦ ὁ Σέπλ, ὑπερνενηκοντούτης ἐν τῇ ρομαντικῇ αὐτοῦ οἰκίᾳ, ἐν Μονάχῳ, ἐν τῷ μέσῳ πολυτίμων καλλιτεχνικῶν κειμηλίων, ἅτινα συνέλεξεν ἐπιμελῶς ἐν τῇ ροῇ τοῦ χρόνου. Αἱ ὑπὸ τῶν μακρῶν ἐτῶν καὶ τῶν πολλῶν δοκιμασιῶν λευκανθεῖσαι τρίχες τῆς σοφῆς καὶ εὐγενοῦς κεφαλῆς περικοσμοῦσιν ὡς ἀργυροῦς στέφανος τὸ εὐρὺ μέτωπον τοῦ

γῆραιου διδασκάλου, παριστῶσαι τρόπον τινὰ συμβολικῶς μίαν ἀνεκτίμητον κορωνίδα, ἣτις στεφανώνει ἐνδοξον παρελθόν.

Εἰς τὸν ἐν Μονάχῳ Ἑλληνα ἀρχιμανδρίτην κ. Βλάχον καὶ εἰς τὸν γράφοντα τὰς γραμμὰς ταύτας ἐπεφύλαττε πρὸ διετίας ἡ εἰμαρμένη τὴν εὐχαρίστησιν, ὅπως δι' ὀλίγων θεσμῶν λέξεων ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἑλληνισμοῦ πρὸς τὸν Ἰωάννην Σέπλ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐνενηκοστῆς ἐπετείου τῶν γενεθλίων του. Ἀπαντῶν εἰς ἡμᾶς τότε ὁ θαλερὸς καὶ ἀκμαῖος πρεσβύτερος μετὰ προφανῆ συγκίνησιν ἀνεμνήσθη ἡμερῶν ἀρχαίων καὶ μετὰ δακρυβρέκτους ὀφθαλμοὺς διαβεβαίωσεν ἡμᾶς, ὅτι ἡ γεροντικὴ αὐτοῦ καρδιά πάλαι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν αὐτὴν δύναμιν ὅπως καὶ πρὸ πενήκοντα ἐτῶν. Ἐλυπεῖτο διότι δὲν ἠτύχησε νὰ ἴδῃ ἐκπληρούμενον τὸ ὄνειρόν του, τὸ ὁποῖον ἦτο νὰ ἀναβιβάσῃ ἀπὸ σκηνῆς τὸ δράμα τοῦ «Μάρκος Βότσαρης». Εἶχε συγγράψῃ αὐτὸ πρὸ τῆς ἐξώσεως τοῦ Ὁθωνος, δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ τὸ διδάξῃ κατόπιν ἕνεκα τῶν ἐπελθόντων λυπηρῶν γεγονότων.

Ὁ Ἑλληνισμὸς εὐγνωμόνως εὐχεται εἰς τὸν μέγαν φιλέλληνα, ὅπως ἐορτάσῃ ἐν πλήρῃ πνευματικῇ ἀκμῇ καὶ σωματικῇ ὑγείᾳ καὶ τὴν ἑκατοστὴν ἐπετηρίδα τοῦ ἐνδόξου αὐτοῦ βίου.

ΒΟΡΕΙΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ *

ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

Πλείστα περὶ τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ περὶ τοῦ κατ' ἰδίαν βίου τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ ἐλάχιστα γινώσκουμεν. Ἐκ τῶν πολυαριθμῶν βιογράφων οὐδεὶς μέχρι σήμερον ἠδυνήθη νὰ συγγράψῃ αὐτοτελὴ καὶ ἀρτίαν βιογραφίαν τοῦ Ἰησοῦ. Οὔτε περὶ τῆς ἡμερομηνίας τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ θανάτου, οὔτε καὶ περὶ τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας γινώσκουμεν τι μετ' ἀκριβείας. Αἱ σποραδικῶς καὶ ἐλάχιστα ἀπαντῶσαι ἐν τοῖς κανονικοῖς καὶ ἀποκρύφοις πληροφορίαι πλην ἄλλων οὐδὲ τὴν διάρκειαν τῆς χρονολογικῆς περιόδου τοῦ δημοσίου βίου τοῦ Ἰησοῦ, ἐὰν διὰ τὴν ὑπῆρξε τριετὴς ἢ μονοετής, ἀκριβῶς καθορίζουσι.

Περὶ τῆς κοινωνικῆς θέσεως τῶν γονέων τοῦ Ἰησοῦ ἐλάχιστα ἢ οὐδὲν ἀπὸ τῶν κανονικῶν εὐαγγελίων μαρτυροῦμεν. Περὶ τοῦ Ἰωσήφ πληροφοροῦμεθα ἐξ αὐτῶν ἀπλῶς ὅτι ὑπῆρξε

τέκτων τὸ ἐπάγγελμα. Ἐκ τῶν ἀποκρύφων τὸ μὲν κατὰ Θωμᾶν εὐαγγέλιον γνωρίζει ἡμῖν ὅτι ὁ Ἰωσήφ ἦτο ἀροτροποιὸς καὶ ζυγοποιός, τὸ δὲ κατὰ ψευδο-Ματθαῖον ὅτι ὑπῆρξε συγχρόνως καὶ κλινοπηγός. Ἔνεκα τοῦ πολλοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ τῆς υπαίθρου Συρίας, Παλαιστίνης καὶ Αἰγύπτου, τὸ μᾶλλον σύννηθες καὶ ἐπικερδὲς ἐπάγγελμα ὑπῆρχε τότε τὸ τοῦ τέκτονος, ὅστις πλην τῶν γεωργικῶν ἐργαλείων, κατεσκεύαζε συγχρόνως καὶ πάσας τὰς κοινὰς τοῦ λαοῦ κλίνας, μηδ' αὐτῆς τῆς εὐγενοῦς παρ' Αἰγυπτίους τάξεως τῶν ἱερέων ἐξαιρουμένης, ἐκ κλάδων φοινίκων, αἵτινες ὑπὸ τὸ σημερινὸν ὄνομα κάφας, οὐδεμίαν ἔκτοτε, ὡς καὶ πλείστα ἄλλα οἰκογενειακῆς χρήσεως ἐπιπλα καὶ σκεύη, ὑπέστησάν τινα ἐπὶ τὰ κρεῖττω μεταβολήν. Ἀπὸ τίνος ὅμως ἑτέρας ἀποκρύφου συγγραφῆς μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ Ἰωσήφ, κατὰ μὲν τὸν Ματθαῖον υἱὸς τοῦ Ἰακώβ, κατὰ δὲ τὸν Λουκᾶν υἱὸς τοῦ Δευί, ἦτο Βηθλεεμίτης, οὐχὶ παιδείας ἄμοιρος, ἱερεὺς καὶ ξυλουργὸς συνάμα, πατὴρ τεσσάρων υἱῶν καὶ δύο θυγατέρων. Ἐπὶ πλέον παρὰ τοῦ Ἀφρικανοῦ, ἀκμάσαντος τὸν Γ' μ. Χ. αἰῶνα, οὐτίνος περικοπὰς διέσωσεν

* Ἀπὸ τὸ τελευταίως ἐκδοθὲν βιβλίον ὑπὸ τὸν ἄνω τίτλον τοῦ κ. Νικολάου Π. Πάρκα, προῖον πολλῆς μελέτης, ἀναδημοσιεύμεν μερικὰ ἀποσπάσματα.

ὁ Εὐσέβιος, πληροφοροῦμεθα ὅτι οἱ συγγενεῖς τοῦ Ἰησοῦ, ἄγνωστον πατρώθεν ἢ μητρῶθεν, κατήγοντο ἐξ εὐπατριδῶν ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν καλουμένων δεσποσύνων.

Τῶν γονέων τῆς Παρθένου τὰ κανονικὰ οὐδαμοῦ μνημονεύουσι. Κατὰ τὸν Δαμασκηνὸν Ἰωάννην «οὐκ ἦν ἔθος ἑβραίοις, οὐδὲ τῇ θείᾳ Γραφῇ, γενεαλογεῖσθαι γυναῖκας». Ἡ σιγὴ ὅμως τοῦ Ματθαίου περὶ τῶν γονέων τῆς Παρθένου καταρχομένου τοῦ κατ' αὐτὸν εὐαγγελίου ἀπὸ τῆς γενεαλογίας τοῦ πατρὸς τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἡ τοῦ Λουκᾶ ἀφήγησις τοῦ παρὰ τὴν πηγὴν τῆς Ναζαρετ ἐκτυλιχθέντος θεσπεσίου εἰδυλίου, ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς κατὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἰησοῦ οὐδὲν ἥττον ἢ τῆς φήμης τῆς Παρθένου κακολογίας τὸν φιλοσκόμμονος Κέλσου, γράψαντος ἐπὶ τούτῳ (178 μ. Χ.) τὸν *Ἀληθεῖ Λόγον*, οὐτίνος ἀναμασσήματα ἔτι καὶ νῦν ἀναγινώσκουμεν ἐκάστοτε εἰς ἐξυδατισμένα φληναφήματα ἀνουσίων φλυαρογράφων. Κατὰ τὰ ἀπόκρυφα ὁ πατὴρ τῆς Παρθένου Ἰωακείμ ἐκ Γαλιλαίας λαΐας καταγόμενος, ὑπῆρξε ποιμὴν καὶ κτηματίας ἐν ταύτῳ σφόδρα πλούσιος τυγχάνων. Προβηθικῶς τὴν ἡλικίαν, φαίνεται, συνεξέχθη τὴν ἐκ Βηθλεὲμ Ἄνναν, ἐξ ἧς ἐγέννησε τὴν μητέρα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔθανε τὸ τρίτον ἔτος ἀπὸ τῆς γεννήσεως τῆς Παρθένου, εἰς τὴν ὁποίαν, κατὰ τὸ παρ' ἑβραίοις ἐπικρατοῦν κληρονομικὸν δίκαιον, περιήλθεν ἅπασα ἡ περιουσία τοῦ πατρὸς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μήτηρ τῆς Παρθένου ἦλθε βραδυτέρον εἰς γάμου κοινωνίαν μετ' ἄλλων, τὴν ἀνατροφὴν καὶ ἀποκατάστασιν τῆς ὀρφανῆς ἀνέλαβον, κηδεμόνες κατὰ πᾶσαν πιθανότητα γενόμενοι τῆς ἐγκαταλειφθείσης αὐτῇ πατρικῆς περιουσίας, οἱ ἱερεῖς τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Ναοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ αὕτη κατ' ἐπικρατοῦν ἔθος ὑπηρετεῖ νήθουσα ἢ χειροτεχνούσα μέχρι τοῦ δεκάτου καὶ πέμπτου ἔτους τῆς ἡλικίας. Καθέκαστα τὰ περὶ τοῦ συνοικεσίου τῆς Μαρίας μετὰ τοῦ Ἰωσήφ εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστά, τὰ δ' ἀπόκρυφα τὴν ὑπερφυσικὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος ἐξαγγέλλοντα ἔτει 309 τῆς ἀλεξανδρινῆς χρονολογίας ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ποικίλλουσιν αὐτὴν καὶ δι' ἄλλων οὐχ ἥττον θαυμασιωτέρων γεγονότων.

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

Ἐν Ναζαρετ τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη ὁ Ἰησοῦς ἐν κοινῷ γραμματοδιδασκαλείῳ. Σχολαὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἀνὰ τὴν Ἰουδαίαν οὐδαμοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σωτῆρος ἀπαντᾷ. Τὰ πολλαχού τῶν πόλεων τῆς Γαλιλαίας γραμματοδιδασκαλεῖα ταῦτα ἔκειντο παρὰ τὰς συναγωγὰς, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς ἀγαθοεργὰ μᾶλλον ἰδρύματα τῶν χρόνων ἐκείνων, εἰς συντήρησιν τῶν ὁποίων συνέτεινε καὶ ἡ τῶν ξένων φιλανθρωπία, ἢ τόπους ὀρι-

σμένους πρὸς ἐκπλήρωσιν θρησκευτικῶν καθηκόντων.

Κατὰ τὸν μωσαϊκὸν νόμον ἐκάστη πόλις εἶχεν ἴδιον ἱεροκήρυκα ὅστις, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ὑπὸ τοῦ διακόνου τῶν ὀρισμένων ἀναλόγως τῶν ὥρων τοῦ ἔτους γραφῶν, ἡρμήνευεν αὐτάς. Τῆς ἑβραϊκῆς νεκρᾶς οὔσης ἀνὰ τὴν Ἰουδαίαν πρὸ πολλοῦ, δύο κυρίως ἐπεκράτουν γλῶσσαι, ἡ λεγομένη ἁραμαϊκὴ, ὀνθύλευμα ἑβραϊκῆς, συριακῆς καὶ ἑλληνικῆς, λαλουμένη ὑπὸ τῶν πέραν τοῦ Ἰορδάνου νομαδικῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φυλῶν, καὶ ἡ ἑλληνικὴ, ἡ μᾶλλον ἐν χρήσει οὖσα παρὰ τῇ πολιτείᾳ καὶ τῷ κατ' ἰδίαν βίῳ πανταχοῦ τῶν πόλεων. Ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ἐν ἣ ὁ Ἰουδαϊκὸς πληθυσμὸς μετὰ τῶν αὐτόθι ἑλληνίδων πόλεων ὑπῆρχε κατηρτισμένος εἰς συμπαγεῖς κοινότητας, διατελούσας ὑπὸ ἴδιον ἐκάστη πρόεδρον (ἀρχισυνάγωγον) καὶ ἐχούσας κατὰ πᾶσαν πιθανότητα κοινοτικὸν πολιτεύμα ὅμοιον πρὸς τὸ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οἰκούντων Ἰουδαίων, αἱ ἱεραὶ γραφαὶ ἀνεγινώσκοντο εἰς ἐπήκοον πάντων ἀπὸ ἑλληνικοῦ κειμένου κατὰ μετάφρασιν τῶν Ο', ἡ δ' ἑρμηνεία καὶ ἀνάπτυξις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἱεροκήρυκος ἑλληνιστὶ ὡσάντως διεξήγετο, ὅπως καὶ ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν ἑλληνιστῶν Ἰουδαίων τῆς Ἱερουσαλὴμ. Κατ' ἐξαιρέσιν, φαίνεται, ἐλλείψει ἱεροκήρυκος, ὁ μᾶλλον εὐφραδὴς καὶ εὐπαιδευτος, οὐχὶ δ' ὁ τυχὼν ἀνιστάμενος ἠδύνατο, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ προέδρου τῆς κοινότητος νάναπτύξῃ τὸ θέμα τῶν ἑλληνιστῶν ἀναγνωσθεισῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γραφῶν.

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ μία μόνη ἐλειτούργει ἐν Ἱερουσαλὴμ μεγάλη Ἰουδαϊκὴ σχολὴ ἡ Μπὲτ-Μαδρᾶς καλουμένη, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἦτο καθαρῶς τῆς σχολαστικῆς θεολογίας, ὁμοία ἴσως πρὸς τὸ ἐν Κάρθῳ σήμερον Ἐλ-Ἀζχαρ τοῦ μουσουλμανισμοῦ, ἀπὸ τῆς ὁποίας οἱ ἀποφοιτῶντες τότε ἀνελάμβανον ἀναλόγως τῶν μέσων ἢ τῆς ἱκανότητός των δημοσίας παρὰ τῇ Ἰουδαϊκῇ πολιτείᾳ θέσεις. Πλην τῆς μεγάλης ταύτης σχολῆς, ἐν ἣ οἱ περὶ τὴν ἑβραϊκὴν ἐντριβέσταντο ἀπὸ καθέδρας ἡρμήνευον τὰς γραφὰς καὶ ἐσχολίαζον ἢ ὑπεμνημάτιζον ἀγράφως τοὺς λόγους τῶν προφητῶν χρησμούς, ὑπῆρχον ὡσαύτως ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ πέντε ἄλλαι τῶν ἑλληνιστῶν καλουμένων σχολαί, τοῦτέστι Ἰουδαίων μὲν τὸ θρησκευτὰ, ἀλλ' ἥθη, ἔθιμα καὶ γλῶσσαν τὴν ἑλληνικὴν ἐχόντων, οἱ πλείστοι τῶν ὁποίων κατήγοντο ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, Πελοποννήσου, τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, τῶν πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Ἀλεξανδρείας.

Ὡς πάντες οἱ παῖδες καὶ ὁ Ἰησοῦς ὀλίγον ἢ γὰρ τὰ γράμματα καὶ τὸ σχολεῖον. Κατὰ τὰ ἀπόκρυφα οὐχὶ ἀπαξ, φαίνεται ὅτι ἐγενήθη καὶ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως. Ἐπὶ πόσον χρόνον διέμεινε ἐν Ναζαρετ, ἰδιαίτερα πατρίδι τῆς Παρθένου, ἡ πολυμελής τοῦ Ἰωσήφ οἰκογένεια ἄγνωστον, φαίνεται ὅμως κατὰ

πᾶσαν πιθανότητα ὅτι ἐπὶ τῆς παιδικῆς ἔτι ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ ἡ οἰκογένεια ἐδιχάσθη· καὶ οἱ μὲν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου υἱοὶ τοῦ Ἰωσήφ. ἄσκοῦντες καὶ αὐτοὶ ἐπάγγελμά τι ἀποκατεστάθησαν ἐν Ναζαρετ ἢ ἀλλαγῶν τῶν πόλεων τῆς Ἰουδαίας. αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωσήφ μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ καὶ τῆς Παρθένου, ἕνεκα τῆς ἀμίλλης ἀλλὰ καὶ τοῦ κακοῦ χαρακτήρος τῶν ἐν Ναζαρετ ὁμοτέχνων, μετέκρησαν ἐν τῇ Καπερναούμ. Ἐν τῇ ἑλληνίδι, αὐτονόμῳ καὶ ἐμπορικῶτάτῃ ταύτῃ πόλει ἐδιδάχθη τὸ πρῶτον ὁ Ἰησοῦς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Παντιχοῦ τῶν ἑλληνίδων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πόλεων ὑπῆρχον βεβαίως Γραμματοδιδασκαλεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐφοίτων οἱ παῖδες μανθάνοντες ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν. Ἀπὸ τῶν χρόνων ὁμοῦ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' ἰδίᾳ ἀπὸ τῶν ἐπιμόνων προσπαθειῶν Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς πρὸς ἐξελλήνισιν τῆς Ἰουδαίας εἰκάσμεν ὅτι καὶ αἱ σχολαὶ τῶν αὐτονόμων καὶ ἑλληνίδων πόλεων τῆς Γαλιλαίας, τοῦτέστι τῆς Δεκαπόλεως, ἐν ταῖς ὁποῖαις ἅπαντα τὸν βίον ὁ Ἰησοῦς κατέτριψεν, οὐσαὶ ἀσήμαντα τέως διδασκαλεῖα, προσέλαβον ὥθησιν τινα ἐπὶ τὰ κρεῖττω καὶ οὐχὶ ἀπιδάνας δύναται τις νὰ παραδεχθῇ ὅτι τὸ πλεῖστον τοῦ θιάσου ἐκείνου τῶν ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου (117 π.Χ.) ἀπελαθέντων ἐξ Ἀλεξανδρείας ἀτυχῶν διδασκάλων, εἰς τὰς ἑλληνίδας ταύτας πόλεις εὗρεν ἄσυλον καὶ καταφυγὴν. Ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς τότε σχολαῖς ἡ διδασκαλία τῶν ποιητῶν, τῶν πατέρων τούτων καὶ ἡγεμόνων τῆς σοφίας κατὰ Πλάτωνα, κατεῖχε τὴν πρωτίστην θέσιν, τὰ ἠθικά τῶν ὁποίων ἀποφθέγματα συνεπλήρουν ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις μαθήμασι καὶ τὸ θρησκευτικὸν τῆς ἀγωγῆς τῶν ἑλληνοπαίδων. Ταῦτα, χρυσᾷ ἔπῃ κοινῶς λεγόμενα, εἰς ἀφορισμοὺς διατετυπωμένα καὶ γεγραμμένα εἰς πίνακας ἐπὶ κηροῦ, ἀνηρτημένους δὲ ἀπὸ τῶν τοίχων τῆς σχολῆς, ἀπεστόμιζον οἱ παῖδες ἐρημνεύοντες τοῦ διδασκάλου.

Αἱ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου συνοικισθεῖσαι ἐξ ἑλλήνων πόλεις ἀνὰ τὴν Ἰουδαίαν, οὐ μόνον εὐημέρησαν ὕλικῶς, ἀλλὰ καὶ πνευματικῶς κατίσχυσαν τάχιστα νὰ ἐπιβάλωσι γλώσσαν, ἥθη καὶ ἔθιμα, πρὸς τὰ ὁποῖα οἱ Ἰουδαῖοι ἐκόντες ἄκοντες, φαίνεται, εὐκόλως μεθίσταντο. Ἡ ταχεῖα ὁμοῦ διάδοσις τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀνὰ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας ἀρχεται κυρίως ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν ἐλλήνων βασιλέων τῆς Συρίας ἀλλὰ ἰδίως ἐπὶ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς (175 - 164 π.Χ.). Αὐτὸς ὁ κατ' ἐξοχὴν εἰσηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ λοιπῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἠθῶν καὶ ἐθίμων ἄκρος ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς, ὅστις εὐθέως ἐπὶ τὸν ἑλληνικὸν χαρακτήρα μετήγεν, ἐπωνόμασεν ἑαυτὸν ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον Ἰάσωνα. Αὐτὸ τοῦτο τὸ παλλᾶδιον τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἐκοσμήθη διὰ Γυμνασίου καὶ Ἐφηβείου. Ἡ Γαλιλαία ὠμολογεῖτο κοινῶς

ὥς ἡ μᾶλλον τῶν λοιπῶν τῆς Ἰουδαίας ἐπαρχιῶν ἀνέκαθεν ὑπὸ ξένων οἰκουμένη καὶ εἰς τὸ νεωτερίζειν ῥέπουσα· τούτου ἕνεκα ὠνομάσθη ἐθνική, ξένη, ἑλληνίς, ἢ κατ' ἐβραϊκὴν ἔκφρασιν, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν. Οἱ γενναῖοι τὴν ψυχὴν αὐτῆς κάτοικοι, ὡς χαρακτηρεῖται αὐτοὺς ὁ Ἰωσήπος, μὴ ὑπαγόμενοι εἰς μηδεμίαν τῶν Ἰουδαϊκῶν αἰρέσεων, ἐνομιζοντο ὑπὸ τῶν περισοθηρῶν τῆς Ἰερουσαλὴμ οἰοεὶ διαμαρτυρόμενοι τοῦ τότε Ἰουδαϊκοῦ κόσμου. Πασίγνωστον τυγχάνει ὅτι θελκτικά τῶν ἀριστοκρατικωτέρων Ἰουδαϊκῶν οἰκογενειῶν νεάνιδες τῶν πόλεων τῆς Γαλιλαίας προθύμως ὑπανδρεύοντο ἑλληνας τὸ γένος καὶ τὸ θρήσκευμα. Ἐκ τοιούτου μικτοῦ γάμου ἦτο καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἀκόλουθος τῷ Παύλῳ Τιμόθεος. Τὴν πρὸς τὸν ἑλληνισμὸν ἀκατάσχετον ροπὴν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ ἡ τῶν Μακαβαίων ἐξεγέρσις (165 π.Χ.), θρησκευτικῆς φύσεως οὐσα μᾶλλον ἢ πολιτικῆς, ἤμισα ἡδυνήθη νᾶνακόρη. Κατὰ τοὺς ταραχώδεις τούτους χρόνους αἱ ἑλληνίδες καὶ αὐτόνομοι τῆς Γαλιλαίας πόλεις συνασπισθεῖσαι κατὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν Μακαβαίων, τῶν Ἰουδαίων τούτων μαγιστῶν τῶν χρόνων ἐκείνων, παρέμειναν εὐσταθεῖς σύμμαχοι τῶν πανελληνιστῶν βασιλέων τῆς Συρίας. Ἀπὸ τῆς ἐξεγέρσεως ταύτης ὁ ἑλληνισμὸς ἀνὰ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας μηδεμίαν ὑποστάς βλάβην ἐξηλθεν ἰσχυρότερος ἢ τὸ πρόσθεν. Οἱ διάδοχοι τῶν Μακαβαίων ὡς Ἰούδας Ἀριστόβουλος Α' ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος (106 π.Χ.) καὶ οἱ λοιποὶ, πλην τοῦ κοσμητικοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος, ὅπερ ἔφερον, τὴν ἑλληνίδα Μοῦσαν μᾶλλον ἢ τὰς Γραφὰς ἐθεράπευσαν, καὶ πρῶτοι οὗτοι κατ' ἀπομίμησιν βεβαίως Ἰουδαϊκὰ νομίσματα ἔκοιψαν μετ' ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς. Τὸ συνέδριον καὶ αἱ πολυνύμιοι τῶν φαρισαίων αἰρέσεις, αἵτινες ταντοχρόνως τῇ ἐξεγέρσει τῶν Μακαβαίων ἀνεφάνησαν, σκοποῦσαι τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν ἐθίμων εἰς τὰ πάτρια, ἀσθενῇ κατὰ τοῦ εἰσβαλόντος χειμάρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀντέταξαν ἄμυναν. Ὁ μισθοφορικὸς στρατὸς τῶν αὐτοκαλουμένων τούτων βασιλέων τῶν Ἰουδαίων, οἱ στρατηγοί, οἱ ἀρχιτέκτονες, τὸ μηχανικὸν σῶμα πρὸς ὀχύρωσιν τῆς χώρας συνέκειντο ἐξ ἐλλήνων, ἡ δὲ γλώσσα τοῦ ἐμπορίου, ἡ μεγάλη αὐτῇ ἀρτηρία τῆς πνευματικῆς ἐπικοινωνίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ παρέμεινε ὡς τὸ πρῶτον ἀνὰ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας ἑλληνική. Τὰ πολιτικὰ ὁμοῦ γεγονότα, ἅτινα ραγδαίως ἐπελθόντα ἀνέδειξαν κατόπιν βασιλεῖα τὸν Ἡρώδη, ἐπισυνέταμον τὴν μεταβολὴν ὁλοκλήρου τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ καθεστώτος τῆς Ἰουδαίας. Ὁ μουσοτραφὴς καὶ ἄκρως φιλέλλην οὗτος βασιλεὺς ὁ συμφιλοσοφῶν καὶ συρρητορεύων Νικολάῳ τῷ Δαμασκηνῷ, ὁ ἀπανταχοῦ τῶν ἐπισημοτέρων πόλεων τῆς Ἰουδαίας ἀνεγείρας θεῶν τε καὶ θεαινῶν τοῦ ἑλλη-

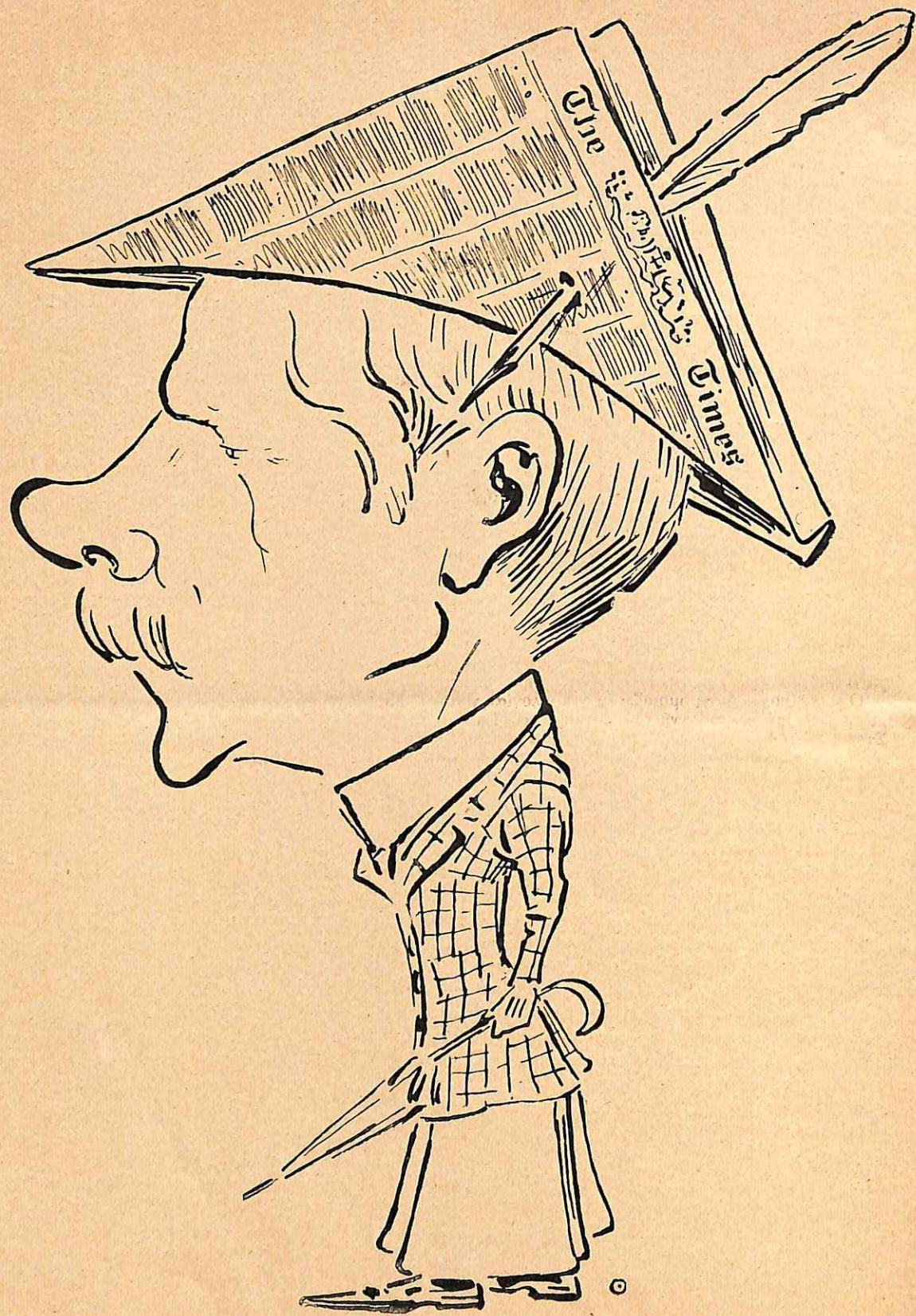
νικοῦ θρησκευματοῦ ναοῦς, ὁ περικοσμήσας τὰς πόλεις διὰ γυμνασίων θεάτρων, ἵπποδρόμων, σταδίων καὶ πεντετηρικῶν ἀγώνων, εἴπερ τις καὶ ἄλλος συνέτεινε πρὸς κοινὴν διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἠθῶν καὶ ἐθίμων. Τὰ πάντα ἀπὸ τῆς Ἰερουσαλὴμ μέχρι τῶν λοιπῶν σημαντικῶν πόλεων τῆς Ἰουδαίας ἔφερον ἀπανταχοῦ σχεδὸν τὸν ζωντανὸν ἐκείνον τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτήρος τύπον, τὸν ὁποῖον βραδύτερον τοσαῦται ἐπελθούσαι πολιτικά καὶ θρησκευτικά μεταβολὰ οὐδαμῶς κατίσχυσαν νὰ ἐξαφανίσωσι.

Οἱ Ἰουδαῖοι, πρακτικοὶ ὄντες μᾶλλον ἢ θεωρητικοί, τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν ἐνόμιζον οὐχὶ κόσμον τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ μέσον πρὸς ἐξασφάλισιν σχετικῆς τινος εὐμαρείας ἐν τῷ πρακτικῷ σταδίῳ, ἀκριβῶς ὡς παρ' ἡμῖν τινὲς ἐν Αἰγύπτῳ ὑπολαμβάνουσι τὴν ἐκμάθησιν τῶν ξένων γλωσσῶν. Γινώσκων ἐκ πείρας, φαίνεται, καὶ ὁ Ἰωσήφ τὴν ἐν τῷ πρακτικῷ σταδίῳ χρησιμότητα τῆς ἑλληνικῆς, εἰσάγει τὸν παῖδα Ἰησοῦν εἰς τι γραμματοδιδασκαλεῖον τῆς Καπερναοῦμ, ἐν ᾧ ἀκολουθεῖ ὁ ἐξῆς διάλογος. Ἐρωτᾷ ὁ διδάσκαλος. Τίνα γράμματα θέλεις νὰ διδάξω τὸν παῖδα; Ἀποκρίνεται ὁ Ἰωσήφ. Πρῶτον τὰ ἑλληνικά καὶ εἶτα τὰ ἐβραϊκά. Τὸ πενιχρὸν ἀνέκαθεν τῶν διδασκάλων, ἅτινα μηνιαίως κατεβάλλοντο, ἐπέτρεπον εἰς τὸν ἐπαγγελματίαν Ἰωσήφ, κάτοχον ἅλλως ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶδομεν καὶ τῆς πατρικῆς τῆς Παρθένου περιουσίας, νὰ δώσῃ εἰς τὸν Ἰησοῦν τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην ἀνατροφήν καὶ μόρφωσιν, ἐπὶ τῇ ὁποῖᾳ ἐσεμνύνοντο πάντες ὅσοι τῶν εὐγενῶν καὶ μὴ Ἰουδαίων ἀπεφοίτησαν τῶν ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων. Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐν τῇ ἀστυκῇ ταύτῃ σχολῇ τῆς Καπερναοῦμ μαθημάτων τοῦ Ἰησοῦ, ὁ Ἰωσήφ «ἰδὼν τὸν νοῦν τοῦ παιδίου καὶ τὴν ἡλικίοντα» πάλιν ἐβουλεύσατο μὴ εἶναι αὐτὸ ἄπειρον γραμμάτων καὶ παραλαβὼν αὐτὸ παρέδωκεν ἑτέρῳ διδασκάλῳ. Εἶπε δ' ὁ διδάσκαλος τῷ Ἰωσήφ. «Πρῶτον παιδεύσω αὐτὸ τὰ ἑλληνικά καὶ ἔπειτα τὰ ἐβραϊκά.» Οὐδεμία ἐντεῦθεν ἀμφιβολία ὅτι ἐν τινὶ ἑλληνικῇ ἰδιωτικῇ σχολῇ τῶν πόλεων τῆς Δεκαπόλεως, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐν Καπερναοῦμ, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, ὁ Ἰησοῦς διήκουσε πάντα τὰ ἐγκύκλια τῶν χρόνων ἐκείνων μαθήματα. Ἀπαξ μόνον κατὰ τὰ κανονικά καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῶν σπουδῶν αὐτοῦ,

δωδεκαετῆς ὢν, μετέβη εἰς Ἰερουσαλὴμ, ὅτε μεταξὺ τοῦ πλήθους ἐκείνου τῶν ἐν ὑπαίθρῳ κατασκηνούντων προσκυνητῶν παρ' ὀλίγον νάπολεσθῃ.

Καὶ ἤδη ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι νέοι δεκαπενταετείς ἢ δεκαεξαετείς ἀπεφοίτων τότε τῶν ἑλλ. ἐκπαιδευτηρίων καὶ ὅτι ὀκταετῆς τὴν ἡλικίαν ὁ Ἰησοῦς ἦλθε μετὰ τῶν γονέων αὐτοῦ εἰς Καπερναοῦμ, ἡ ὑπὸ τῶν συνοπτικῶν καθοριζομένη ἡλικία τῆς εἰς τὸν δημόσιον βίον ἐμφανίσεως τοῦ Σωτῆρος ἐπιτρέπει μικρὰν τινα ἀμφιβολίαν. Καὶ ὅντως ἡ ὑπὸ τῶν κανονικῶν εὐαγγελίων ἀποσιώπησις τοῦ μεσολαβήσαντος χρονικοῦ διαστήματος δέκα καὶ ὀκτὼ ὡς ἔγγιστα ἔτων, ἀπὸ τῆς εἰς Ἰερουσαλὴμ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν μεταβάσεως τοῦ Ἰησοῦ μέχρι τοῦ βαπτίσματος αὐτοῦ, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ποικίλας εἰκασίας καὶ αὐθαιρέτους γνώμας. Ἐὰν δὲ ἐπὶ τοιούτων εἰκοτολογιῶν στηριζόμενοι τινες ἐγνωμάτευσαν τελευταίως ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀπεδήμησεν χάριν εὐρυτέρων σπουδῶν εἰς Ἀλεξανδρείαν, ὁπόθεν μετέβη εἰς Ρώμην καὶ εἶτα τριακονταετῆς τὴν ἡλικίαν γενόμενος ἐπανέκαμψεν ἐκεῖθεν εἰς Γαλιλαίαν, ἀναγνωρίζουσι μὲν ἐμμέσως οἱ ταῦτα διςχυρίζομενοι τὴν πνευματικὴν τοῦ Σωτῆρος μόρφωσιν, οὐδὲν ἦττον ὁμοῦ ἡ γνώμη αὐτῶν περὶ αὐτοπροσωπείας τοῦ Ἰησοῦ πρὸς ἄλλον ὁμῶνυμον ἐξ Αἰγύπτου, οὗ τινος τοὺς ἄθλους ἀναγράφει ἐν ἐκτάσει ὁ Ἰωσήπος καὶ μνεῖα γίνεται ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων, ἐξελέγχεται χρονολογικῶς ἀβάσιμος καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν δύναται ἡ γνώμη αὕτη νὰ ἐκληφθῇ ὑπὸ σπουδαίαν ἐποψιν. Πιθανῶς ὅτι μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐν Καπερναοῦμ σπουδῶν, ἡ καὶ ἔτη τινὰ βραδύτερον ὁ Ἰησοῦς ἄγων ἤδη τὸ εἰκοστὸν δευτέρου ἢ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ μετέβη, κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν τότε παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις σπουδασταῖς ἔθος, εἰς τὴν ἔρημον παρὰ τινὶ φιλοσόφῳ ἀναχωρητῇ, ἐξ ὧν ἐβρίθον τότε πᾶσαι αἱ παρὰ τὴν Νεκρὰν Θάλασσαν ὄχθαι, ὅπως ὁ παρὰ τὴν Μαρεώτιν λίμνην τῆς Ἀλεξανδρείας χώρος ὑπὸ σιμῆνους Ἑσσηνῶν, τῶν πρώτων τούτων θεμελιωτῶν τῶν μετέπειτα πολυαρίθμων καὶ πολυνύμων χριστιανικῶν μοναχικῶν τῆς Αἰγύπτου ταγμάτων. Τὴν περὶ τούτου γνώμην στηρίζω ἐφ' ὅσον ὁ Ἰωσήπος περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν κρατούντων τότε ἐθίμων ἀναγράφει.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Π. ΠΑΡΚΑΣ

Η ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ
Miss-Ellin in Athens υπό Θ. Ἀννίνου—Εστία

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

« Ἀναβλεπόμεθα... »

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Ὡστε ἐκλείσει καὶ τὸ Βασιλικόν...
Ὁ ΜΑΘΗΤΗΣ. — Τὸ προέβλεπα. Τὸ σκουφάκι τοῦ

θεωρείου τῆς Διευθύνσεως ἐφαίνετο πολὺ σκεπτικὸν
τὰς τελευταίας παραστάσεις. Κάτι προαισθάνετο...

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Καὶ ὅμως ἐγὼ εἶχα ἀπατηθῇ αὐτὴν
τὴν φροῶν. Εἶχα τὴν ἰδέαν, ὅτι τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν
δὲν ἦτο δυνατόν νάπαντήσῃ μετὰ τὴν ἀδιαφορίαν του εἰς
τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Βασιλέως του, ἕνα ἐνδιαφέρον πού
ἐξεδηλώθη μετὰ τὴν θερμότητα καὶ τὸς αὐτῆς. Ἡ
στάσις αὐτῆς τοῦ κοινού προδιαθέτει διὰ πολλὰς ἀπο-
γοητεύσεις.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἐχομεν τόσον συνειδήσει μετὰ τὰς ἀπο-
γοητεύσεις! Πού ἀποδίδετε ἐν τούτοις τὴν ἀνεξήγητον
αὐτὴν ἀδιαφορίαν;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἐδόθησαν τόσον πολλὰ ἐρμηνείαι
τὰς τελευταίας ἡμέρας, καὶ ὅπου δίδονται πολλὰ ἐρμη-
νεῖαι τὸ σκότος γίνεται ψηλαφητότερον. Ὁ κ. Στεφά-
νου, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε καὶ αὐτὸς κάτοικος τοῦ ἐπισή-
μου θεωρείου μίαν ἐποχὴν, μᾶς διηγείται τὴν ἱστορίαν
τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου εἰς μίαν ἐφημερίδα καὶ ἐρευνᾷ
τὰ αἰτία τοῦ θανάτου του.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἡ ἱστορία εἶναι ἀνώνυμος. Πῶς συμπε-
ραίνετε ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν πρῶτον διευθυντὴν;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Διότι ὁμοιάζει με νεκρολογία, γραμ-
μένη ἀπὸ στενὸν συγγενὴ τοῦ μεταστάντος. Καὶ ὁ κ.
Στεφάνου, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὰ πράγματα, μεταξὺ τῶν
αἰτίων τοῦ θανάτου εὐρίσκει τὴν ἀποκέντρον θέσιν τοῦ
κτιρίου, τὴν δυσμενῆ ἐρωτικῶς ἀρχιτεκτονικὴν του,
τὰς ὑποχρεώσεις τῆς ἐπισήμου περιβολῆς, τὴν διαίρε-
σιν τῶν τιμῶν εἰς ἀριστοκρατικὰς καὶ λαϊκὰς, τὰς ἐπι-
βάσεις ἑνὸς ἀποθανόντος εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν διευ-
θυνσιν καὶ ἄλλα ἀνάλογα πράγματα.

Ὁ ΜΑΘ. — Δηλαδή ἐκατὸν σαρανταδύο λόγους. Ἴσως
ὁ πρῶτος ἀπ' αὐτοὺς θὰ ἦτο ἀρκετός. Ποῖον θέλετε
νὰ παραδεχθῶμεν;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἀς τοὺς παραδεχθῶμεν ὅλους. Ὅλοι
εἶναι βολικοὶ διὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ φαινομένου. Δὲν
γνωρίζετε τὴν θεωρίαν τοῦ Πουανκαρέ περὶ τῆς com-
modité;

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀς τοὺς παραδεχθῶμεν. Καὶ τώρα ποῖον
νομίζετε πῶς θὰ εἴνε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς καλλιτεχνι-
κῆς αὐτῆς χρεωκοπίας; Πάντα θὰ ἔχῃ τὸν ἀντίτυ-
πόν της.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἐν πρώτοις νομίζω ὅτι τὸ κοινὸν θὰ
εὖρη τρόπον νὰ παρηγορηθῇ. Τὸ ἐθνικὸν θέατρον,
ἐν ὅσῳ τὸ κτίριον στηρίζεται εἰς τὰ θεμέλιά του, ἐξα-
κολουθεῖ νὰ ὑφίσταται. Ὅλα τὰ ζητήματα εἰς τὴν
Ἑλλάδα εἶναι ζητήματα κτιρίων. Ἡ φροντίς μας διὰ
τὴν Ἀκαδημίαν ἐτελείωσε μᾶζι μετὰ τὸ κτίριον. Ποῖος
θὰ μᾶς εἴπῃ ὅτι δὲν ἔχομεν Ἑλληνικὴν Ἀκαδημίαν;
Καὶ ποῖος θὰ μᾶς εἴπῃ ὅτι δὲν ἔχομεν Ἑθνικὸν Θεά-
τρον; Ὅλοι οἱ ἀμαξάδες καὶ ὅλοι οἱ κικέρωνες τῶν
ξενοδογείων θὰ εἶναι ἐτοιμοὶ νὰ τὰ ἐπιδείξουν εἰς τοὺς
ἀμφιβάλλοντας. Διὰ τὴν ἐθνικὴν μας φιλοτιμίαν αὐτὸ
εἶναι ἀρκετόν.

Ὁ ΜΑΘ. — Μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι θὰ εἶναι ἀκατοί-
κητα.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Αὐτὸ δὲν ἔχει καμίας σημασίαν.
Μήπως κατοικεῖται ὁ Παρθενών; Μήπως κατοικεῖται
τὸ Θησεῖον; Δι' αὐτὸ δὲν ἐπαύσαν νὰ ὑπάρχουν.

ὑπάρχουν τόσαι σκiai εἰς τὰς Ἀθήνας, ὥστε ἄλλα
τόσα κτίρια δὲν θὰ τὰς ἐχωρούσαν. Ἐγὼ μάλιστα θὰ
ἐπρότεινα τὴν ἐκκένωσιν καὶ πολλῶν ἄλλων κτιρίων:
τοῦ Βουλευτηρίου, τοῦ Ὁδείου, τῆς Καλλιτεχνικῆς
Σχολῆς τοῦ Πολυτεχνείου, μερικῶν Σχολῶν τοῦ Πανε-
πιστημίου καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Ὁ ΜΑΘ. — Ποῖον λόγον θὰ εἴχῃ αὐτό;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν σὰς εἶπα; Διὰ νὰ ἐγκαταστα-
θοῦν αἱ σκiai τῶν προγόνων μας, πού μένουν εἰς τὸ
ὑπαιθρον δι' ἐλλειψιν καταλυμάτων.

Ὁ ΜΑΘ. — Εἶναι καὶ αὐτὸ μία ἰδέα, πού ἀξίζει νὰ
συζητηθῇ. Ἀλλὰ δὲν νομίζετε ὅτι ἐπὶ τέλους θὰ ἔλθῃ
μία γενεὰ πού θὰ μᾶς ζητήσῃ τὸ θέατρόν της; Δὲν
πρέπει νὰ τῆς τὸ παρασκευάσωμεν;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν ἀντιλέγω. Ὁ καταλλήλοτερος
ὅμως τρόπος διὰ νὰ παρασκευάσωμεν τὸ θέατρον τοῦ
μέλλοντος, εἶναι νάποθάνωμεν πρῶτα ὅλοι μας, μᾶζι
μετὰ τὸν κ. Βλάχον. Ἐκεῖνοι πού θὰ ἔλθουν κατόπιν θὰ
κάμουν τὸ θέατρόν τους.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀλλ' αὐτὸ ἀντίκειται πρὸς τὴν ἐξέλιξιν.
Παραδέχεσθε τὸν νόμον τῶν ἀλμάτων;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἡ ἐξέλιξις εἶναι καὶ αὐτὴ μία com-
modité, πού ἐπῆρε πολλοὺς εἰς τὸν λαὸν της. Τί
περιμένετε νὰ γίνῃ, μετὰ τὴν ἐξέλιξιν, τὸ σκουφάκι τοῦ
κ. Βλάχου; Τραγικὸς κόθορνος ἢ προσώπειον τραγω-
δίας; Δὲν ἐνθυμεῖσθε τί εἶπε ὁ Λέσκιγκ εἰς τὴν «Ἀμ-
βούργειον Δραματογραφίαν»; Εὐκολώτερον εἶναι νὰ
δημιουργηθῇ ἕνα θέατρον ἀπὸ τὸ ἄλφα, παρὰ νὰ διορ-
θωθῇ ἕνα χαλασμένον.

Ὁ ΜΑΘ. — Καὶ τί ὑποθέτετε ὅτι θὰ κάμουν αὐτοὶ
πού θὰ ἔλθουν αὐρίον;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Πρῶτον ὑποθέτω ὅτι δὲν θὰ ἔχουν
τὴν εὐαισθησίαν τὴν ἰδικήν μας μετὰ τοὺς ἀρχαίους, ὥστε
νὰ τοὺς σερβίρουν ὡς ὁμῶν κρέας. Θὰ βράσουν ὅλους
τοὺς ὑπερσυντελικούς καὶ θὰ βγάλουν ἀπ' αὐτοὺς ἕνα
ὠραῖον ζουμί, εὐγευστον καὶ δυναμωτικόν. Ἐπειτα θὰ
λησιμονήσουν μερικὰ δράματα, τὰ ὁποῖα ἐνθυμεῖται ὁ
κ. Βλάχος καὶ τὰ ὁποῖα εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιζητήσουν
εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων πέραν τῆς γενεᾶς μας.
Ἐπειτα δὲν θὰ ἔχουν προσωπικοὺς λόγους μετὰ τὸν Ἰψεν,
τὸν Χάουπτιμαν, τὸν Μάτερλιγκ καὶ τοὺς ἄλλους ἐκφύ-
λους πού θὰ παρουσιασθοῦν ἐν τῷ μεταξῷ. Καὶ τὸ
περίφημον βιβλίον τοῦ Μάξ Νορδίου δὲν θὰ μετα-
βάλλῃ πλέον τοὺς διευθυντὰς τῶν θεάτρων εἰς φρενο-
λόγους τῶν μεγάλων ποιητῶν.

Ὁ ΜΑΘ. — Ὡστε συνάγετε τὸ θλιβερόν συμπέρα-
σμα ὅτι ἡ γενεὰ μας εἶναι καταδικασμένη νὰ ζῇ
χωρὶς θέατρον;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Καθόλου. Θὰ ζῇ μετὰ τὸ θέατρόν
της. Κάθε καλοκαίρι θὰ βρέξῃ «ἐπιθεωρήσεις». Καὶ
οἱ ἄνθρωποι θὰ γίνουν τόσον μανιώδεις μετὰ τὸ νέον
αὐτὸ εἶδος, ὥστε θὰ ζητήσουν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν,
νάναυστήσῃ τὸν θεσμὸν τῶν ἀρχαίων *εἰσπραττήδων*,
μεταβαπτίζονσα αὐτὸν εἰς *ἐπιθεωρῆσιν*. Καὶ ἡ ἐξέλιξις
θὰ ἐξακολουθήσῃ.

Ὁ ΜΑΘ. — Ὡστε παραδέχεσθε μίαν ἐξέλιξιν.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ναί, ἀλλὰ μίαν ἐξέλιξιν ἀντίστροφον,
τὴν ὁποῖαν θὰ ὀνόμαζα *κατηφορικὴν*. Ἀπὸ τὰ κωμει-
δύλεια ἐφθάσαμεν εἰς τὰς ἐπιθεωρήσεις, ἀπὸ τὰς ἐπι-
θεωρήσεις εἰς τὴν σχολοβοσίαν. Πρέπει νὰ γνωρίζετε
ὅτι τίποτε δὲν εὐνοεῖ τόσον τὴν ἐξέλιξιν ὅσον ὁ κατή-
φορος. Ἀρκεῖ νὰ σὰς εἴπω ὅτι ἐγὼ ἤδη αἰσθάνομαι
ἕνα φοβερόν κνισμὸν δι' ἕνα θέαμα σχολοβοσίας. Καὶ
βεβαιωθῆτε ὅτι ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι, ὅσον καὶ ἂν τὸ κρύ-

πουν, αίσθάνονται τὸ ἴδιον. Οἱ θεατρῶναι πὺν θὰ εἰσαγάγουν τὰ *ροπαλα* εἰς τὴν σκηνὴν θὰ κάμουν χρο-
σὲς δουλειές. Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ περιφρονῇ τὸ πνεῦμα
τῆς ἐποχῆς του.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἐλπίζετε ὅτι θὰ ζήσωμεν νὰ ἰδοῦμεν
τὸν τελευταῖον αὐτὸν βαθμὸν τῆς θεατρικῆς ἐξελίξεως;

Ὁ κ. ΔΣΟΦ. — Θὰ ἔλθῃ τόσον γρήγορα ὥστε θὰ ζήσωμεν κ' ἐμεῖς καὶ ὁ κ. Βλάχος.

Ὁ ΜΑΘ. — Ὡστε au revoir εἰς τὸ νέον θέαμα.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ.—Διατί λέτε αὐτὴν τὴν ξενικὴν ἔκφρασιν;

Ὁ ΜΑΘ. — Πῶς νὰ εἰπῶ ;

Ὁ κ. ΔΣΟΦ. — Νὰ εἰπῇτε: «ἀναβλεπόμεθα».

Ὁ ΜΑΘ. — Φοβοῦμαι τὸν οἰωνόν. Οἱ ἡθοποιοὶ τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου ἔλεγαν παραπολὺ αὐτὴν τὴν λέξιν τελευταίως καὶ ἐπέπωτο νὰ μὴν «ἀνίδουν» ἀλλήλους.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Μὴν εἴσθε προληπτικός. Ἀναβλε-
πόμεθα.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀναβλεπόμεθα.

Π. Νβ.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ

Ἡ «Κερένια Κούκλα», ἀθηναϊκὸν μυθιστόρημα, ὑπὸ
Κωνσταντίνου Χρηστομάνου. Ἐπιφυλλίς τοῦ «Νέου
Ἀστειῶς», 27 Φεβρουαρίου—28 Μαρτίου 1908.

Ὁ συγγραφεὺς ἐπινοεῖ μίαν τραγικὴν ἱστορίαν, ἥ ὅποια διαδραματίζεται εἰς καθαρὸς λαϊκὸν περιβάλλον, εἰς ἕνα σπιτάκι μακρινῆς ἀθηναϊκῆς συνοικίας, ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ παρὰ τὸν βράχον τοῦ Φιλοπάππου. Ἐκεῖ κατοικεῖ ὁ Νίκος, ἕνας νέος τεχνίτης, ξυλολύπτης, μετὰ τὴν γυναῖκα του, τὴν Βεργινία, ποὺ εἶνε βαρεῖα σὺν κορεββάτι, καὶ μετὰ τὴν Λιόλια, — ἕνα ὠμορφο δροσερὸ κοριτσάκι στὴν πρώτη του ἀνθήρα, — ἀνεψιὰν τῆς θείας τῆς γυναίκας του, ποὺ ἦλθε νὰ μείνῃ στὸ σπίτι καὶ νὰ τοὺς ὑπηρετῇ, ὅσον καιρὸν ἡ Βεργινία θὰ ἦταν ἄρρωστη. Ὁ Νίκος ἐρωτεύεται φυσικὰ τὴν Λιόλια, καὶ μίαν ἡμέρα ποὺ πῆγαν νὰ κόψουν λουλουδιὰ στ' ἀνοιξιὰτάκα χωράφια, τὴν κάνει δική του κάτω ἀπ' τὲς ἀνθιόμενες ἀμυγδαλίες, κ' ἐξακολούθει νὰ τὴν ἔχῃ ἐρωσμένην του καὶ στὸ σπίτι, κάτω ἀπ' τὰ μάτια — τὰ λευκὰ ἀπὸ τὴν ἀναμία — τῆς δυστυχισμένης Βεργινίας. . . Ἀπ' τὸ κακὸ τῆς ἡ ἀρρώστη πεθαίνει, καὶ ὁ Νίκος κρατεῖ, καὶ σὲ λίγο στεφανώνεται, τὴν Λιόλια. Ἐπτά μῆνες ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐκδρομὴν στὲς ἀμυγδαλίες, ἡ Λιόλια γεννᾷ τὸ πρῶτό της παιδί, θηλυκὸ, ἀτρωφικὸ, χλωμὸ σὰν κερένια κουκλά, ἴδιο καὶ ἀπαράλλακτο μετὰ τὴν χλωμὴ Βεργινία! Ἦταν, θὰ ἔλεγε, τὸ παιδί τῆς πεθαμένης, ποὺ εἶχε τόσον πόθο νὰ τὸ κάμῃ μετὰ τὸν ἀγαπημένο της τὸ Νίκο, ἀπὸ τὸν καιρὸ μάλιστα ποὺ εἶπαν οἱ γιατροὶ οὐ δὲν θὰ γίνῃ ποτὲ μητέρα, — ἀπὸ ἀποβολὴν εἶχε ἀρρωστήσει, — καὶ ποὺ εἶχε καταλάβῃ πᾶς ὅτι περιττὸ νὰ γίνῃ καλὰ καὶ νὰ ζήσῃ, ἀφοῦ ἦταν στὸ πόδι της ἡ Λιόλια καὶ ὁ Νίκος τῆς ἐρωτευμένος μ' αὐτὴν . . . Τὸ ἐπιμαρτυρικὸν παιδί πεθαίνει! τὸ παίρνει τῆς Λιόλιας, σάν δικό της, ἡ πεθαμένη. Ἐπειτα τῆς παίρνει πίσω καὶ τὸν Νίκο τὸν ἴδιο, ποὺ τὸν λατρεῖται μετὰ ζήλεια καὶ μέσ' ἀπὸ τὸν τάφο: Σ' ἕναν καναὶ μάχιρουνον θανατηφόρα τὸν νέον τεχνίτη, κ' ἡ Λιόλια μένει μοναχῇ.

Αὐτὴ εἶνε μὲ δυὸ ἀσχημα λόγια ἡ πανωραία ἱστορία τῆς «Κερένιας Κούκλας». Συνδιάζει, βλέπετε, τὰ πραγματικώτερα στοιχεία μὲ τὰ υπερφυσικώτερα. Ἐλνε ἡ ἀλήθεια ἐνὸς θαυμασίου μυστικισμοῦ. Καὶ αὐτὸ κυρίως τὴν κάμνει, κατὰ τὴν γνώμην μου, ὑπέροχον ἔργον, ἀνωτέρας ποιητικῆς ὑποστάσεως, ὅπως εἶνε ἡ ἡθογραφία ὅταν ἔχη, μαζὶ μὲ τὴν πολυθρύλητον «ποίησιν τῆς πραγματικότητος»—ἡ ὁποία δὲν ἀρκεῖ διὰ νὰ κάμῃ τὸ τέλειον καλλιτέχνημα» — συυφασμένην καὶ τὴν

ποῖσιν τοῦ υπερπέραν, τὴν σπανίαν ἀλλ' ἀπαραίτητον. Ὅλα τὰ υπερφυσικά, εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ κ. Χρηστομάνου, ἐξηγοῦνται φυσικῶς ὡς συνέπειαι ἀναγκαῖαι. Ἡ πολὺ νεαρὰ ἡλικία τῆς Διόλως ἔξαφνα, αἱ συγκινήσεις τῆς πρώτης τῆς συλλήψεως, ἡ διαρκὴς ἐνατένισις τῆς ἄρρωστης Βεργινίας, μὲ τῆφις μάλιστα καὶ σπαραγμοὺς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς κνοφορίας, ὅλ' αὐτὰ ἐξηγοῦν ὄχι μόνον τὴν γέννησιν τῆς Κερένειας Κούκλας ἀλλὰ καὶ τὸν θάνατόν της. Ἐπίσης ἡ ἐκτακτος ὠραίότης τῆς Διόλως, οἱ θερμοὶ πόθοι τοὺς ὁποίους ἤναπεν εἰς τὰ στήθη τῶν νέων ἀντιζήλων καὶ τὸ βαθύ μῖσος ποῦ ἔτρεφαν ὅλοι αὐτοὶ διὰ τὸν εὐτυχὴ καὶ παρόντος κατακτητὴν τῆς, ἐξηγοῦν, καὶ μάλιστα μᾶς παρουσιάζουν ὡς μοιραῖον, τὸν βίαιον θάνατον τοῦ Νίκου ὑπὸ τὴν καίαν ἀντεραστοῦ κούσταβάζη. Διὰ κανένα ἀπὸ τοὺς θανάτους αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι τιμωροῦν τὴν Διόλιν, τὴν ἄθλιαν ἀμαρτωλὴν, δὲν εὐθύνεται ἡ καίμενη ἡ Βεργινία. Ἡ πεθαμένη δὲν ζῇ παρὰ εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῶν ζωντανῶν, καὶ δὲν φοβερίζει, τῆς ἄγριον φάντασμα, παρὰ εἰς τὴν συνειδήσιν των. Καὶ ἂν ἀπὸ τὰ τρία κερὰ, ποῦ ἄναψε μίαν ἡμέραν εἰς τὸν τάφον τῆς, βασανιζομένη ἀπὸ τύψεις καὶ θέλουσα νὰ τὴν ἐξελίξωσιν ἡ δυστυχημένη Διόλια, ἐγύρισαν πρὸς τὸ χόμα τὰ δύο—τὸ κερὶ τοῦ Νίκου καὶ τὸ κερὶ τοῦ παιδιοῦ—ὡς νὰ τὰ ἐτραβοῦσεν ἀπὸ μέσα, μὲ ἀόρατα ἄσπρα χέρια, ἡ ἐκδικητὴ πεθαμένη, καὶ αὐτὸ ἦτο τραγικὴ συμπτώσις, ποῦ δὲν εἶχε σημασίαν παρὰ μόνον διὰ τὴν ἔνοχον Διόλιν. Ἵσως τὰ δύο ἐκεῖνα κερὰ νὰ εἶχαν φυτευθῇ εἰς μέρος ποῦ τὸ ἐπύρουνεν ὁ ἥλιος...

Ὅλα ἐξηγοῦνται... Ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς τίποτε δὲν ἐξηγεῖ. Μᾶς παρουσιάζει καὶ μᾶς ἀφίνει νὰ πιστεύωμεν τὸ ὅτι φαίνεται, καὶ μόνον ἀφοῦ περάσῃ ἡ συγκινήσις, ἡ γοητεία μας, βλέπομεν ὅτι ὑπάρχουν τὰ στοιχεῖα διὰ νὰ παπλάσωμεν πιστῶς καὶ τὸ ὅτι εἶναι. Ἀλλὰ τί εἶναι τάχα καὶ αὐτὸ ποῦ εἶναι; Μήπως εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὰ πλεόν ἐξηγημένα, δὲν εἶναι διὰ τοὺς ἀνθρώπους τὰ πλεόν ἀνεξήγητα; Ἡ μήπως φαίνεται τίποτε, καὶ τὸ ἀπλούστερον καὶ τὸ κοινότερον, ποῦ νὰ μὴν ἔχη τὸ μυστικὸν καὶ υπερφυσικόν του βάθος; «Ὅταν ἡ γυναῖκα ποῦ κνοφορεῖ ἔχη ἔμπροσ τῆς διαρκὸς μίαν ζωηράν εἰκόνα—πρόσωπον, ζωγραφίαν ἢ ἀγαλμα, —πολὺ ἐνδεχόμενον νὰ διαπλασθῇ τὸ ἔμβριον καθ' ὁμοίον σὺν αὐτῇ τῆς εἰκόνης.» Ἀλλοίμονον εἰς ὅποιον πιστεύει ὅτι τὸ φαινόμενον αὐτὸ, τὸ βεβαιούμενον ἀπλῶς ἀπὸ τὴν Φυσιολογίαν, εἶνε κ' ἐξηγημένον! Ὁ συγγραφεὺς τῆς «Κερένειας Κούκλας», μέγας παρατηρητὴς, εὐρίσκειται πολὺ πλησιέστερα εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆς ζωῆς, ὅταν δὲν ἐξηγῇ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ τὰ υπερφυσικά. Καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔργον του, ὡς κομμάτι ζωῆς, εἶνε ὑπέρρονον καὶ θαυμάσιον, διότι μᾶς παρουσιάζει *ὁλόκληρον τὴν ζωὴν*, ἀπὸ τὴν ἐπιπολαιότεραν ἐπίφασιν μέχρι τοῦ βαθυτάτου τῆς βάθους, τὰ γενεοτάτα δηλαδὴ τὰ πραγματικὰ μαζί με τοὺς μυστηριώδεις ἐκείνους συνδυασμοὺς των, ποῦ μᾶς φέρουν ἔμπροσ εἰς τὸν ἀπαραβίαστον πέπλον τῆς Δυνάμεως, ἡ ὁποία διέπει τ' ἀνθρώπινα. Τοῦτο κατὰ βάθος δὲν εἶνε τὸ ἔργον τῆς μεγάλης τέχνης, τῆς ἀληθινῆς ποιήσεως;

Ἐὰν τὴν ἐποικὺν αὐτήν, ἥ ὅποια εἶνε καὶ ἡ κυριώ-
τερα, νομίζω ὅτι δὲν ἐγράφη ἀκόμῃ εἰς τὴν γλώσσαν
μας ὁραϊότερον καὶ ὑψηλότερον μυθιστόρημα. Κάθε
φιλολογία θὰ τὸ κατέτασεν ὑπερφάνως εἰς τὰ κει-
μήλιά της, κ' ἔπρεπε μὰ τὴν ἀλήθειαν ἀπαδησιευθῇ
μόνον εἰς τὴν ἐποχὴν μας καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ
παρέλθῃ σχεδὸν ἀπαράτητον, ὡς ἐπιφυλλὶς μᾶς
γενναίας ἐφημερίδος, τῆς ὁποίας ἀμφιβάλλω ἂν ᾔψῃσε
δ' αὐτοῦ ἡ κυριολόγια ἔστω καὶ κατὰ ἑκατὸν φύλλα!
Εἶνε ἀληθές ὅτι ὁ ψυχαρασμός ἐμπνέει μεγάλας ду-
σπιστίας· κ' ἐπειδὴ τὸ ἔργον τοῦ κ. Χρηστομάνου εἶνε
γοιμνόμενον εἰς τὴν δημοτικὴν, — ὅπως ἔπρεπε φυσικά
νὰ εἶνε μία ἀθηναϊκὴ ἠθογραφία, ἀποτελοῦσα συγχρό-
να ποίημα ἐξαισίου λυρισμοῦ, — πολλοὶ ἀπεξίσωσαν

νά τὸ ἀναγνώσουν διὰ τὴν γλῶσσαν. Ἄλλ' ἂν τὸ ζο-
νὸν μας διέσωζε ἵγνος καλαισθησίας καὶ ἂν δὲν ἦτο
βελῦτατα διεφθαρμένον ἀπὸ τὰς κενὰς *ομαλοτήτας* τῶν
συνήθων ἐπιφυλλίδων. εὐθύς μὲ τὸ πρῶτον βλέμμα θὰ
κατενόημι ὅτι ἡ «Κερένια Κούγκλα» εἶνε ἀπὸ τὰ ἔργα
ἐκείνα, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ κατανικοῦν ἐντὸς μας καθε-
γλωσσικῇν πρόληψιν καὶ νὰ τρέπουσιν εἰς φυγὴν καὶ
αὐτὸ τὸ φάσμα τοῦ ψυχαρισμοῦ!

‘Ὁμολογῶ ὅτι εἰμαι πολὺ στενοχωρημένος τώρα πού πρέπει νά εἰσελθῶ καί εἰς τὰς λεπτομερείας. Ἡ ‘Κερένια Κούκλα’ μὲ μαγεύει προπάντων ὡς σύνολον. Διὰ τοῦτο δὲν ἤθελα νὰ ξεχωρίσω τίποτε, καὶ νὰ εἰπῶ ὅτι αὐτὸ τὸ πρόσωπον εἶνε ζωντανώτερον ἀπὸ ἐκεῖνο ἢ ὅτι αὐτὴ ἡ σκηνή, αὐτὴ ἡ περιγραφή, μοῦ ἀρᾷσει περισσότερον ἀπὸ τὴν ἄλλην... Καὶ τέλος πάντων ἡ ἀσέβεια πρὸς ἓνα ἔργον, τόσον ἀρμονικῶς ὠραῖον καὶ περιτέχον, δὲν θά ἦτο καὶ πολὺ μεγάλη, ἂν ἔλεγα ὅτι μοῦ ἔκαμε βαδυστάτην ἐντύπωση ἡ περιγραφή τοῦ αἰνικοῦ τοπίου πού φαίνεται ἀπὸ τὸ σπιτάκι τοῦ Νίκου· ἡ περιγραφή τῆς ἀθηναϊκῆς ἀποκρησῆς, ὅπου καὶ τὸ ὕψος ἀκόμη, καλλιτεχνικωτάτα, παρουσιάζει, θὰ ἔλεγες, τὴν πολυθυρόρροον καὶ πολυποταμὸν κίνησιν τοῦ δρόμου καὶ μὰς προξενεῖ ὅλην τὴν ἡδονικὴν ζάλην τοῦ θεάματος—ἢ ἡ σκηνὴ τοῦ θανάτου τῆς Βεργίνιας, ὅταν ἡ Λιόλια ἐνόμισε πὼς ἔπεσε χάμω τὸ φρεγγάρι πού κατεσχόρευε τοὺς ἔρωτάς της μὲ τὸ Νίκο—ἢ ἡ ἄλλη σκηνή, ἡ μεγάλη, εἰς τὸ ἐκκλησάκι μὲ τὰς ἀσβεστομέσας ἀγιογραφίας τῶν τοίχων, ὅπου γίνονται τὰ ὄνυμα στεφανώματα τοῦ Νίκου καὶ τῆς Λιόλιας, καὶ ὅπου τοῦ χάκου περιμένει ἡ νύφη νὰ γίνῃ ὁ ἀσβέστης ἀνάηρος σάν σύννεφο, καὶ νὰ λάμψουν ἀπὸ μέσα τὰ μάτια τῶν ‘Αγίων σάν ἀστέρια, (ὅπως τῆς εἶπεν ὁ ἐκκλησιαστής ὅτι γίνεται τὸ θαῦμα, κάθε φοράν πού ἔρχεται ἐκεῖ νὰ στεφανωθῇ ‘νύμφη παρθένος’ ἀγνή, εἰς γάμον εὐλογημένον ἀπὸ τὸν Θεόν,) ἀλλὰ δὲν βλέπει ἡ Λιόλια παρὰ μόνον μίαν μαυροφόραν ‘Αγίαν νὰ τὴν φοβερίζῃ... τὴν Τύφιν της εἰς φάντασμα! — καὶ ἂν ἐπρόσθετα ὅτι ποτὲ εἰς τὴν ζωὴν μου δὲν ἐδιάβασα ὠραῖον τέτοια σκηνή!

«Ἄλλ', ἡ ἀσέβεια θὰ ἦτο πραγματικῶς ἀσυγχώρητος ἀν' ἐμένα, ὅτι μερικαὶ λεπτομέρειαι δὲν μοῦ ἀρέσουν ὅσον ἄλλαι, ὅτι π. χ. δὲν μ' ἐνθουσιάζουν τόσοι πολὺ τὰ «τσίνορα» τῆς θαλάσσης — τὰ κατὰ τὴν τὴν καραβιῶν, — καὶ μερικαὶ ἄλλαι τόσοι ἀπρόοπτοι καὶ παρακινδυνευμένοι παρομοιώσεις, — ὅτι ἐγὼ δὲ ἔσβυνα ἴσως τὸ «λαχτάρα μου!», τὸ ὅποιοι προσθέτει ἐς συγγραφεὺς μετὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ κοριμοῦ τῆς Διόδιας, — ὅτι ὁ γυναικοκαυχᾶς, φοροτωμένος, ἐλέγχει κάποιαν ἡθογραφικὴν ἐκζητήσιν, ὅπως καὶ ἡ κυκλογοσσία τῶν γειτομισσῶν τῆς Βεργινίας, καὶ μερικὰ τέτοια μέρη τῶν καταντῶν ἴσως φωτογραφίαι ὧμαι...

« Ἄλλ' αὐτό — ἂν κ' ἐξ ἀφορμῆς διαφοροετικῆς, — τὸ παρετήρησεν ἡδὴ ὁ κ. Πέτρος Βλαστός, ὁ Ἐριμοναίου «Νουνᾶ». Ὁ κ. Βλαστός θὰ ἤθελεν νὰ γένει τὴν «Κερνία Κοῦκλα» ὀλιγώτερον φορτωμένην καὶ στολισμένην, περισσότερον ἐγκρατὴ καὶ λιτὴν. Κατ' αὐτὸν, ὁ πλούτος τῆς κοραΐνης ἔκεινα δὲ τὰ μέρη εἶνε ἀληθινὰ ἀριστουργήματα, ὅπου ὁ κ. Χρηστομάνος κατὰδραματίζων νὰ συγκρατήσῃ ἐν μέτρῳ καὶ τοὺς λυρικοὺς οἰστροὺς τοῦ καὶ τὴν παρατηρητικὴν του ψυχολογείαν. Ἡ μόνη ἀντίρρησης τὴν ὅποιαν θὰ εἶχα εἰς τοῦτο, ἀτομικῶς, εἶνε ὅτι ἀληθινὸν ἀριστοῦργημα εἶνε μόνον τὸ σύνολον διὰ τὸ νὰ μοῦ κάμῃ λοιπὸν αὐτὴν τὴν ἐντύπωσιν, τὰ μέρη τοῦ πρὸς αὐτὴν νὰ εἶνε ἀναγκαῖα, καὶ συνεπῶς ὀφείλω νὰ τὸ δευτὸν ὅπως εἶνε.

Ὁ κ. Βλαστός ἐκφράζει τὴν ἀντιπάθειάν του κατὰ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ ἔργου. Ὁμολογῶ ἐγώ, ὅτι ἡ «ἀνελιχούσῃ» τοῦ κ. Χρηστομάνου δὲν εἶνε ἡ φιλοσοφία ποὺ ἀγαπῶ περισσότερο. Φοβούμαι ὅμως

— ἐλπίζω καλλιτέρα — μήπως ἡ «ἀνελπισδοσύνη» αὐτὴ εὐριόκεται μόνον εἰς τὸν σύντομον πρόλογον. Τὸ βέλαιον εἶνε, ὅτι ἀάθε φορὰν ποὺ ἔχω ἐμπορὸς μου ἐνα ἔργον τόσον ἐξόχως ἀληθινόν, ὅπως εἶνε ἡ «Κερνία Κούκλα», κατορθόνον, ἴσως ἀπὸ ἐνα ἀνεξήγητον θαῦμα τῆς Τέχνης, να εὐρίσκω μέγα τὴν φιλοσοφίαν μου!

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΘΕΑΤΡΟΝ

Tò « Βασιλικόν »

Αἱ Ἀθῆναι ἐπανέρχονται εἰς τὴν θέσιν πόλεως δευτερευούσης. Ὅχι ὅτι τὸ «Βασιλικὸν», ὅπως ἦτο, ἦτο θέατρον διὰ πραιτεύουσας. Ἐξοῦσε ὅμως ὅπως ὅπως, καὶ ὑπῆρχε πάντοτε ἡ ἐλπίς νὰ βαδίσῃ ἐμπρὸς πρὸς τὸν μεγάλον σκοπὸν τοῦ.

Διὰ τὴν στέρησιν τῶν μεταφράσεων τοῦ «Βασιλικοῦ» καίweis δὲν ἐπέσπευε, μολοντὶς ὑπῆρξαν σιγμαί, πού μιὰ πνοὴ καλλιτεχνικῆς ἐπέρας ἐπάνω εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ. Ἐπόνεσαν ὅμως — ὅσοι ἐπόνεσαν — διότι χάνουν τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος. Δὲν ἀποθαρρύνεται καίweis ὅταν ἴδῃ τὸν χειροτόγον μετὰ φρικταστικά εργαλεία. Ἀπελπίζεται ὅταν ἴδῃ τὸν ἄρρωστον ἐγκαταλειπόμενον εἰς τὴν τύχην τοῦ.

Ἐνα πράγμα ἐπεριμένανεν ἀπὸ τὸν Βασιλέα. Μὲ χρεὶ
στιβαρὸν ν' ἀποκόψη, ὅτι μετέδιδε τὸν μαρμαρὸν εἰς
τὸ θέατρον. Ἐπρωτίτημε νὰ τὸ ἐγκαταλείψῃ. Διὰ τὴ
λιποψυχία; Ἄς ἐδοκίμαζε νὰ μεταγγίσῃ νέον αἷμα.
Ἄς ἐκαλοῦσε νέους ἀνθρώπους, μὲ νέας ἰδέας, νὰ ἀνα-
λάβουν τὸ ἔργον τῆς διευθύνσεως, ὅχι μεταφράζοντες
ὅτι τύχη, ἀλλὰ ἐργαζόμενοι, διευθύνοντες, ἐνθουσιάζ-
οντες· ἐνθουσιαζόμενοι αὐτοὶ πρῶτοι.

Τὸ «Ξηρία» ἔγραψαν, ὅτι τὰ ἀνύχα διὰ νὰ ζήσουν, ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ μίαν ψυχὴν. Τὴν ψυχὴν αὐτὴν θὰ τὴν εὐρίσκει καὶ θὰ τὴν ἐχαρίζε εἰς τὸ θεάτρον. Μὲ τὸ νὰ ἔγιναι λάθρῃ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ προσωποῦ, δὲν ἀνακόπεται τὸ ἔργον τῆς Ἑλληνικῆς Σζηνῆς. Ἐπ' αὐτῷ εἰς τὰ ἀδόξα εὐρείαια ἄς πισθῇ τὸ νέον θεάτρον.

Τὴν ζωὴν τοῦ Βασιλείου» τὴν γνωρίζομεν ὅλοι. Ἡ σκέψις τῆς διευθυντικῆς, σεβαστῆς εἰς ἄλλα, υπήρξε αὐτῇ: «Ὅτι, ἑλληνοφρονὲς δὲν ἀξίζει. Καὶ ἐν ἑσῶς ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἕνα ἔργον πρωτότυπον, λὲς καὶ τὸ ἔκαμε διὰ νὰ ἔχη ἕνα ἐπιχείρημα δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ποῦ τὴν καταγοροῦν.

Τί ἐγένετο λοιπόν;
Ἐνθυμούμαι τὸν Ἀντίπαλον. Δὲν ἐδιάβασα τὸ πρωτό-
τυπον. Ὅπως τὸ εἶδα ὁμῶς εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ «Βασι-
λικοῦ» ἦτο ἓνα ἔργον κενόν. Ἐφυγε ὁ κόσμος ἀπὸ τοῦ
θέατρον χωρὶς καμμίαν ἐντύπωσιν.

«Ὁλόκληρον καλοκαίρι, πέτυσι ὁ θάσος «Βονασέρα» ἔπαυε τὸν *Κλέπτην*. Καὶ νὰ τὸ «Βασιλεῖον» μᾶς δίδει τὸν *Κλέπτην*. Διὰ τὸν *Κλέπτην*. Διότι ἐπέτυχε τὸ καλοκαίρι. Καὶ τότε διατίθῃ τὸν *δοκιμώτατον Μάρθω* ἢ τὸν *Γιὸν* τὸν *Ἰαζου*; Καὶ αὐτὰ ἐπέτυχον. Καὶ ἦσαν καὶ ἔργα ἑλληνικά. Ἀλλ' αὐτὸ ἀρκοῦσε διὰ τὰ μορφάση περιφρονητικῶς ὁ κ. Βλάσος καὶ ὁ γραμματεὺς του.

Γι' αὐτὸ λοιπὸν ἔχλεισε τὸ «Βασιλικόν». Δὲν ἤξερω. ἴσως εἰς εἰδικὴν μελέτην τὰ «Παναθηναῖα» παρουσιάζουσιν τὸ ζήτημα ἐν ἐκτάσει. Ἀνέφερα μόνον μίαν ἀπὸ τὰς ἀρραίστους τῆς διευδύνσεως. Τὴν πρώτην καὶ τὴν μεγαλυτέραν.

“Ἄλλο τὸ ζήτημα τῆς ὀλικῆς αὐταρχείας τοῦ θεά-
τρου. Ὡς ἔληθε ἐπιτέλους βοηθὸς ἡ Κυβέρνησις. Ὡς
ἀπαλλάξουν τὸν Βασιλεῖα ἀπὸ τέτοιαις σχέψεσι. Ἀρκετεῖ
ἔχει. Ἡ κυβερνητικὴ ἐπιχορήγησις τοῦ θεάτρου εἶνε
ἀπὸ τὰ πρῶτα καθιζόντα τοῦ Κράτους πρὸς τὸ ἔθνος.
Πρῶτα-πρῶτα πὸς ἐαυτὸν πρέπει νὰ παρουσιάζεται
εὐπρόσωπον τὸ ἔθνος.

K. M.

νός. 'Αλλ' ἢ ἐπὶ αὐχμηροῦ καὶ ἀνύδρου ἐδάφους πόλιν παντελῶς στερεῖται οἰουμένη σκιεροῦ ἄλσους, ἀπαραιτήτου, ἰδία κατὰ τὸ θέρος, πρὸς ἀνάταυσιν τοῦ τε σώματος καὶ τοῦ πνεύματος. Ἡ οὐσιωδεστάτη ὁμως αὕτη ἔλλειψις εὐτυχῶς δύναται ἐν μέρει νὰ θεραπευθῇ. Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ μόνον ἡ καλὴ τοῦ βασιλέως θέλησις, περὶ ἧς δὲν ἐπιτρέπεται ἡμῖν ν' ἀμφιβάλλωμεν.

Ἡ κυριότης τοῦ κήπου εἶναι ἐθνικὴ, δυνάμει τοῦ 500^{ου} ψηφίσματος τῆς Βας ἐν Ἀθήναις ἐθνικῆς συνελεύσεως. Ἐπίσημός τις πράξις, δυνάμει τῆς ὁποίας παρεδόθη ὁ κήπος εἰς τὴν χρῆσιν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας δὲν ὑπάρχει.

Οὗτος ἢ ἄλλως εἶναι τοσοῦτον μέγας οὗτος, ὥστε θὰ ἦτο δυνατόν νὰ χωρισθῇ ἑκτασίς τις, ἔστω καὶ πρὸς ἀποκλειστικὴν χρῆσιν τῶν ἐν τῷ ἀνακτόρῳ οἰκούντων, περιφρασσομένη διὰ καταλλήλων κυκλίδων. Ὅλος δὲ ὁ λοιπὸς γῶρος αὐτοῦ, ἐνούμενος μετὰ τοῦ νῦν *Ζαπείου* καὶ, καλούμενος δι' ἰδίας ὀνομασίας — παραδείγματος χάριν «*Ἠλύσιον πεδίον*» — νὰ δοθῇ εἰς χρῆσιν καὶ ἀπόλαυσιν τοῦ λαοῦ εἰς ὃν ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν ἀνήκει.

Ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ οἰκογενεὶά του ἔχουσι τὴν δροσρὰν Δεκέλαιαν. Ἄλλως δὲ οὐδέποτε μένουσιν ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ θέρος. Ἐπίσης καὶ οἱ ἀντικλειδοῦχοι, δροσιζόμενοι εἰς Ἑλβετίαν ἢ ἄλλαχού. Ἄλλ' οἱ δύστηνοὶ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ τὰς Ἀθήνας ἐπισκεπτόμενοι ψήνονται ὥς οἱ ἄμνοὶ τοῦ Πάσχα ὑπὸ τῶν φλογερῶν τοῦ ἀθηναϊκοῦ ἡλίου ἀκτίνων.

Ἐάν ἡ κυβερνήσις ἐκθέσῃ τῷ βασιλεὶ τὰ δέοντα, πεποίθαμεν, ὅτι πρότερος τοιαύτη γενήσεται προθύμως ἀποδεκτή. Οὐδεμία δ' ἴσως ἄλλη πράξις αὐτοῦ — αὕτη καθ' ἑαυτὴν λογικὴ, δικαία, ἄλλως δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου *ἐπιβαλλομένη* — θὰ εὐχαριστήσῃ πλείοτερον τοὺς Ἀθηναίους, ἀπὸ τὴν φιλοβασιλικότητα τῶν ὁποίων δὲν πρέπει, νομίζομεν, νὰ εἶναι δυσηρεστημένος ὁ ἀναξ.

Εὐλογημένη θὰ εἶναι ἡ ὥρα, καθ' ἣν αἱ Ἀθηναίαι, ἐκτὸς τοῦ χειμερινοῦ *Ζαπείου*, θ' ἀποκτήσωσι καὶ τὸ θερινόν «*Ἠλύσιον πεδίον*».

ΜΕ ἰδιάζον ἐνδιαφέρον ἀσολοῦνται οἱ Γερμανοὶ περὶ τοῦ μεγάλου μυθιστοριογράφου τῆς Γαλλίας Γουσταύου Φλωμπέρ. Ὅχι δὲ μόνον διὰ τὴν ἀφθαστον τελειότητα τοῦ ὕφους του, ἡ ὁποία ζῶντα ἀκόμη τὸν εἶχε καταστήσῃ κλασσικὸν εἰς τὴν πατρίδα του, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλον λόγον. Ὁ Φλωμπέρ ἔγραψε κάπου «Κατὰ βάθος εἰμαι Γερμανός» ἔχω εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς μου τὴν ὁμίχλην τοῦ Βορρᾶ, τὴν ὁποίαν ἀνέπνευσα εἰς τὴν γέννησίν μου». Οἱ Γερμανοὶ λοιπὸν εὐρίσκουν ὅτι ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Πειρασμοῦ τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου» εἶναι πλησιέστερος ἄλλων ξένων συγγραφέων εἰς τὴν γερμανικὴν ψυχὴν ἀποτελὼν σύνθεσιν «τοῦ ἀπειρώς βαθύς γερμανολυρικοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς ρομαντικῆς τελειότητος περὶ τὴν μορφήν.

Κατ' αὐτὰς ἀγγέλλεται γερμανικὴ ἔκδοσις τῶν Ἀπάντων τοῦ Φλωμπέρ εἰς 10 τόμους, περιέχουσα πλὴν τῶν 6 τόμων τῶν γνωστῶν μυθιστορημάτων καὶ διηγημάτων, τρεῖς τόμους ἐπιστολῶν καὶ ἓνα τόμον ὀδοιπορικῶν σημειώσεων. Τῆς Κας Μποβαρύ, προτάσσεται ἡ θαυμασία περὶ Φλωμπέρ μελέτη τοῦ Μωπασάν.

Τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐκδόσεως ἔχει ὁ E. W. Firscher, συνδεδωκὼν μετὰ τὴν εὐσυνειδήτην καὶ λεπτολόγον ἐρευνητικότητα τῶν Γερμανῶν, βαθεῖαν ἀγάπην πρὸς τὸν μέγαν συγγραφέα. Ἀνεδίδραμεν ἀρχεῖα, παρέβαλε χειρόγραφα. Τρεῖς δὲ μελέτας του, τοιαύτης ἐργασίας πορίσματα, θὰ ἐκδόσῃ μετ' ὀλίγον γαλλιστὶ ἡ ἀνεψία τοῦ Φλωμπέρ Κ. Franklin-Cront ὑπὸ τὸν τίτλον «*Études sur Flaubert inédites*».

Ἡ «Ἐπιθεώρησις τῶν Παρισίων» δημοσιεύει τὴν πρώτην δὴθεν διατύπωσιν τοῦ «Πειρασμοῦ τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου». Ὁ Φίσερ εἰς τὴν «Φιλολογικὴν Ἠχώ» ἀπο-

δεικνύει ὅτι τὸ πρῶτον χειρόγραφον τοῦ «Ἀντωνίου» γραφέν τῷ 1848 δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δημοσιευθῇ διότι τὰ πλείστα μέρη του κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου Φλωμπέρ διὰ σβυσιμάτων. Τὸ εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Παρισίων» δημοσιευόμενον χειρόγραφον εἶνε συνοπτικὴ ἐπεξεργασία τοῦ πρώτου, τὸ ὅποτον εἶχε χαρακτηρὰ ἀπλοῦ σχεδιασματος.

Ἐκ τῶν συζητήσεων τούτων μαθητὸν ὅτι ἀφορμὴν εἰς συγγραφὴν τοῦ «Πειρασμοῦ» ἔδωκε τὸ λαϊκὸν θέατρον τῆς ἐμπορικῆς πανηγύρεως τῆς Ρουέννης. Δι' αὐτὸ ἔγραψεν ὁ Φλωμπέρ ἐν διαλογικῶν ἔργων, θέμα ἔχον τὸν Ἅγιον Ἀντώνιον. Ἡ παράστασις του ἐξηκολούθησε καὶ μετὰ ταῦτα. Μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν ἦσαν κάποτε ὁ ἐνδοξος πλέον συγγραφεὺς καὶ ἡ Σάνδη. Εἰς δὲ συμπατριώτης τοῦ Φλωμπέρ, πολλὰ ἀνέκδοτα γράφας δι' αὐτόν, περιγράφει τὸν τρόπον τοῦ θεατρῶνου ὅτε οὗτος μίαν ἡμέραν τὸν εἶπε μυστηριωδῶς καὶ ἐμπιστευτικῶς ὅτι εἰς τὸ ἀκροατήριον ἦτο καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου.

Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ Ἀντώνιος πηγαίνει καὶ πέραν τοῦ 1848. Ὁ Φλωμπέρ δεκαεὶς ἐτῶν εἶχε γράφει ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἐντυπώσεως τοῦ Φάουστ τοῦ Γκαίτε ἐν παιδικῶν σχεδίασμα ὑπὸ τὸν τίτλον «*Smarth, vieux mystère*». Εἰς αὐτὸ εὐρίσκεται ἐν σπέρματι τὸ μέλλον ἀριστούργημα.

Εἰς τὸ Βερολίνον ἰδρύθη «σύνδεσμος τῶν γερμανῶν δραματικῶν συγγραφέων» κατὰ τὸ πρότυπον τῆς γαλλικῆς Société des auteurs dramatiques. Ἡ «Φιλολογικὴ Ἠχώ» χαρακτηρίζει τὴν ἴδρυσιν ταύτην ὡς ἐκπληρωσιν μακρυνοῦ πόθου.

Τὸ γερμανικὸν περιοδικὸν «*Universum*» προκηρύττει διαγωνισμόν πρὸς συγγραφὴν μυθιστορήματος με βραβεῖον 30,000 μάρκων. Καὶ αἱ μὲν 20,000 θὰ θεωρηθῶν ὡς ἀντίτιμον τῆς δημοσιεύσεώς του εἰς τὸ περιοδικόν, αἱ δὲ 10,000 ὡς ἀντίτιμον τῆς ἐκδόσεως εἰς βιβλίον. Τὸ μυθιστόρημα θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸ «*Universum*» ἐπὶ τῷ πανηγυρισμῷ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος του. Κριταὶ ὠρίσθησαν ὁ Φάλκε, ὁ Γκοττσάλ, ὁ Γκρανίτς, ὁ Παῦλος Χάϊζε καὶ ὁ Λάνδ.

ΤΑ «Φιλολογικὰ Χρονικά» τῶν Παρισίων ἀναγράφουν τὴν εἰδήσιν ὅτι ὁ παρισινώτερος ἐκ τῶν Γερμανῶν ποιητῶν, ὁ Ἑρρίκος Χάινε, ἔγενε καὶ μετὰ θάνατον ἀκόμη θῦμα τῆς πρὸς τοὺς Γάλλους ἀγάπης του, διότι ὁ Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος μόλις ἠγόρασε τὸ Ἀχιλλεῖον εἰς τὴν Κέρκυραν ἐσκέφθη ἀμέσως νὰ ἐξοστράκισῃ ἐκεῖθεν τὸ ἀγαλμα τοῦ Χάινε πού εἶχε στήσῃ ἡ αὐτοκράτειρα ὀχι μόνον ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν ποιητὴν ἀλλὰ καὶ ὡς διαμαρτυρίαν κατὰ τῶν Γερμανῶν οἵτινες ἠρνήθησαν ν' ἀναστηλώσωσιν εἰς τὴν γενέθλιον πόλιν τοῦ ποιητοῦ τὸ ἀγαλμὰ του τὸ προσφερθὲν ἀπὸ τοὺς θαυμαστάς του.

Ὡς ἐκ τούτου ὁ Χάινε δὲν ἔχει τώρα παρὰ ἓνα μνημεῖον εἰς τὸ κοιμητήριον τῆς Μοιμάρτης εἰς τὸ Παρίσι ὅπου εἶνε ἐνταφιασμένος. Πρὸ τινῶν ἐτῶν ἀκόμη ὁ τάφος του ἦτο πτωχὸς ἕως ὅτου οἱ Παρισινοὶ τοῦ ἀνηγειραν μεγαλοπρεπὲς μασωλεῖον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, πάντοτε γεμάτο ἀπὸ ἀνθῶν πού καταθέτουν αἱ πολυάριθμοι θαυμάστριά του.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Χάινε παράλυτος καὶ σχεδὸν τυφλὸς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του, διήλθε στιγμὰς πολὺ δυσκόλους ὅταν κατοικοῦσε ἑστὴν ἀγαπημένην του Μοιμάρτην. Οἱ φίλοι του ὅπως συμβαίνει πάντοτε, ἐκτὸς ὀλίγων, τὸν εἶχον ἐγκαταλείψει. Ἐν ταῖς ἐνῇ ἡ ἀσθένεια ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὸν κατέτρωγε καὶ τὸν ἐκράτει δέσμιον εἰς τὸ κρεββάτι, δὲν ἀλλοίωσεν ὅμως οὔτε τὴν διάνοιάν του οὔτε τὰ σπινθηροβολήματα τοῦ πνεύματός του, πού τὸν εἶχαν κατα-

στήσει περιζήτητον ἄλλοτε εἰς τὰ παρισινὰ φιλολογικὰ σαλόνια.

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἀσθενείας του πλείστα εἶνε τὰ ἀνέκδοτά του. Μίαν ἡμέραν ὁ ἰατρός του ὁ δόκτωρ Καμπανὲς ἀκροαζόμενος αὐτὸν τὸν ἐρωτᾷ:

— Μπορεῖς νὰ σφυρίξῃς;

— Ἀλοίμονο δὲν εἰμπορῶ νὰ σφυρίξω πιά οὔτε τὰ θεατρικὰ ἔργα τοῦ Σκριβ!

Βλέπετε πόσον ἡ ἀπάντησις ἦτο δηκτικὴ; Καὶ ὁ δόκτωρ Καμπανὲς παρατηρεῖ μετὰ λεπτότητος ὅτι ὁ Χάινε δὲν ἦτο ποτὲ ἐπεικὴς παρὰ μόνον πρὸς τὸν πάσχοντα ἑαυτόν του.

Ἀπὸ τὸ 1849 μέχρι τοῦ θανάτου του τὸν ἐπεριποιεῖτο ὁ διάσημος οὐγγρὸς ἰατρός Κροῦμιτς ὅστις κατ' ὀρθὴν νὰ τὸν ἀνακουφίσῃ λιγὰν ἀπὸ τοὺς πόνοους του. Χάρις εἰς αὐτὸν ὁ Χάινε ἠδυνήθη νὰ ἐγερθῇ τῆς κλίνης του καὶ ἐξήτησε νὰ τὸν ὑπάγουν μέχρι τοῦ Μουσείου τοῦ Λούβρου. Εἰσηλθὼν εἰς τὸ ἰσόγειον τοῦ Μουσείου καὶ ἐκάθισεν ἀπέναντι τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου. Ἐκεῖ ὑπὸ τὸ σκίῳφός καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ θεοῦ μειδιάματος τῆς θεᾶς τῆς πλαστικότητος αὐτῆς καλλονῆς, ἐβυθίσθη εἰς ἑκστασιν διὰ ν' ἀνακράξῃ ἔπειτα ἀπὸ καρῶν.

Τί κρίμα νὰ μὴ πεθάνω τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Ὁ θάνατός μου θὰ ἦτο ποιητικὸς, θαυμάσιος καὶ εἰδωλολατρικὸς θάνατος, πού μοῦ ἤξιζεν. Ὡαί, ἔπρεπε τὴν στιγμὴν ἐκείνην νὰ κλείσω γιὰ πάντα τὰ μάτια μου κατὰ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ θεοῦ χαμόγελο τῆς Ἀφροδίτης.

Ἄλλοτε πάλιν εἰς μίαν ἀπὸ τὰς κρίσεις ἐκείνας πού τὸν κατελάμβανον καὶ ὅπου ἐνόμιζον ὅτι θὰ ἦτο ἡ τελευταία του, ἡ γυναῖκα του ἔτρεξε σιμά του ἐντρομος. Τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὸ χερί καὶ τὸν ἐθώπευε κλαίονσα. Ὁ Χάινε μέσας τὸς λυγμούς της τὴν ἤκουσε λέγονσαν.

— Ὅχι, Ἑρρίκο μου, δὲν πρέπει νὰ πεθάνῃς. Ἀυτὴ σου κ' ἔμεινα τὴν δυστυχισμένην. Σήμερα τὸ πρῶτ' ἔχασα τὸν παπαγάλου μου, φαντάσου λοιπὸν τί θ' ἀπογείνω ἂν καὶ σὺ πεθάνῃς σήμερα. Θὰ εἶμαι τότε δυστυχής.

Καὶ ὁ ποιητὴς ὅταν συνήλθεν ὀλίγον ἀπὸ τὴν κρίσιν του, τὸ διηγείτο εἰς ἓνα φίλον του πού ἐπῆγε νὰ τὸν ἰδῇ.

— Βλέπετε, δὲν πέθανα διότι ἦτο διαταγὴ τῆς γυναίκας μου.

Καὶ ὁ Χάινε διηγείτο τὸ ἀνέκδοτον εἰς ὅλους πού πῆγαν νὰ τὸν ἐπισκεφθῶν καὶ τὸ διηγείτο χαμογελῶν διότι τὸ εὐρίσκει τὸσον ἀστεῖον.

Τὴν νύκτα τοῦ θανάτου του εἶχε αἰσθανθῇ τὸν ἑαυτόν του χειρότερα. Ὁ ἰατρός του τὸν ἔβλεπε περιλυσμένος. Ὁ Χάινε ἀντελήφθη τὸ βλέμμα τοῦ ἰατροῦ καὶ τοῦ λέγει:

— Μήπως ἔρχεται ὁ θάνατος;

Ἡ φωνὴ του ὅμως ἦτο σταθερά:

— Ναί, ἀπῆντησεν ὁ ἰατρός. Ἐπλησίασεν ἡ ὥρα. Μὲ παρακαλέσατε ἄλλοτε νὰ σᾶς ὑποσχεθῶ ὅτι θὰ σᾶς εἶπω πότε θὰ πεθάνετε. Βλέπετε λοιπὸν ὅτι κρατῶ τὴν ὑπόσχεσίν μου.

— Εὐχαριστῶ, φίλε μου, ἀπῆντησεν ὁ ποιητής.

— Ἐχετε τίποτε νὰ μοῦ παραγγείλετε; ἠρώτησεν ὁ ἰατρός.

— Μάλιστα, ἀπῆντησεν ὁ Χάινε. Ἡ γυναῖκα μου κοιμάται. Σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ τὴν ἐξυπνήσητε. Ἀλλὰ πάρετε αὐτὰ τὰ λουλούδια πού μοῦ ἀγόρασε σήμερα καὶ τοποθετήσατέ τα ἐπάνω 'ς τὸ στήθος μου διότι λατρεύω τὰ ἀνθῆ. Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ, γιατίε μου. Καὶ ἔπειτα ἀναξωγογονηθεὶς διὰ τελευταίαν φορὰν ἀπὸ τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων ἐψιθύρισε:

— Λουλούδια, λουλούδια. Πόσον ἡ φύσις εἶνε ὠραία!

Καὶ ὁ μέγας λυρικός ἐξέπνευσε.

Εἰς τὴν «*Bevue*» δημοσιεύονται ἀνέκδοτοι σημειώσεις τοῦ Ζολᾶ σχετικαὶ πρὸς τὸ τελευταῖον του ἔργον, τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, «ἡ Ἑργασία» «ἡ Γονιμότης» «ἡ Ἀλήθεια» καὶ «ἡ Δικαιοσύνη».

Ἴδου τί λέγει διὰ τὴν γενικὴν ἰδέαν τοῦ ἔργου αὐτοῦ. «Φυσικὴ καταικλῆς τοῦ ὅλου μου ἔργου. Μετὰ τὴν μακρὰν μελέτην τῆς πραγματικότητος, προέκτασις εἰς τὸ μέλλον κατὰ τρόπον λυρικόν. Ἡ ἀγάπη μου πρὸς τὴν δύναμιν, τὴν ὑγίαν, τὴν γονιμότητα καὶ τὴν ἐργασίαν. ἡ ἀνάγκη τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης ξεσποῦν ἐπὶ τέλους. Ἀνοίγω τὸν αἰῶνα τῆς αἰῶνος. Ὅλα αὐτὰ στηριγμένα ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης. Καὶ πλεγμένα μετὰ καλοσύνην καὶ τρυφερότητα. Θαυμασία ἀνθρῶς, κραυγὴ ἀλγεινὴ καὶ ἡχηρά».

Ἄλλοι δίδει τὸ σκίτσο ἐνός τῶν προσώπων τοῦ ἔργου του: «Ἀνίσχυρος, πού πέφτει εἰς τὸν πεσσιμισμόν διότι δὲν ἔμπορεῖ ν' ἀπολαύσῃ τὴν ζωὴν, καὶ κατηγορεῖ τὴν ζωὴν ἀντὶ νὰ κατηγορήσῃ τὴν ἀδυναμίαν του. Ἀδυναμία τῆς θελήσεως. Ἀνίκανος νὰ ἀντιδράσῃ κατὰ τοῦ περιβάλλοντος, πίπτει λάτρεως τοῦ ἑαυτοῦ του».

Διὰ τὴν «Ἑργασίαν» λέγει:

«Ἡ λογικὴ διανομή τοῦ πλούτου ὑπὸ δικαίων νόμων θὰ κανονίσῃ τὴν παγκόσμιον ἐργασίαν. Νὰ ἰδρυνθῇ ἡ πολιτεία μετὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς οἰκογενείας. Ἡ νέα κοινωνία διὰ τῆς νέας ὁργανώσεως τῆς ἐργασίας. Ὁ σοσιαλισμὸς δημοσχεδῶν τοῦ πλούτου, τῆς ὠραιότητος, τῆς χαρᾶς».

Καὶ περὶ τῆς «Ἀληθείας»:

«Ἀναχωρῶ ἐκ τῆς ἰδέας αὐτῆς: Ἐάν ἡ ἀνθρωπίνη πρόδοσις εἶνε τόσο βραδεία, τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς ἀμαθείας τοῦ μεγάλου πλήθους. Ἡ ἐκπαίδευσις εἶνε λοιπὸν ἡ βάσις ἡ γνώσις, πρὸ πάντων ἡ γνώσις τῆς ἀληθείας θὰ ἐπέτρεπε τὴν ταχεῖαν πραγματοποίησιν προόδου, θὰ ἠσφάλιζε τὴν παγκόσμιον εὐτυχίαν».

ΑΠΕΘΑΝΕ ὁ γάλλος ποιητὴς Φρανσουά Κοππὲ ἐτῶν 66. Τοὺς πρώτους στίχους του ὁ Κοππὲ δὲν τοὺς ἐδημοσίευσεν ποτὲ. Εἰς στιγμὴν ἀμφιβολίας τοὺς ἔκασε. Ἡ πρώτη συλλογὴ του ἐξεδόθη τὸ 1866. Γρήγορα ἐκέρδισε τὴν ἐκτίμησιν τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ κοινῶ. Ἡ ποιησις του εἰλικρινής, ἀτομικὴ καὶ ἀπλή, ἐπεβάλλετο ὁλοένα. Τὸ μονόπρακτον δράμα του ὁ *Διαβάτης* κάμνει τὸ ὄνομά του πασίγνωστον. 42 ἐτῶν ἐκλέγεται ἀκαδημαϊκὸς ἀντὶ τοῦ *Laprade*. Ἀπὸ τὸ πολὺμορφον ἔργον του, ποιήματα, θέατρον, διήγημα, χαρακτηριστικώτερα εἶναι τὰ λυρικά του ποιήματα, με αἰσθημα βαδὺ καὶ χάριν. Ὁ Ἑρρίκος Οὐσσὶ ἔγραψε διὰ τὸν Κοππὲ ὅτι ἔχει κάτι ἀπὸ τὸν Μυσσέ, ὀλιγωτέραν πικρὸν, πλεόν συμπαθὲς καὶ ἀπλοῦν. Κάτι ἀπὸ τὸν Μυσσέ καὶ τὸν Δικενς μαζί.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ὁ κ. Γ.ρ. Ξενοπούλος ἔγραψε νέον ἐκτενὲς διήγημα. Ὁ *Κακὸς Δρόμος* τὸ ὅποτον ἐδιάβασε εἰς στενὸν κύκλον φίλων εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων». Τὸ διήγημα, ζακυνθινῆς ὑποθέσεως, πολὺ πρωτότυπον, γοργόν, με δύναμιν καὶ τέχνην περιγραφικὴν, ἦρσε ἰδιαίτερος. Ὁ *Κακὸς Δρόμος* θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὰ «Παναθηναία».

Εἰς τὸ Ῥδεῖον Λόττενερ ἐτοιμάζονται οἱ «Τογγάνικοι χοροὶ» τοῦ Brahms. Ἐνα «εὖγε» προκαταβολικῶς διὰ τὴν καλὴν προσπάθειαν καὶ τὴν ἐπιτυχὴ ἐκλογὴν.

Εἰς δὲ τὸ Ῥδεῖον Ἀθηνῶν προετοιμάζεται ἡ Ὀπερέττα «*Le Mariage aux lanternes*» τοῦ Ὀφφενπαχ.

Εἰς τὸ Ἀρσάκειον (ἐσωτερικόν) παρεστάθη με σχετικὴν ἐπιτυχίαν ἡ «Ἠλέκτρα». Αἱ μαθηταὶ εἰς τὴν ὑπόκρισιν ἐφάνησαν διεργηνεύτρια τοῦ Σοφοκλείου ἀριστουργήματος ἀνότερα ἑαυτῶν.

Ἡ ἑνωσις τῶν Ἑλλήνων γεωπόνων ἀπεφάσισε νὰ διοργανώσῃ τὸν Μάρτιον 1909 μεγάλαν Γεωργικὴν

Ἐκδίδει τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ ἔκδοσις θὰ διαρκέσῃ 6 μῆνας.

Ὁ κ. Λεωνίδας Ζώης, διευθυντὴς τῶν «Μουσῶν» τῆς Ζακύνθου προαναγγέλλει τὴν ἔκδοσιν μελέτης τοῦ «Αἱ Ἐκκλησίαι Ζακύνθου ἀπὸ ἱστορικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως».

Ἀμερικανὸς ἱατρὸς ἐξέδωκε βιβλίον ἐπιγραφόμενον ἢ Κόλασις τοῦ Πολέμου. Δι' αὐτοῦ ἀποδεικνύει ὅτι αἱ ἐπιδημίαι ὑπὸ τῶν ὁποίων προσβάλλονται οἱ ἄνδρες κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου δεκατίζουσιν περισσότερον τὰ στρατεύματα, παρὰ τὰ κανόνια καὶ τὰ ὅπλα.

Εἰς τὴν Βενετίαν ἐτοιμάζεται διὰ τὴν 1ην Ἰουλίου ἐθνικὴ ἔκδοσις ἀγιογραφίας. Πρώτην φορὰν γίνεται τοιαύτη ἔκδοσις εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Ὁ ἐν Παρισίοις διαμένων Ἕλλην λόγιος κ. Ἀριστείδης Παρθένος γνωστὸς εἰς τὸν φιλολογικὸν καὶ δημοσιογραφικὸν κόσμον μετὰ τὸ ψευδώνυμον Ary-René d'Yvermont ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως μετὰ τὸν Σταυρὸν τοῦ Σωτήρος.

Ἐνας Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος εἰς ἓνα ἄρθρον τοῦ κατηγορεῖ τοὺς Ἕλληνας ὡς ἀλκολικούς! Ὁ

καῦμένος φαίνεται ὅτι κρίνει τοὺς ἄλλους λαοὺς μελετῶν τοὺς συμπατριώτας του.

Οἱ δικηγόροι εἰς τὴν Ἰταλίαν ὅπως καὶ εἰς τὴν Γαλίαν ὑπερεπλέονασαν. Μήπως τὸ ἴδιον δὲν συμβαίνει καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα;

Ὁ μακαρίτης Σαρσὲ τὴν ἀξίαν ἐνὸς θεατρικοῦ ἔργου τὴν ἔκρινε σύμφωνα μετὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀποτυχίαν τοῦ εἶχε τὸ ἔργον.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κον Μ. Δεῖλ. Κέρκυραν — Εὐχαρίστως περιμένω τὴν σειρὰν τῶν τραγουδιῶν σας. Παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς εἰπῆτε καὶ τὸ ἀληθινόν σας ὄνομα.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Τὰ ὠραῖα — τρελλὰ τραγούδια — Γιάννη Περγαλίτη. Ἀθῆναι 1908 δρ. 2.

Ὁδηγὸς τῶν Δελφῶν ὑπὸ Ἀντ. Δ. Κεραμοπούλου. Ἀθῆναι, Μπέκ καὶ Μπάρετ, δρ. 2.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

ΚΑΘΕ συνδρομητὴς τῶν «Παναθηναίων» ὁ ὁποῖος ἐγγράφει ΕΝΑ νέον συνδρομητὴν ἐτήσιον καὶ συν-αποστέλλει τὸ τίμημα τῆς ἐγγραφῆς, λαμβάνει ὡς δῶρον ΔΕΚΑ βιβλία ἀπὸ τὴν Α' Σειρὰν τοῦ κατωτέρου καταλόγου ἢ ΤΡΙΑ ἀπὸ τὴν Β' Σειρὰν.

Πρὸς εὐκολίαν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ ἐκλέξουν καὶ ἀπὸ τὰς 2 Σειρὰς μαζί, διατιμῶμεν ἐν γένει τὰ βιβλία τῆς Α' Σειρὰς πρὸς Δρ.—Φρ. 1 ἕκαστον καὶ τῆς Β' Σειρὰς πρὸς 3. Θὰ λαμβάνουν δὲ βιβλία ἀξίας Δρ.—Φρ. 10.

Τὰ βιβλία θ' ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν βιβλίων τοῦ καταλόγου μας, ἀναλαμβάνομεν ν' ἀποστέλωμεν ὅ,τι δήποτε βιβλίον μᾶς ζητηθῇ μὴ ὑπερβαῖνον τὰς Δρ.—Φρ. 10 διὰ κάθε νέαν ἐγγραφὴν.

Κάθε συνδρομητὴς μᾶς ἔχει βεβαίως ἓνα στενὸν φίλον ἢ συγγενὴ φιλαναγνώστην, ἢ διατεθειμένον ὅπως-δήποτε νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ ἔργον ἐνὸς περιοδικοῦ. Αὐτὸν τὸν φίλον ἢ συγγενὴ ἂς θελήσῃ νὰ τὸν ἐγγράφῃ εἰς τὰ «Παναθηναία». Ὅ,τι ζητοῦμεν ἀπὸ τοὺς συνδρομητὰς μᾶς εἶναι ἐλάχιστον διὰ κάθε ἓνα χωριστὰ ΜΕΓΙΣΤΗ ὅμως θὰ ἦναι ἢ ἐκ τοῦ συνόλου ἐνίσχυσις τῶν «Παναθηναίων».

Τὰ βιβλία τὰ ὁποῖα προσφέρομεν δὲν εἶναι ἀμοιβὴ ὑπηρεσίας. Θὰ ἦναι ἐνθύμιον μᾶς στενωτέρας σχέσεως, ποῦ θὰ συνδέσῃ τοὺς συνδρομητὰς μᾶς μετὰ τὸν περιοδικὸν τὸ ὁποῖον ἐξέλεξαν ὡς πνευματικὸν τῶν σύντροφων.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΣΕΙΡΑ Α'

Χ. Ἀννινος: Ἐδὼ κ' ἐκεῖ.
Δ. Βικέλας: Λουκῆς Λάρας, διήγημα.
Ν. Ἐπισκοπόπουλος: Ἑρμῆς ψυχῆς, δράμα.
Δ. Γρ. Καμπούρογλους: Mémoires du Prince N. Ypsilanti.
Κ. Μ. Κωνσταντόπουλος: Ἱστορία τῆς βυζαντ. τέχνης.
Σπ. Λοβέρδος: Ἡ Ἁγία Πόλις.
Μ. Μαλακάσης: Ἡ Κυρὰ τοῦ Πύργου, δράμα.

ΣΕΙΡΑ Β'

Δ. Βικέλας: Λουκῆς Λάρας ἐκδ. πολυτελῆς.
Γρηγόριος Ξενόπουλος: Μαργαρίτα Στέφα.
Διηγήματα Σειρὰ Α'.
Β'.
Γ'.
Τομὸι τῶν «Παναθηναίων» χαρτόδετοι 1ος, 2ος, 3ος, 4ος, 6ος, 7ος, 8ος, 9ος, 11ος, 12ος.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

Ἀθῆναι. — Ὁδὸς Ἑρμοῦ
Πλούτος γραφικῆς ὕλης. — Ἐν-
τυπα καὶ ἐπισκεπτήρια καλλι-
τεχνικά. — Ἐργοστάσιον φακέλ-
λων τέλειον. — Χάρτης τυπογρα-
φικὸς λευκὸς καὶ ἐξωφύλλων
παντὸς εἶδους καὶ ποιότητος.
Ἐδὲν ἡνία, ταχύτης, ἀκριβεία.

ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΤΟ ΦΑΛΗΡΟΝ
ΙΩΑΝ. Κ. ΚΟΝΤΣΙΔΕΛΟΥ
Παράρτημα ἐν Ἀθήναις
Ὁδὸς Χαλκοκονδύλη 34α.

ΟΛΑ ΤΑ ΓΑΛΑΚΤΕΡΑ ΕΙΛΗ
ΓΑΛΑ ΑΓΝΟΤΑΤΟΝ
πρὸς 80 λεπτὰ ἢ ὀκτὼ
ΜΙΑ ΔΟΚΙΜΗ ΑΡΚΕΙ
ΔΙΑ ΝΑ ΣΑΣ ΠΕΙΣΗ

ΤΕΪΑ ΚΥΑΝΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ BLUE CROSS TEA

Εἶναι τὰ ἀρίστα τῶν Τεϊῶν, συσκευάζονται εἰς πακέτα καὶ κυτία ἐν Λονδίῳ, ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Ζητεῖται ἐπὶ ἐκά-
στου πακέτου ἢ κυτίου τὸν ΚΥΑΝΟΥΝ ΣΤΑΥΡΟΝ.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ εἰς τὰς πρώτας τάξεις Ἐδωδιμο-
πωλεία Ἀθηνῶν, Πειραιῶς, Βό-
λου, Πατρῶν, Σύρου, Ἀργοστολίου, Λαμίας καὶ Κρήτης.

Ἀντιπρόσωπος διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Κρήτην
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΚΟΛΛΑΣ. — Ἐν Πειραιεῖ (Στοὰ Ριζάρη).

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100,000!

ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΛΗΡΩΣΕΙΣ 29 ΙΟΥΝΙΟΥ, 26 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ ΚΑΙ 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1908.

1 ΔΡΑΧΜΗ ΕΚΑΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΟΝ ΙΣΧΥΟΝ ΔΙΑ ΜΙΑΝ ΚΛΗΡΩΣΙΝ

ΚΕΡΑΗ ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ

1	Μέγα κέρδος	ἐκ Δραχ.	100,000
1	Κέρδος	ἐκ »	25,000
1	Κέρδος	ἐκ »	10,000
3	Κέρδη	ἐκ »	5,000
5	Κέρδη	ἐκ »	1,000
411	Κέρδη	ἐκ »	100
578	Κέρδη	ἐκ »	50
10,000	ἐν ὅλῳ Κέρδη ἀξίας	Δραχ.	225,000

Γραμμάτια πωλοῦνται: Εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα καὶ λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Τραπεζὰς, εἰς τοὺς σταθμάρχας καὶ στασιάρχας τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστὰς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἐφημερίδων πρὸς ΔΡΑΧΜΑΣ ΤΕΣΣΑΡΑΣ ἕκαστον, ἰσχύον διὰ τὰς τέσσαρας κληρώσεις καὶ πρὸς ΔΡΑΧΜΗΝ ΜΙΑΝ ἕκαστον γραμματίον, ἰσχύον διὰ μίαν ἐκ τῶν τριῶν τελε-
ταίων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων, Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν, εἰς Ἀθήνας.

Ὁ Διευθύνων Τμηματάρχης Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ LIMITED

ΣΥΣΤΑΘΕΙΣΑ ΤΩ 1839

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ £ 315.510

ΕΔΡΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ἐν Κερκύρα, Κεφαλληνία, Ζακύνθω, Πάτραις, Πειραιῇ, Τριπόλει.

Καταθέσεις. Ἡ Ἰονικὴ Τράπεζα Limited ἀπὸ τῆς 1ης Ἰουνίου 1907 καὶ μέχρι δευτέρας εἰδοποιήσεως, δέχεται καταθέσεις εἰς τραπεζογραμμάτια ἐπὶ τόκῳ ὑπὸ τοὺς κάτωθι ὅρους:

2 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν διὰ ποσὰ μέχρι 100.000 Δρ. — 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν διὰ ποσὰ πέραν τῶν 100.000 Δρ. — 3 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 3 μῆνας. — 3 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 6 μῆνας μέχρι 2 ἐτῶν. — 4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 2 ἔτη μέχρι 4 ἐτῶν. — 4 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ ἐπέκεινα τῶν 4 ἐτῶν.

Ἡ Τράπεζα δέχεται ἐπίσης καταθέσεις εἰς chèques ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ἐπὶ τόκῳ, ὡς ἐξῆς: 3 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν. — 3 1/4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 6 μῆνας. — 3 1/2 % ἐπὶ αἰσ ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 1 ἔτος. — 4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 2 ἔτη καὶ ἐπέκεινα.

Αἱ εἰς ἐπιταγὰς (chèques) ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καταθέσεις ἀποδίδονται εἰς ὃ εἶδος ἐγένετο ἢ καταθέσεις, παντὸς δικαιώματος χαρτοσήμου ἐπιβαρύνοντος τὸν καταθέτην.

LA REVUE

ANCIENNE REVUE DES REVUES

Sommaire du 15 Mai. — Onésime Reclus, Une Nouvelle Nation. — Sefer Bey, L'Imbroglio Macédonien. — Paul Reboux, Maurice Barrès peint par lui-même. — Camille Sabatier, L'Automobile au Sahara (2 Cartes). — Paul Gsell, L'Enlaidissement de Paris. — G. Savitch, Léonide Andréiev. — D. R. Romme, L'Utilité des Larmes. — Le Mouvement intellectuel en France, etc.

ΛΟΥΤΡΑ ΚΥΛΛΗΝΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1 ΜΑΪΟΥ ΕΩΣ ΤΕΛΟΥΣ ΙΟΥΛΙΟΥ

Ἐκκλησία, Κατάστημα λουτρῶν τέλειον, Μέγα Ξενοδοχεῖον μὲ πᾶσαν ἀνεσιν. Ξενῶν, Ἑστιάτοριον, Καφενεῖον, Παντοπωλεῖον, τιμαὶ εἰς ὅλα μέτρια, Φυτεῖαι, Κήποι, Ἐκδρομαί.

Ἐισιτήρια διαρκείας 30 ἡμερῶν ἐξ Ἀθηνῶν

Α' Δρ. 50, Β' 38, Γ' 22

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Κολώνια

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου, 67.

Κομμώδεις Κυριῶν

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου, 67.

Γαλακτοκομεῖα

Ι. Χρυσάκης, ὁδὸς Φιλελλήνων 4.

Βιβλιοδετεῖα

Σ. Ἀμπατζόπουλος, ὁδὸς Κολοκοτρώνη 7.

Φαρμακεία

Π. Βασιλείου, ὁδὸς Σταδίου καὶ Αἰόλου.

Ἐδωδιμπολεῖα

Β. Ἀπότσου πρῶην Γουλιέλμου, ὁδὸς Σταδίου 9.

Καφεζυθεστιατόρια

Πανελλήνιον, ὁδὸς Πανεπιστημίου-Προαστείου.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ THOMSON-HOUSTON

ΕΔΡΑ: ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΜΕΤΟΧΑΣ: ΔΡΑΧΜ. 10.000.000. * ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑΣ: ΦΡ. ΧΡ. 10.000.000

Κεντρικὸν Ἐργοστάσιον ἐν Νέῳ Φαλήρῳ. Σταθμοί: Ἐν Ἀθήναις, Πειραιῇ, Νέῳ Φαλήρῳ καὶ Κηφισίᾳ. — Ἡλεκτρικὴ κίνησις τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ Σιδηροδρόμου καὶ τῶν Τροχιοδρόμων Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Περιοχῶν. — Προγόνιον φωτισμοῦ δι' ἡλεκτρισμοῦ καὶ ἀερίου τῶν πόλεων Πειραιῶς, Πατρῶν, Σύρου, Καλαμῶν, Ἀργοστολίου καὶ Χαλκίδος. — Ἡλεκτρικὸς Τροχιοδρόμος Πατρῶν.

Ἡ Ἑταιρία ἀναλαμβάνει ἐγκαταστάσεις φωτισμοῦ καὶ κινητηρίου δυνάμεως καὶ ἐν γένει πᾶσαν ἐργασίαν σχετιζομένην μὲ τὸν ἡλεκτρισμὸν ὑπὸ πάσας αὐτοῦ τὰς μορφάς. — Προμηθεύει παντὸς εἶδους ὕλικά ἡλεκτρισμοῦ καὶ ἰδίᾳ ὄργανα καὶ μηχανὰς THOMSON HOUSTON τῶν ὁποίων εἶναι

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ